

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΝΕΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ, ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ»

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΜΕΛΕΤΗ ΤΩΝ ΕΜΠΟΔΙΩΝ ΑΝΑΛΗΨΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ ΑΝΕΡΓΟΥΣ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ ΣΤΑΣΙΝΟΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΑΜΠΟΥΛΗΣ
ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΒΟΛΟΣ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2019

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον Επίκουρο Καθηγητή κ. Γεώργιο Σταμπούλη για την επίβλεψη της διπλωματικής μου εργασίας. Παράλληλα, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον διδάσκοντα κ. Αχιλλέα Μπάρα για τις εύστοχες συμβουλές και την αδιάκοπη υποστήριξη κατά τη διεξαγωγή αυτής της εργασίας. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου και το στενό μου φιλικό περιβάλλον για την υποστήριξη και την υπομονή που μου έδειξαν, όπως επίσης και για τα ηθικά και ψυχικά εφόδια που μου προσέφεραν προκειμένου να ανταποκριθώ στις όποιες δυσκολίες και προκλήσεις

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η επιχειρηματικότητα αποτελεί μία διαδικασία που καλλιεργεί και προωθεί την οικονομική ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων εργασίας ενώ μπορεί να επιφέρει σημαντικά οφέλη, τόσο οικονομικά όσο και κοινωνικά. Η λήψη της απόφασης για έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας μπορεί να επηρεαστεί από πολλούς παράγοντες, όπως είναι η ύπαρξη της κατάλληλης ευκαιρίας ή της απαραίτητης αγοράς, η αντίληψη ότι η έναρξη μίας επιχείρησης μπορεί να είναι δύσκολη λόγω της γραφειοκρατίας, οικονομικών εμποδίων ή της ανάγκης ανάπτυξης νέων δεξιοτήτων κ.ά.. Για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας είναι ιδιαίτερα σημαντικό να εντοπιστούν τα εμπόδια έναρξης μίας νέας επιχείρησης. Πολλά είναι τα εμπόδια που πρέπει να ξεπεραστούν από τους νέους απόφοιτους προκειμένου να επιλέξουν την επιχειρηματική δραστηριότητα. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να εντοπίσει τους παράγοντες που επιδρούν στα εμπόδια για την ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας από τους νέους μέσω ενός έγκυρου και αξιόπιστου οργάνου και η αξιολόγηση της επίδρασης των εμποδίων αυτών σε ένα δείγμα νέων ανέργων στην Ελλάδα. Στο πλαίσιο της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξετάζεται η επίδραση της ηλικίας, της διαθεσιμότητας κεφαλαίου και της ύπαρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας στην οικογένεια στα εμπόδια και στα κίνητρα έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας. Επιπρόσθετα εξετάζεται η επίδραση των εμποδίων και των κινήτρων την γενική εκτίμηση της σημασίας της επιχειρηματικότητας.

ABSTRACT

Entrepreneurship is a procedure which promotes the economic development and the creation of new jobs. At the same time entrepreneurship may bring significant economical and social benefits. Making the decision to start a new business may be affected by many factors, such as the identification of the right opportunity or the target market, the perception that the starting of a new business might be difficult due to bureaucracy, financial barriers or the need of developing new skills. In order to reinforce entrepreneurship it is highly important to identify the barriers of starting a new business. There are various barriers that young people have to overcome in order to decide to develop business activity. The aim of this research is to identify the factors that affect the barriers for starting new business for young people, with the use of a valid and reliable instrument and the evaluation of their effect to a sample of young unemployed people at Greece.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	2
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	3
ABSTRACT	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
1. ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	6
2. ΝΕΑΝΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ	13
3. ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΟΔΗΓΟΥΝ ΣΕ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	16
4. ΕΜΠΟΔΙΑ ΑΝΑΛΗΨΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ 24	
4.1. ΕΜΠΟΔΙΑ ΑΝΑΛΗΨΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	30
5. ΟΡΓΑΝΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΕΜΠΟΔΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ.	35
6. ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ	41
6.1. ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	41
6.2. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ.....	41
7. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΈΡΕΥΝΑΣ	45
7.1 ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑ.....	45
7.2 ΔΕΙΓΜΑ.....	47
8. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ	53
8.1 ΜΕΣΟΙ ΟΡΟΙ ΚΑΙ ΤΥΠΙΚΕΣ ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ	53
8.2 ΠΑΡΑΓΟΝΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ (FACTOR ANALYSIS).....	53
8.2.1 Εμπόδια.....	55
8.2.2 Κίνητρα.....	60
8.3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ	62
8.3.1 Εμπόδια.....	62
8.3.2 Κίνητρα.....	71
8.3.3 Γενική εκτίμηση της σημασίας της επιχειρηματικότητας.....	75
9. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΣΥΖΗΤΗΣΗ	80
9.1 ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ.....	80
9.2 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	85
9.3 ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	87
9.4 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ	88
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α89	
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 106	

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Σελ.

Πίνακας 1: Ποσοστό πληθυσμού που σχετίζεται με την επιχειρηματικότητα ανά χώρα το 2017	11
Πίνακας 2: Ποσοστά απασχολούμενων ανά επίπεδο εκπαίδευσης με βάση τη σχέση απασχόλησης	13
Πίνακας 3: Κίνητρα έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας το 2014 και το 2017	17
Πίνακας 4: Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις μεταβλητών στατιστικών στοιχείων	53
Πίνακας 5 : Δείκτες ελέγχου καταλληλότητας δείγματος ως προς τα εμπόδια	56
Πίνακας 6: Ολική διακύμανση σημαντικότερων παραγόντων που σχετίζονται με τα κίνητρα έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας	57
Πίνακας 7: Στατιστικά και αξιοπιστία παραγόντων εμποδίων	59
Πίνακας 8: Δείκτες ελέγχου καταλληλότητας δείγματος ως προς τα κίνητρα	60
Πίνακας 9: Ολική διακύμανση σημαντικότερων παραγόντων που σχετίζονται με τα κίνητρα έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας	61
Πίνακας 10: Στατιστικά και αξιοπιστία παραγόντων κινήτρων	62
Πίνακας 11: Πίνακας στοιχείων μοντέλου παλινδρόμησης για Υπόθεση H ₁	63
Πίνακας 12: Πίνακας R ² για Υπόθεση H ₁	64
Πίνακας 13: Αποτελέσματα t-test για έλεγχο υπόθεσης H ₂	66
Πίνακας 14: Αποτελέσματα t-test για υπόθεση H ₃	69
Πίνακας 15: Πίνακας στοιχείων μοντέλου παλινδρόμησης για Υπόθεση H ₄	72
Πίνακας 16: Πίνακας R ² για Υπόθεση H ₄	72
Πίνακας 17: Αποτελέσματα t-test για έλεγχο υπόθεσης H ₅	73
Πίνακας 18: Αποτελέσματα t-test για έλεγχο της υπόθεσης H ₆	75
Πίνακας 19: Πολλαπλή Γραμμική Παλινδρόμηση Συντελεστών για την H ₇	76
Πίνακας 20: Πολλαπλή Γραμμική Παλινδρόμηση Συντελεστών για την H ₈	78
Πίνακας 21: Συντελεστές φόρτισης μεταβλητών σε παράγοντες κινήτρων έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας	89
Πίνακας 22: Συντελεστές φόρτισης μεταβλητών σε παράγοντες εμποδίων έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας	90
Πίνακας 23: Δείκτης αξιοπιστίας Έλλειψης εργασιακής εμπειρίας και Αυτοπεποίθησης	92
Πίνακας 24: Στατιστικά Επιμέρους Ερωτήσεων της Έλλειψης εργασιακής εμπειρίας και αυτοπεποίθησης	92

ΜΕΛΕΤΗ ΤΩΝ ΕΜΠΟΔΙΩΝ ΑΝΑΛΗΨΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΑΠΟ ΝΕΟΥΣ ΑΝΕΡΓΟΥΣ

Πίνακας 25: Συνολικά Στατιστικά Επιμέρους Ερωτήσεων της Έλλειψης εργασιακής εμπειρίας και αυτοπεποίθησης	92
Πίνακας 23: Δείκτης αξιοπιστίας Έλλειψης εργασιακής εμπειρίας και αυτοπεποίθησης	93
Πίνακας 24: Στατιστικά Επιμέρους Ερωτήσεων της Έλλειψης εργασιακής εμπειρίας και αυτοπεποίθησης	93
Πίνακας 25: Συνολικά Στατιστικά Επιμέρους Ερωτήσεων της Έλλειψης εργασιακής εμπειρίας και αυτοπεποίθησης	93
Πίνακας 29: Δείκτης αξιοπιστίας Δυσμενούς επιχειρηματικού περιβάλλοντος	
Πίνακας 30: Στατιστικά Επιμέρους Ερωτήσεων του Δυσμενούς επιχειρηματικού περιβάλλοντος	94
Πίνακας 31: Συνολικά Στατιστικά Επιμέρους Ερωτήσεων του Δυσμενούς επιχειρηματικού περιβάλλοντος	95
Πίνακας 32: Δείκτης αξιοπιστίας Φόβου για την αποτυχία	95
Πίνακας 33: Στατιστικά Επιμέρους Ερωτήσεων Φόβου για την αποτυχία	95
Πίνακας 34: Συνολικά Στατιστικά Επιμέρους Ερωτήσεων Φόβου για την αποτυχία	96
Πίνακας 35: Δείκτης αξιοπιστίας Αποστροφής προς τον κίνδυνο	96
Πίνακας 36: Στατιστικά Επιμέρους Αποστροφής προς τον κίνδυνο	96
Πίνακας 37: Συνολικά Στατιστικά Αποστροφής προς τον κίνδυνο	97
Πίνακας 38: Δείκτης αξιοπιστίας Θεσμικών εμποδίων	97
Πίνακας 39: Στατιστικά θεσμικών εμποδίων	97
Πίνακας 40: Συνολικά Στατιστικά Θεσμικών εμποδίων	97
Πίνακας 41: Δείκτης αξιοπιστίας Έλλειψης δεξιοτήτων επιχειρηματικότητας	98
Πίνακας 42: Στατιστικά Έλλειψης δεξιοτήτων επιχειρηματικότητας	98
Πίνακας 43: Συνολικά Στατιστικά Έλλειψης δεξιοτήτων επιχειρηματικότητας	98
Πίνακας 44: Στατιστικά στοιχεία δημογραφικών χαρακτηριστικών	98
Πίνακας 45: Γραμμική παλινδρόμηση παραγόντων εμποδίων και ηλικίας	99
Πίνακας 46: Γραμμική παλινδρόμηση παραγόντων κινήτρων και ηλικίας	99
Πίνακας 47: Γραμμική παλινδρόμηση παραγόντων κινήτρων και ηλικίας	100
Πίνακας 48: Στατιστικά t-test παραγόντων εμποδίων και ύπαρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας στην οικογένεια	100
Πίνακας 49: Αποτελέσματα t-test παραγόντων εμποδίων και ύπαρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας στην οικογένεια	101
Πίνακας 50: Στατιστικά t-test παραγόντων εμποδίων και διαθεσιμότητας κεφαλαίου	101
Πίνακας 51: Αποτελέσματα t-test παραγόντων εμποδίων και διαθεσιμότητας κεφαλαίου	101

ΜΕΛΕΤΗ ΤΩΝ ΕΜΠΟΔΙΩΝ ΑΝΑΛΗΨΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΑΠΟ ΝΕΟΥΣ ΑΝΕΡΓΟΥΣ

Πίνακας 52: Στατιστικά t-test παραγόντων κινήτρων και ύπαρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας στην οικογένεια	102
Πίνακας 53: Αποτελέσματα t-test παραγόντων κινήτρων και ύπαρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας στην οικογένεια	102
Πίνακας 54: Στατιστικά t-test παραγόντων κινήτρων και διαθεσιμότητας κεφαλαίου	102
Πίνακας 55: Αποτελέσματα t-test παραγόντων κινήτρων και διαθεσιμότητας κεφαλαίου	103
Πίνακας 56: Πολλαπλή γραμμική παλιδρόμηση γενικής εκτίμησης της σημασίας της επιχειρηματικότητας και εμποδίων	103
Πίνακας 57: Πολλαπλή γραμμική παλιδρόμηση γενικής εκτίμησης της σημασίας της επιχειρηματικότητας και εμποδίων	104
Πίνακας 58: Πολλαπλή γραμμική παλιδρόμηση γενικής εκτίμησης της σημασίας της επιχειρηματικότητας και κινήτρων	104
Πίνακας 59: Αποτελέσματα πολλαπλής γραμμικής παλιδρόμησης γενικής εκτίμησης της σημασίας της επιχειρηματικότητας και κινήτρων	105

Εισαγωγή

Η έννοια της επιχειρηματικότητας έχει οριστεί από διάφορες προσεγγίσεις, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει ένας συνεκτικός ορισμός της, κάτι που εξηγείται από το γεγονός ότι είναι μία πολύπλευρη έννοια. Μπορεί να χαρακτηριστεί ως ο ακρογωνιαίος λίθος για τη δημιουργία πλούτου και την ισότιμη κατανομή του μέσω της δυναμικής διαδικασίας σχηματισμού νέων επιχειρήσεων και ανάπτυξης (Kirchhoff, 1994). Ένας άλλος ορισμός της επιχειρηματικότητας θα μπορούσε να είναι ότι αποτελεί τη διαδικασία που καλλιεργεί και προωθεί την οικονομική ανάπτυξη, τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την ευημερία μέσω βιώσιμων επιχειρήσεων (Nicolaidis A., 2011). Η μικρού και μεσαίου μεγέθους επιχειρηματικότητα θεωρείται ότι είναι “η κινητήριος μηχανή της οικονομίας”, ενώ ταυτόχρονα αντιπροσωπεύει ένα απόθεμα θέσεων εργασίας. Παράλληλα μπορεί να συμβάλει στην έξοδο από την ανεργία, κυρίως μέσω της αυτοαπασχόλησης για τον επιχειρηματία και να ωφελήσει ευρύτερα την οικονομία μέσω της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας άμεσα ή έμμεσα.

Η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας μπορεί να επιφέρει σημαντικά οφέλη, τόσο οικονομικά όσο και κοινωνικά, καθώς μπορεί να συμβάλει στην προσωπική αυτοπραγμάτωση και στην επίτευξη κοινωνικών στόχων. Πολλοί είναι οι παράγοντες που παίζουν ρόλο στη λήψη της απόφασης για έναρξη μίας επιχείρησης, όπως είναι η ύπαρξη της κατάλληλης ευκαιρίας ή της απαραίτητης αγοράς, η αντίληψη ότι η έναρξη μίας επιχείρησης μπορεί να είναι δύσκολη λόγω της γραφειοκρατίας, οικονομικών εμποδίων ή της ανάγκης ανάπτυξης νέων δεξιοτήτων κ.ά.. Για τους λόγους αυτούς είναι χρέος των κρατών να ενθαρρύνουν επιχειρηματικές πρωτοβουλίες και να ξεκλειδώνουν τις προοπτικές ανάπτυξης των επιχειρήσεων και των πολιτών τους. Η ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων μικρού και μεσαίου μεγέθους, μπορούν να ενισχύσουν τη σταθερότητα της οικονομίας μίας χώρας, ειδικά σε περιπτώσεις που η οικονομία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό στο ξένο κεφάλαιο με αποτέλεσμα να είναι ευπαθής (Choo & Wong, 2006).

Η επιχειρηματικότητα έχει προσελκύσει κατά τα τελευταία χρόνια αυξημένη προσοχή στον τομέα της επιχειρηματικής έρευνας. Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής, οι ακαδημαϊκοί και οι ερευνητές συμφωνούν στο ότι αποτελεί μία ζωτικής σημασίας πορεία προς την οικονομική ανάπτυξη τόσο για τις ανεπτυγμένες, όσο και για τις αναπτυσσόμενες οικονομίες. (Sandhu et al., 2011). Η προώθηση της επιχειρηματικότητας είναι ένας από τους βασικούς στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία έχει αποφασίσει ήδη από το Ευρωπαϊκό Συνέδριο

στη Λισαβόνα το 2000, να βελτιώσει την απόδοση της στους τομείς της απασχόλησης, του οικονομικό ανασχηματισμού και της κοινωνικής συνοχής. Το 2003 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (European Commission-EC) εξέδωσε ένα Πράσινο Βιβλίο σχετικά με την “Επιχειρηματικότητα στην Ευρώπη”, το οποίο εστίασε κυρίως στους λόγους για τους οποίους τόσο λίγοι Ευρωπαίοι ιδρύουν τη δική τους εταιρεία και γιατί τόσο λίγες Ευρωπαϊκές εταιρείες αναπτύσσονται (Eurobarometer, 2012). Ταυτόχρονα η EC έχει θέσει ως προτεραιότητα για τους στόχους του 2020, την ενθάρρυνση των κοινωνικών ομάδων που υποεκπροσωπούνται στην επιχειρηματική δραστηριότητα (Executive Agency, Education, Audiovisual and Culture, 2014).

Το οικονομικό και το κοινωνικό περιβάλλον διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη νέας επιχειρηματικής δραστηριότητας, γενικότερα από τους πολίτες, αλλά ειδικότερα από τους νέους και ανέργους, καθώς αποτελούν ομάδες με ελαφρώς διαφοροποιημένα κίνητρα και εμπόδια, όπως είναι η ένταξη στον εργασιακό στίβο ή η έλλειψη χρηματοδότησης αντίστοιχα.

Η Ελλάδα κατά τα τελευταία χρόνια έχει βιώσει οικονομική ύφεση, η οποία έχει οδηγήσει σε μείωση του ΑΕΠ, απομάκρυνση επενδύσεων από τη χώρα όπως επίσης και παύση λειτουργίας μεγάλου αριθμού επιχειρήσεων. Η οικονομική στρατηγική της χώρας προσέγγισε την επιχειρηματικότητα και την καινοτομία από ελάχιστα έως καθόλου. Σημαντικές είναι οι διακυμάνσεις που σημειώνονται στο ποσοστό της νέας επιχειρηματικότητας και ειδικά της επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων, υπό την επίδραση διαφορετικών τάσεων. Το μεγαλύτερο μέρος των επιχειρηματικών δημιουργησαν εταιρείες λόγω ανάγκης παρά λόγω του εντοπισμού μίας ευκαιρίας επομένως αναμένουμε να χαρακτηρίζονται από περιορισμένη ανοχή στον κίνδυνο, ενώ ιδιαίτερα υψηλό είναι το ποσοστό επιχειρηματιών δεύτερης γενιάς. Τέλος αξίζει να σημειωθεί ότι στην ελληνική οικονομία κυριαρχούν μικρές επιχειρήσεις, κυρίως οικογενειακές.

Ένα σημαντικό πρόβλημα το οποίο χρήζει αντιμετώπισης στην Ελλάδα είναι η ανεργία των νέων με ανώτατη εκπαίδευση, καθώς η πλειοψηφία των νέων ανέργων της χώρας είναι απόφοιτοι ανώτατης ή μέσης εκπαίδευσης. Μία λύση σε αυτό το πρόβλημα μπορεί να είναι η αυτοαπασχόληση ή η ίδρυση επιχειρήσεων από τους ίδιους τους νέους. Άλλωστε η αλλαγή των προοπτικών καριέρας σε μεγάλους οργανισμούς έχει ενισχύσει το ενδιαφέρον των αποφοίτων στην έναρξη νέων επιχειρήσεων. Σύμφωνα με έρευνες οι επιχειρηματικές συμπεριφορές πηγάζουν από τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του ατόμου (Kostoglou & Siakas, 2012). Άλλωστε οι επιχειρηματικές ικανότητες, πηγάζουν κυρίως από ψυχολογικούς παράγοντες σε αντίθεση με τα παραδοσιακά προσόντα σε ένα συγκεκριμένο

αντικείμενο. Ταυτόχρονα πολλά είναι τα εμπόδια που πρέπει να ξεπεραστούν από τους νέους απόφοιτους προκειμένου να επιλέξουν την επιχειρηματική δραστηριότητα και να δράσουν προκειμένου να ιδρύσουν μία νέα επιχείρηση.

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να εντοπιστούν τα εμπόδια έναρξης μίας νέας επιχείρησης, προκειμένου να σχεδιαστούν οι κατάλληλες ενέργειες για την ενίσχυση της νέας επιχειρηματικότητας. Τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι υφιστάμενοι επιχειρηματίες μπορεί να είναι διαφορετικά από αυτά που αντιμετωπίζουν οι νέοι (Sandhu, et al. 2011). Τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι καθιερωμένοι επιχειρηματίες σχετίζονται κυρίως με τα θεσμικά εμπόδια ενώ οι νέοι επιχειρηματίες επηρεάζονται περισσότερο από εμπόδια ψυχολογικής φύσεως. Η έλλειψη της απαραίτητης κρατικής υποστήριξης, η περιορισμένη οικονομική δυνατότητα, η έλλειψη πρόσβασης σε χρηματοδότηση, η διαθεσιμότητα πόρων και η κοινωνική δικτύωση είναι ορισμένα από τα εξωτερικά εμπόδια η σημασία των οποίων αναδεικνύεται στη βιβλιογραφία (Khayri, S, Yaghoubi, J. and Yazdanpanah, M., 2011; Atieno, R., 2009; Luo, Y. 1997).

Τα ατομικά εμπόδια παίζουν επίσης σημαντικό ρόλο, καθώς επιδρούν σημαντικά στην πρόθεση έναρξης μίας νέας επιχείρησης ειδικά από νέους, και μπορεί να σχετίζονται με το οικογενειακό περιβάλλον ή την εκπαίδευση (Yaghoubi, J., 2010). Τα εμπόδια που πηγάζουν από το άμεσο περιβάλλον του ατόμου και την κοινωνία σχετίζονται με τη στάση, τις αξίες και τα πρότυπα που διαμορφώνουν την κουλτούρα υπέρ ή κατά την επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Η παρούσα εργασία αποσκοπεί στο να εξετάσει και να αναλύσει τις δυσκολίες και τις προκλήσεις με τις οποίες θα πρέπει να έρθουν αντιμέτωποι οι νέοι άνεργοι στην Ελλάδα προκειμένου να επιτύχουν την έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας ή αυτοαπασχόλησης. Η Ελληνική οικονομία παρουσιάζει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κατά τα τελευταία χρόνια, επιδρώντας άμεσα τόσο στην πρόθεση των πολιτών για ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας, όσο και στις συνθήκες του περιβάλλοντος που μπορεί να εμποδίσουν ή να προτρέψουν προς την κατεύθυνση αυτή.

Παρά τον μεγάλο αριθμό των ερευνών πάνω στα εμπόδια της επιχειρηματικής δράσης, τα συμπεράσματα παραμένουν ασαφή ως ένα επίπεδο, ενώ δεν έχει αναπτυχθεί ένα αξιόπιστο και έγκυρο όργανο μέτρησης που να αξιολογεί τα εμπόδια και τον τρόπο που επιδρούν στα διάφορα στάδια της επιχειρηματικότητας. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να εντοπίσει τους παράγοντες που επιδρούν στα εμπόδια για την ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας μέσω ενός έγκυρου και αξιόπιστου οργάνου και η αξιολόγηση της επίδρασης των εμποδίων αυτών σε ένα δείγμα νέων ανέργων στην Ελλάδα.

Στο πλαίσιο της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξετάζονται τρία ερευνητικά ερωτήματα, τα οποία πραγματεύονται την επίδραση της ηλικίας, της διαθεσιμότητας κεφαλαίου και της ύπαρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας στην οικογένεια στην πρόσληψη των εμποδίων από τους νέους ανέργους. Συγκεκριμένα τα ερωτήματα που εξετάζονται είναι τα παρακάτω:

H₁: Τα εμπόδια που αντιλαμβάνονται οι νέοι για την επιχειρηματικότητα μεταβάλλονται σημαντικά ανάλογα με την ηλικία τους.

H₂: Η διαθεσιμότητα κεφαλαίου έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας οδηγεί σε μείωση των εμποδίων έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας.

H₃: Η ύπαρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας στην οικογένεια μειώνει τα εμπόδια έναρξης επιχείρησης.

Παράλληλα επιχειρούμε να εξετάσουμε την επίδραση των ίδιων παραγόντων στα κίνητρα που μπορούν να οδηγήσουν σε επιχειρηματική δραστηριότητα. Για τους σκοπούς της έρευνας εξετάζονται οι παρακάτω τρεις επιπλέον υποθέσεις.

H₄: Τα κίνητρα που οδηγούν τους νέους σε έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας μεταβάλλονται σημαντικά ανάλογα με την ηλικία τους.

H₅: Η διαθεσιμότητα κεφαλαίου έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας επιδρά θετικά στα κίνητρα έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας.

H₆: Η ύπαρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας στην οικογένεια αυξάνει τα κίνητρα έναρξης επιχείρησης.

Τέλος εξετάζονται δύο υποθέσεις που σχετίζονται με την επίδραση των εμποδίων και των κινήτρων στη γενική εκτίμηση της σημασίας της επιχειρηματικότητας.

H₇: Τα εμπόδια έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας επιδρούν αρνητικά στη γενική εκτίμηση της σημασίας της επιχειρηματικότητας.

H₈: Τα κίνητρα έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας επιδρούν θετικά στη γενική εκτίμηση της σημασίας της επιχειρηματικότητας.

ΜΕΡΟΣ 1^ο

Βιβλιογραφική ανασκόπηση

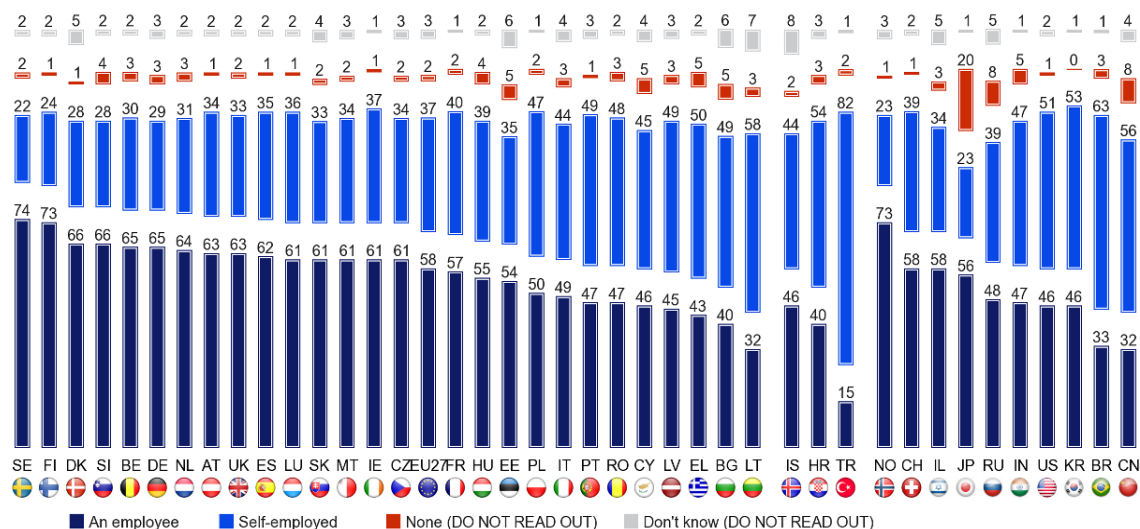
1. Επιχειρηματική δραστηριότητα στην Ελλάδα

Κατά τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα βιώνει μία οικονομική ύφεση, καθώς από το 2009 σημειώνεται συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας και το επιχειρηματικό οικοσύστημα παρουσιάζει χαρακτηριστικά αρνητικά για την ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας. Η μείωση του ΑΕΠ, η απομάκρυνση επενδύσεων από τη χώρα όπως επίσης και η παύση λειτουργίας μεγάλου αριθμού επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνταν στη χώρα είναι ορισμένες από τις εκφάνσεις της κρίσης στην Ελλάδα. Προκειμένου να διασφαλίσουν την επιβίωση τους, οι επιχειρήσεις οφείλουν να ανταποκριθούν στις μεταβαλλόμενες συνθήκες του οικονομικού και κοινωνικού περιβάλλοντος στο οποίο δραστηριοποιούνται και να εκμεταλλευτούν τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται σε αυτό. Η τάση των επιχειρήσεων προκειμένου να επιβιώσουν της οικονομικής κρίσης είναι η μείωση των επενδυτικών ενεργειών εξασφαλίζοντας τη διαφύλαξη των πόρων τους (Καραλή, Α., 2017).

Στις αντίξοες συνθήκες του περιβάλλοντος της ελληνικής αγοράς πολλές είναι οι υφιστάμενες και νέες επιχειρήσεις που κατάφεραν να προσαρμοστούν στις επικρατούσες συνθήκες, να επαναπροσδιορίσουν τη στρατηγική και το στόχο τους και σε ορισμένες περιπτώσεις να μετατρέψουν σε ευκαιρίες τους παράγοντες που παρουσιάζονται εκ πρώτης ως απειλές. Η οικονομική κρίση, σε ορισμένες περιπτώσεις αποτέλεσε ευκαιρία ανασύνταξης δυνάμεων και επίλυσης υπαρχόντων προβλημάτων, αλλά κυρίως οδήγησε στη επιχειρηματική αξιοποίηση καινοτόμων εγχειρημάτων και ιδεών. Άλλωστε η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, ιδιαίτερα με την εφαρμογή καινοτόμων ιδεών και πρακτικών, μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο για την έξοδο της χώρας από την οικονομική κρίση και για την επίτευξη σταθερής ανάπτυξης της οικονομίας (Καραλή, Α., 2017).

Σύμφωνα με τα ευρήματα της έκθεσης του Ευρωβαρόμετρου του 2012, η πλειοψηφία των Ευρωπαίων πολιτών (58%) θα προτιμούσαν να εργαστούν ως υπάλληλοι, ενώ το 37% θα προτιμούσε την επιλογή της αυτοαπασχόλησης. Συγκεκριμένα στις 18 από τις 27 χώρες, οι περισσότεροι ερωτηθέντες θα προτιμούσαν να είναι υπάλληλοι. Η Ελλάδα ανήκε στις χώρες στις οποίες η αυτοαπασχόληση ήταν πιο ελκυστική επιλογή με το 50% να την επιλέγει έναντι 43% που επέλεξε να εργάζεται ως υπάλληλος. Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζονται τα ποσοστά προτίμησης για τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Q1. If you could choose between different kinds of jobs, would you prefer to be... ?

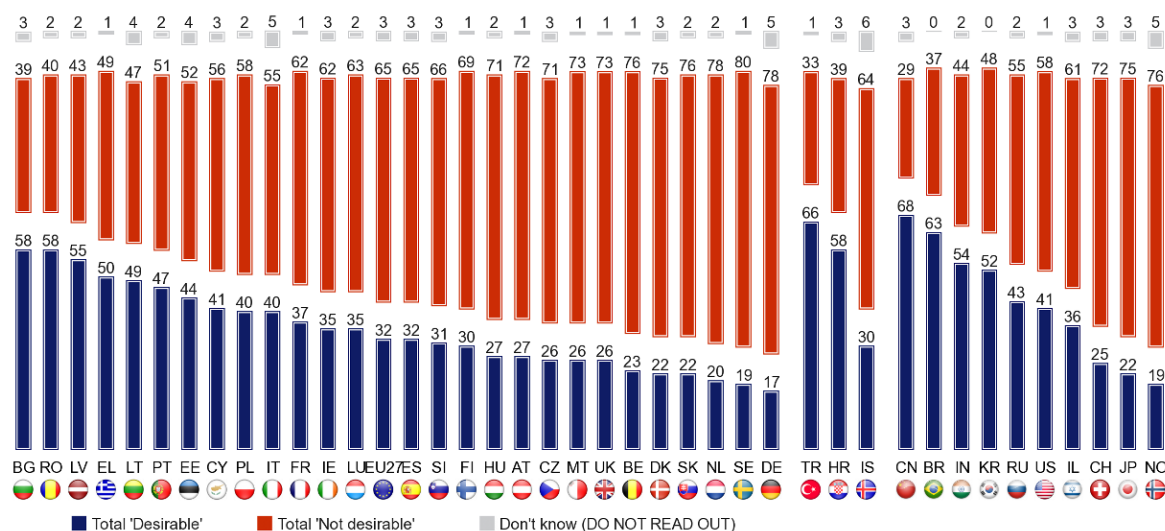

Σχήμα 1: Ποσοστά προτίμησης διαφορετικού είδους εργασίας (Πηγή: Eurobarometer, 2012).

Επίσης σύμφωνα με την ίδια έρευνα οι νεότεροι πολίτες έτειναν περισσότερο στο να εκφράσουν προτίμηση στην αυτοαπασχόληση σε Ευρωπαϊκό επίπεδο. Συγκεκριμένα τα 45% των πολιτών ηλικίας 15-24 ετών απάντησαν ότι θα προτιμούσαν την αυτοαπασχόληση σε σχέση με το αντίστοιχο ποσοστό 35-37% των τριών μεγαλύτερων ηλικιακών ομάδων (Eurobarometer, 2012).

Ένα άλλο ερώτημα που τέθηκε στους ερωτηθέντες και έχει ενδιαφέρον είναι πόσο επιθυμητή εξέλιξη για τους εαυτούς τους θεωρούν την αυτοαπασχόληση. Το 32% των πολιτών της ΕΕ απάντησαν ότι η αυτοαπασχόληση είναι επιθυμητή, ενώ το 35% ότι δεν είναι. Η Ελλάδα ανήκει στις τέσσερις από τις 27 χώρες, στις οποίες η πλειοψηφία των πολιτών θεωρεί επιθυμητή την αυτοαπασχόληση σε ποσοστό 50%, ενώ το 49% την θεωρεί μη επιθυμητή. Στο παρακάτω διάγραμμα (Σχήμα 2) φαίνονται τα αντίστοιχα ποσοστά για τις 27 χώρες της ΕΕ και για 13 χώρες που δεν ανήκουν στην ΕΕ.

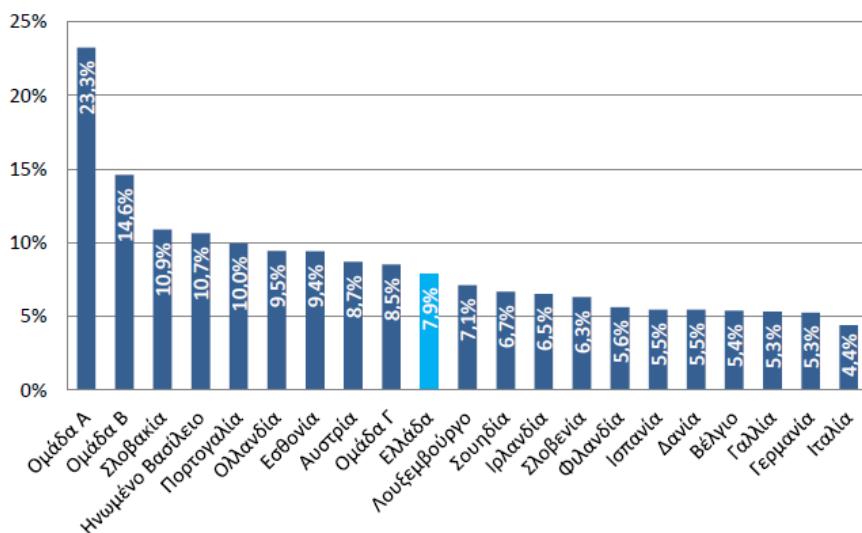
Q9. Personally, how desirable is it for you to become self-employed within the next 5 years?

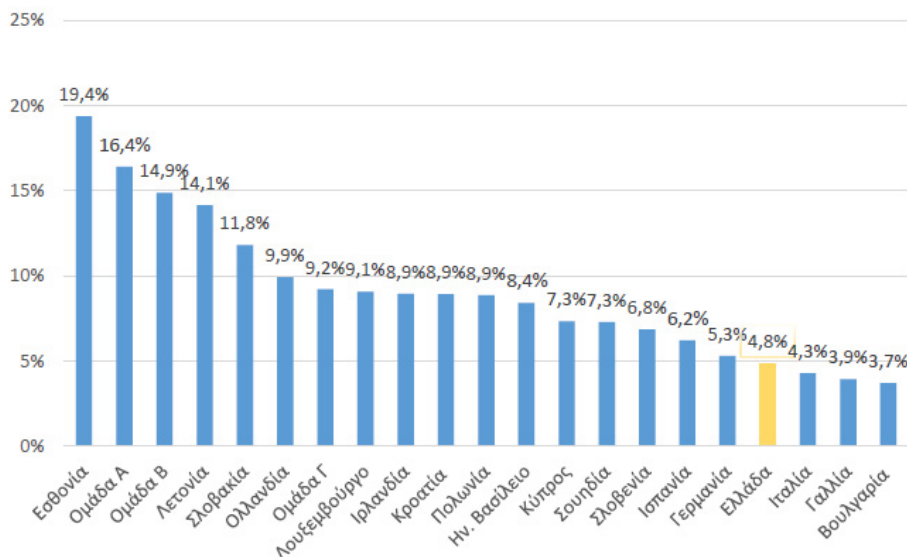
Σχήμα 2: Ποσοστό πολιτών που θεωρούν θετική την αυτοαπασχόληση για τους ίδιους (Πηγή: Eurobarometer, 2019).

Η οικονομική στρατηγική της Ελλάδας κατά τα προηγούμενα χρόνια, προσέγγιζε την επιχειρηματικότητα και την καινοτομία από ελάχιστα έως καθόλου. Παρά το γεγονός αυτό τα ποσοστά επιχειρηματικότητας της χώρας ήταν πάντα υψηλότερα από το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Kostoglou & Siakas, 2012). Σε ετήσιες εκθέσεις του Παρατηρητηρίου Επιχειρηματικότητας του IOBE που συντάχθηκαν στο πλαίσιο της συμμετοχής του IOBE στο διεθνές ερευνητικό πρόγραμμα Global Entrepreneurship Monitor-GEM, καταγράφεται και παρακολουθείται η εξέλιξη της νέας επιχειρηματικότητας και ειδικά της επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων (total early-stage entrepreneurial activity-TEA), δηλαδή του πληθυσμού μεταξύ 18-64 ετών που είναι σε αρχικά στάδια επιχειρηματικότητας. Στην Ελλάδα κατά τα τελευταία έτη, παρατηρούνται σημαντικές διακυμάνσεις στο ποσοστό αυτό. Η διακύμανση του ποσοστού υποδηλώνει την επίδραση σε αυτό διαφορετικών τάσεων. Συγκεκριμένα το 2014 τα άτομα 18-64 ετών, ανέφεραν σαν αποτρεπτικό παράγοντα τον φόβο αποτυχίας ενός επιχειρηματικού εγχειρήματος αλλά παράλληλα πιστεύαν ότι το επόμενο διάστημα θα παρουσιαστούν επιχειρηματικές ευκαιρίες στη χώρα (IOBE, 2016). Το 2013 ο δείκτης της επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων ήταν μόλις 5,2% ενώ το 2014 σημείωσε άνοδο, φτάνοντας στο 7,8%, ποσοστό υψηλότερο από τον μακροχρόνιο μέσο όρο για το διάστημα 2003-2014. Μετά το 2014 σημειώνεται υποχώρηση του ποσοστού το οποίο φτάνει τα 5,7% το 2016 και μόλις το 4,8% το 2017, δηλαδή 320 χιλ. άτομα. Στα παρακάτω διαγράμματα (Σχήμα 3 & Σχήμα 4) παρουσιάζεται ο δείκτης επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων για το 2014 και

για το 2017, σε επίπεδο χωρών που παρουσιάζουν παρόμοια εισοδηματικά χαρακτηριστικά και βασίζουν την ανάπτυξη τους στην εξέλιξη της καινοτομίας.

Σχήμα 3: Δείκτης επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων για άτομα 18-64 ετών το 2014 (Πηγή: IOBE, 2016).

Σχήμα 4: Δείκτης επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων για άτομα 18-64 ετών το 2017 (Πηγή: IOBE, 2018).

Η πτώση που σημείωνε ο δείκτης πριν το 2014 θα μπορούσε να υποδηλώνει την αβεβαιότητα που είχε επιφέρει η οικονομική κρίση στη χώρα. Η συνεχής εξασθένηση που παρουσιάζεται από το 2014, συνδέεται με την ενίσχυση της αστάθειας και τη δημιουργία ενός νέου οικονομικού και επιχειρηματικού περιβάλλοντος, που καθορίζεται από τις

πολιτικοοικονομικές εξελίξεις, από τη σχέση με τους εταίρους και πιστωτές και επηρεάστηκε σημαντικά από της επιβολή κεφαλαιακών περιορισμών το 2015. Επιπρόσθετα η υποχώρηση του ποσοστού που σημειώθηκε το 2017, πρέπει να συνδεθεί και με την ένταση των φορολογικών επιβαρύνσεων γεγονός που πίεσε περαιτέρω τη μικρή επιχειρηματικότητα αρχικών σταδίων (IOBE, 2018).

Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι τα τελευταία χρόνια παρουσιάζεται σταθεροποίηση της οικονομίας της χώρας, με τον ρυθμό ανάπτυξης να φτάνει το 1,4% το 2017. Ταυτόχρονα έχει σημειωθεί σταδιακή μείωση της ανεργίας κατά τα τελευταία χρόνια, η οποία οφείλεται σε αύξηση της προσφοράς εργασίας από την καθιερωμένη επιχειρηματικότητα, οδηγώντας σε αύξηση της εξαρτημένης εργασίας το 2017 κατά 2,2%, με τη δημιουργία περίπου 53.000 θέσεων εργασίας. Υπό την επίδραση διαφορετικών δυνάμεων ο δείκτης επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων της Ελλάδας είναι κάτω από τον μέσο όρο των χωρών καινοτομίας και χαμηλότερη από το μέσο όρο του δείκτη για την περίοδο 2003-2017, που είναι 6,9% (IOBE, 2018). Επίσης σημαντικό είναι να σημειωθεί ότι το μεγαλύτερο μέρος των επιχειρηματικών είναι επιχειρηματίες 'ώθησης' δηλαδή δημιούργησαν εταιρείες λόγω ανάγκης παρά λόγω του εντοπισμού μίας ευκαιρίας επομένως θεωρούνται ότι έχουν περιορισμένη ανοχή στον κίνδυνο (Kostoglou & Siakas, 2012). Ένα σημαντικό στοιχείο της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα είναι το ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό επιχειρηματιών δεύτερης γενιάς, δηλαδή επιχειρηματιών των οποίων τουλάχιστον ένας εκ των γονέων είναι αυτοαπασχολούμενος. Επίσης φαίνεται οι νέες επιχειρήσεις να πραγματοποιούν μία στροφή προς την εξωστρέφεια καθώς παρουσιάζεται μείωση των επιχειρηματιών που απευθύνονται μόνο σε εγχώριους πελάτες, κάτι που αποτελεί σημαντικό ζητούμενο λόγω της μείωσης των εισοδημάτων επομένως και της εγχώριας ζήτησης (IOBE, 2018).

Ιδιαίτερη σημασία για την απεικόνιση της συνολικής εικόνας της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα, έχει η καθιερωμένη επιχειρηματικότητα, που αναφέρεται σε επιχειρήσεις που λειτουργούν ήδη 3,5 χρόνια. Στην ελληνική οικονομία κυριαρχούν μικρές επιχειρήσεις, οι περισσότερες εκ των οποίων είναι οικογενειακές, φέρνοντας την Ελλάδα σε μία από τις υψηλότερες θέσεις ως προς την καθιερωμένη επιχειρηματικότητα ανάμεσα στις χώρες καινοτομίας. Για το 2017 η Ελλάδα βρίσκεται στην πρώτη θέση παρά το γεγονός ότι ο δείκτης σημείωσε μικρή μείωση σε σχέση με το 2016 από 14,1% σε 12,4%, με τον μέσο όρο των χωρών καινοτομίας για την ίδια χρονιά να κυμαίνεται στα 6,8%. Τα υψηλά ποσοστά καθιερωμένης επιχειρηματικότητας της χώρας την φέρνουν στην τρίτη θέση σε σχέση με τις χώρες καινοτομίας, ως προς τη συνολική επιχειρηματικότητα, η οποία είναι άθροισμα της καθιερωμένης επιχειρηματικότητας και της επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων. Συνολικά

περίπου το 17,1% του πληθυσμού ηλικίας 18-64 ετών, σχετίζεται με την επιχειρηματικότητα, δηλαδή περίπου 1,13 εκατομμύρια άτομα. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται τα ποσοστά του πληθυσμού μεταξύ 18-64 ετών που σχετίζεται με τον τουρισμό στην Ελλάδα και στις χώρες καινοτομίας (Πίνακας 1). Η μικρή επιχειρηματικότητα έχει επιδείξει αξιοσημείωτη αντοχή στην κρίση, η οποία όμως την έχει επηρεάσει σημαντικά ως προς τη καινοτομία των προϊόντων και των διαδικασιών, με σημαντικό περιορισμό της ανάπτυξης καινοτόμων προϊόντων από τις καθιερωμένες επιχειρήσεις κατά τη διάρκεια της κρίσης (IOBE, 2016; IOBE, 2018).

Πίνακας 1: Ποσοστό πληθυσμού που σχετίζεται με την επιχειρηματικότητα ανά χώρα το 2017 (Πηγή: IOBE, 2018).

	Επίδοξοι επιχειρηματίες	Νέοι επιχειρηματίες	Επιχειρηματικότητα αρχικών σταδίων	Καθιερωμένοι επιχειρηματίες	Συνολική επιχειρηματική δραστηριότητα
Βουλγαρία	1,8	1,9	3,7	6,4	10,0
Γαλλία	2,9	1,1	3,9	3,6	7,4
Γερμανία	3,4	2,0	5,3	6,1	11,1
Ελλάδα	2,3	2,6	4,8	12,4	17,1
Εσθονία	13,4	6,2	19,4	11,4	29,7
Ην. Βασίλειο	4,3	4,2	8,4	6,7	14,8
Ιρλανδία	5,8	3,3	8,9	4,4	13,0
Ισπανία	2,8	3,5	6,2	7,0	13,0
Ιταλία	2,7	1,7	4,3	5,9	10,1
Κροατία	6,1	2,9	8,9	4,4	13,2
Κύπρος	3,6	3,8	7,3	8,9	16,1
Λετονία	9,4	5,1	14,1	7,7	21,1
Λουξεμβούργο	6,7	2,6	9,1	3,3	11,8
Ολλανδία	4,7	5,4	9,9	8,6	18,1
Πολωνία	6,7	2,2	8,9	9,8	18,5
Σλοβακία	8,2	3,8	11,8	10,0	21,1

Σλοβενία	4,0	3,0	6,8	6,8	13,3
Σουηδία	5,3	2,1	7,3	4,2	11,4
Μέσος Όρος	5,5	3,8	9,2	6,8	15,7

Σχετικά με την επιχειρηματική δραστηριότητα των νέων στην Ελλάδα, έχει πραγματοποιηθεί ο σχεδιασμός μίας σειράς προγραμμάτων, τα οποία αποσκοπούν στην ενίσχυση της αυτοαπασχόλησης και της επιχειρηματικότητας. Τέτοια προγράμματα είναι τα εξής:

- Πρόγραμμα για την προώθηση 5.000 νέων ηλικίας μεταξύ 18-24 και 5.000 νέων ηλικίας 25-29 ετών προς την αυτοαπασχόληση, μέσω της επιχορήγησης του κόστους κοινωνικής ασφάλειας για έως 12 μήνες. Το budget που προοριζόταν για αυτό το πρόγραμμα ήταν 25,4 εκατομμύρια €.
- Πρόγραμμα για την προώθηση της επιχειρηματικότητας νέων μέσω καινοτόμων start ups που αποσκοπούν στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας. Το budget που προοριζόταν για το πρόγραμμα ήταν 18 εκατομμύρια €.
- Δράσεις ολοκληρωμένης παρέμβασης για 8.000 νέους έως 24 ετών για την παροχή καθοδήγησης και εκπαίδευσης, εκπαιδευτικών προγραμμάτων εγγυημένης απασχόλησης, απασχόληση ή επιχειρηματικότητα. Το budget που προοριζόταν για το πρόγραμμα ήταν 45 εκατομμύρια €.

Παράλληλα με τα παραπάνω, έλαβαν χώρα και άλλα προγράμματα που αποσκοπούσαν στην εισαγωγή των νέων στην αγορά εργασίας μέσω voucher ή στην εκπαίδευση τους με παράλληλη πιστοποίηση και πρακτική στον ιδιωτικό τομέα σε επιλεγμένους τομείς της οικονομίας (EC, 2016).

2. Νεανική επιχειρηματικότητα

Εξετάζοντας τις μεταβολές που σημειώθηκαν στο μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού της Ελλάδας κατά τη διάρκεια της κρίσης, διαπιστώνουμε ότι ο αριθμός των πολιτών με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο (απόφοιτοι Δημοτικού ή Γυμνασίου) το 2017 διαμορφώθηκε στα 6,7 εκατομμύρια, σημειώνοντας ποσοστιαία υποχώρηση 7% σε σχέση με το αντίστοιχο ποσοστό το 2000 (IOBE, 2018b). Αύξηση σημειώθηκε στον αριθμό των πολιτών μέσης εκπαίδευσης, δηλαδή των κατόχων απολυτηρίου Λυκείου ή σχολών επαγγελματικής κατάρτισης και Κολέγια. Η σημαντικότερη μεταβολή σημειώθηκε στον πληθυσμό ανώτατης εκπαίδευσης, δηλαδή κατόχων πτυχίων Πανεπιστημίων/ΤΕΙ, μεταπτυχιακών και διδακτορικών, παρουσιάζοντας το 2017 σχεδόν διπλασιασμό σε σύγκριση με τα στοιχεία του 2000, στοιχεία που υποδηλώνουν τον προσανατολισμό των νέων είναι προς την ανώτατη εκπαίδευση.

Παράλληλα ένα σημαντικό στοιχείο είναι ότι στους κατόχους πτυχίων ανώτατης εκπαίδευσης και ειδικά μεταπτυχιακών και διδακτορικών τίτλων σπουδών παρουσιάζεται χαμηλό ποσοστό αυτοαπασχολούμενων και υψηλά ποσοστά μισθωτής εργασίας. Στον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 2) περιγράφονται τα αναλυτικά στοιχεία διάρθρωσης απασχόλησης για όλα τα μορφωτικά επίπεδα (IOBE, 2018b).

Πίνακας 2: Ποσοστά απασχολούμενων ανά επίπεδο εκπαίδευσης με βάση τη σχέση απασχόλησης (Πηγή: IOBE, 2018b).

	Εργοδότες	Αυτό-απασχολούμενοι	Μισθωτοί	Βοηθοί
Δημοτικό				
2001	9,0%	37,5%	39,4%	14,1%
2009	8,0%	38,7%	43,0%	10,3%
2017	6,2%	46,1%	39,2%	8,4%
Γυμνάσιο				
2001	9,1%	22,2%	58,1%	10,6%
2009	9,0%	22,3%	61,4%	7,3%
2017	7,8%	33,7%	52,3%	6,2%
Λύκειο				
2001	8,3%	16,1%	68,8%	6,9%
2009	9,4%	17,6%	66,5%	6,5%
2017	8,0%	22,0%	65,1%	4,9%
Μεταδευτεροβάθμια				
2001	6,0%	11,8%	78,5%	3,7%
2009	7,8%	13,6%	74,9%	3,6%
2017	7,0%	15,8%	73,9%	3,3%
Ανώτατη				
2001	7,5%	15,1%	75,9%	1,6%
2009	7,4%	13,7%	77,2%	1,7%
2017	7,0%	15,6%	76,1%	1,4%
Μεταπτυχιακό / Διδακτορικό				
2001	8,7%	10,3%	80,2%	0,8%
2009	7,6%	12,9%	78,7%	0,7%
2017	4,6%	15,5%	79,6%	0,3%
Σύνολο				
2001	8,2%	23,1%	60,4%	8,3%
2009	8,4%	20,9%	64,9%	5,8%
2017	7,2%	22,7%	66,1%	4,0%

Ένα σημαντικό πρόβλημα αποτελεί η ανεργία ατόμων με ανώτατη εκπαίδευση στην Ελλάδα, ο αριθμός των οποίων το 2017 έφτανε τα 260,9 χιλιάδες άτομα, δηλαδή αριθμός σχεδόν τριπλάσιος από τον αντίστοιχο για το 2000 (94 χιλιάδες άτομα). Ειδικά οι νέοι άνεργοι στη χώρα, δηλαδή άνεργοι που δεν έχουν εργαστεί ποτέ στο παρελθόν, είναι στην πλειοψηφία τους απόφοιτοι ανώτατης ή μέσης εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα ο αριθμός των ανέργων με ανώτατη εκπαίδευση ήταν 58,7 χιλιάδες άτομα, παρά το γεγονός ότι σημείωσε πτωτική πορεία κατά τα τελευταία έτη (IOBE, 2018b).

Μία λύση για την καταπολέμηση της ανεργίας των νέων αποφοίτων είναι η αυτοαπασχόληση ή η ίδρυση δικών τους επιχειρήσεων. Όπως αναφέρεται από τους Sandhu, M.S., Sidique, S.F. and Riaz S. (2011) η μονιμότητα και η μεγάλη διάρκεια της ίδιας θέσης εργασίας δεν αποτελεί πλέον σημαντικό παράγοντα επιλογής καριέρας. Επίσης η αλλαγή της φύσης των προοπτικών καριέρας σε μεγάλους οργανισμούς έχει οδηγήσει στην ενίσχυση του ενδιαφέροντος των αποφοίτων στο να ξεκινήσουν την δική τους επιχείρηση. Παρόλα αυτά, η δυσκολία στην ανεύρεση σταθερής εργασίας δεν μπορεί να αποτελέσει επαρκή παράγοντα που θα οδηγήσει τους απόφοιτους στο να γίνουν επιχειρηματίες. Έρευνες έχουν δείξει ότι οι επιχειρηματικές συμπεριφορές προκύπτουν από συγκεκριμένα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας που διαχωρίζουν τους επιχειρηματίες από τους μη-επιχειρηματίες, ενώ ταυτόχρονα υπάρχουν πολλά εμπόδια που πρέπει να ξεπεραστούν από τους νέους απόφοιτους προκειμένου να γίνουν επιχειρηματίες.

Σύμφωνα με μελέτη που πραγματοποιήθηκε πριν τη περίοδο της Ελληνικής οικονομικής κρίσης, το 8,66% των αποφοίτων των Ελληνικών πανεπιστημίων είναι αυτοαπασχολούμενοι, κατατάσσοντας την χώρα στην 4^η θέση στην Ευρώπη και στην 15^η θέση παγκοσμίως (Kostoglou & Siakas, 2012). Σήμερα έχουν αναπτυχθεί εκπαιδευτικά προγράμματα και γίνεται προσπάθεια από τους αρμόδιους φορείς για επιμόρφωση ανταγωνιστικών επιχειρηματιών και για στήριξη start-ups. Παρά το γεγονός αυτό φαίνεται ότι το ποσοστό των φοιτητών που αποσκοπούν να δραστηριοποιηθούν στην αυτοαπασχόληση είναι σχετικά μικρό. Σημαντική είναι η επίδραση των αλλαγών που έχουν επέλθει στην αγορά εργασίας, με μία τάση προς την ευέλικτη εργασία, νεοεμφανιζόμενα εργασιακά καθήκοντα και επαγγέλματα, τα οποία παραδοσιακά καταλαμβάνονταν από μη πτυχιούχους, αύξηση των συμβάσεων ορισμένου χρόνου και των εργασιών μερικής απασχόλησης, όπως επίσης της μερικής αυτοαπασχόλησης.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι επιχειρηματικές ικανότητες, πηγάζουν κυρίως από ψυχολογικούς παράγοντες σε αντίθεση με τα παραδοσιακά προσόντα σε ένα συγκεκριμένο

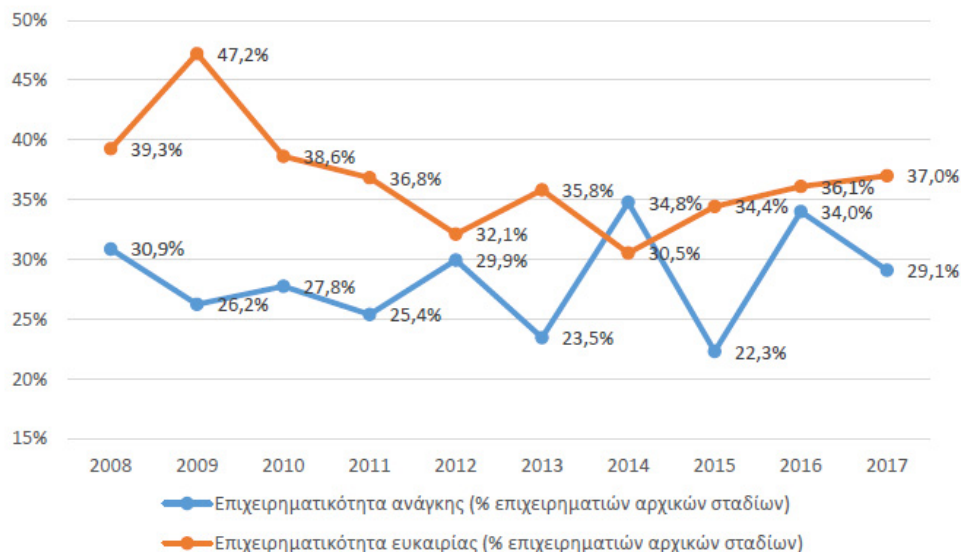
αντικείμενο, ενώ είναι και περισσότερο ολιστικές. Για το λόγο αυτό, τα εκπαιδευτικά προγράμματα πρακτικής επιχειρηματικότητας σε πραγματικό περιβάλλον και με πραγματικούς πελάτες θεωρούνται τα πιο αποδοτικά για την εκμάθηση της επιχειρηματικής συμπεριφοράς. Ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο μπορεί να διαδραματίσει η μερική αυτο-απασχόληση κατά τη διάρκεια των σπουδών καθώς θα μπορούσε να αποτελέσει σημαντική εμπειρία για τους νέους (Kostoglou & Siakas, 2012). Προκειμένου να αξιολογηθούν τα εκπαιδευτικά προγράμματα επιχειρηματικότητας είναι σημαντικό να γίνεται συστηματική και εκτενής παρακολούθηση των αποφοίτων τους κάτι που δεν γίνεται έως σήμερα.

Σύμφωνα με τους Sandhu et al. (2011) οι μελέτες που εξετάζουν τους εκκολαπτόμενους επιχειρηματίες πρέπει να εστιάζουν περισσότερο σε μεταπτυχιακούς φοιτητές, δεδομένου ότι μπορεί να τείνουν περισσότερο στην επιχειρηματικότητα σε σχέση με άλλες ομάδες. Το συμπέρασμα αυτό πηγάζει από το γεγονός ότι οι μεταπτυχιακοί φοιτητές αναμένεται να είναι πιο ώριμοι και να έχουν μεγαλύτερη εμπειρία, ενώ για ορισμένους η επιλογή να παρακολουθήσουν ένα μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών σχετίζεται με την πρόθεση τους να προετοιμαστούν για ένα επιχειρηματικό βήμα.

3. Παράγοντες που οδηγούν σε επιχειρηματική δραστηριότητα

Η δημιουργία νέων επιχειρήσεων είναι κριτικής σημασίας για την περιφερειακή ανάπτυξη και τη ζωτικότητα των εθνικών οικονομιών (Kostoglou & Siakas, 2012). Τα κίνητρα που μπορεί να οδηγήσουν στην ανάπτυξη ενός επιχειρηματικού εγχειρήματος, μπορούν να διακριθούν σε δύο γενικές κατηγορίες που είναι οι επιχειρηματικότητα ευκαιρίας και η επιχειρηματικότητα ανάγκης. Η πρώτη κατηγορία αφορά την επιχειρηματικότητα που στοχεύει στην αξιοποίηση μίας επιχειρηματικής ευκαιρίας, η οποία αξιολογείται στο ευρύτερο οικονομικό πλαίσιο και κρίνεται ως ικανή να υλοποιηθεί προς επίτευξη κέρδους, οικονομικής ανεξαρτησίας κλπ. Από την άλλη πλευρά, η επιχειρηματικότητα ανάγκης σχετίζεται με την επιχειρηματικότητα που αποτελεί λύση λόγω έλλειψης εναλλακτικών επιλογών, φόβου για μείωση του εισοδήματος ή στέρηση αυτού λόγω πιθανής απόλυσης ή γενικότερης δυσαρέσκειας για τις υφιστάμενες συνθήκες (IOBE, 2016).

Παρά το γεγονός ότι η οικονομική κρίση φαίνεται να έχει ενισχύσει την τάση για ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, αυτό οφείλεται κυρίως στα υψηλά ποσοστά επιχειρηματικότητας ανάγκης. Το 2014 η Ελλάδα κατέλαβε την πρώτη θέση μεταξύ των χωρών μελών της Ε.Ε στο ποσοστό επιχειρηματικότητας ανάγκης (43,6%), ενώ ταυτόχρονα καταλάμβανε την τελευταία θέση στην επιχειρηματικότητα ευκαιρίας με ποσοστό 30,5%, που είναι το χαμηλότερο που σημείωσε η χώρα τα τελευταία έτη. Τα επόμενα χρόνια σημειώθηκε μία θετική εξέλιξη, φτάνοντας το 2017 το ποσοστό επιχειρηματικότητας ανάγκης στα 29,1%, δηλαδή περίπου 90 χιλιάδες άτομα και το ποσοστό επιχειρηματικότητας ευκαιρίας στο 37%, δηλαδή περίπου 120 χιλιάδες άτομα. Η εξέλιξη στην επιχειρηματικότητα ανάγκης και ευκαιρίας κατά τα τελευταία έτη φαίνεται στο παρακάτω διάγραμμα (Σχήμα 5).

Σχήμα 5: Εξέλιξη επιχειρηματικότητας ανάγκης και ευκαιρίας για το διάστημα 2008-2017 στην Ελλάδα (Πηγή: IOBE, 2018).

Παρά το γεγονός ότι τα στοιχεία του 2017 είναι θετικά συγκριτικά με αυτά των προηγούμενων ετών, η επιχειρηματικότητα ευκαιρίας εξακολουθεί να κινείται σε χαμηλά επίπεδα συγκριτικά με το μέσο όρο των χωρών καινοτομίας που κυμαίνεται στο 53,5%, ενώ η επιχειρηματικότητα ανάγκης κινείται σε υψηλότερα επίπεδα σε σχέση με τον μέσο όρο που βρίσκεται στα 22,9%. Στον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 3) παρουσιάζονται οι ποσοστιαίες κατανομές των δύο κατηγοριών κινήτρων επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων για τις χώρες καινοτομίας το 2014 και το 2017 (IOBE, 2016; IOBE 2018).

Πίνακας 3: Κίνητρα έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας το 2014 και το 2017 (Πηγή: IOBE, 2016; IOBE, 2018).

Χώρα	Επιχειρηματικότητα ευκαιρίας το 2017 (% επιχειρ. αρχικών σταδίων)	Επιχειρηματικότητα ευκαιρίας το 2014 (% επιχειρ. αρχικών σταδίων)	Επιχειρηματικότητα ανάγκης το 2017 (% επιχειρ. αρχικών σταδίων)	Επιχειρηματικότητα ανάγκης το 2014 (% επιχειρ. αρχικών σταδίων)
Γαλλία	61,5	69,2	28,7	20,7
Ολλανδία	72,6	62,8	10,0	26,7
Λουξεμβ.	55,3	59,8	15,7	17,1
Σουηδία	44,8	56,2	9,7	10,3
Γερμανία	59,9	53,7	25,3	28,2

Ην.Βασίλ	60,7	52,7	20,3	19,1
Σλοβακία	47,5	51,8	38,8	35,5
Ιρλανδία	52,1	48,6	26,9	41,4
Σλοβενία	48,4	44,8	28,9	30,1
Εσθονία	50,9	41,1	23,0	18,0
Ιταλία	35,2	38,6	18,4	16,7
Ισπανία	48,2	33,5	33,5	36,8
Ελλάδα	37	30,5	29,1	43,6

Όπως μπορούμε να διαπιστώσουμε από τον παραπάνω πίνακα η επιχειρηματική δραστηριότητα στην Ελλάδα έχει ως κίνητρο τον εντοπισμό επιχειρηματικών ευκαιριών σε μικρότερο ποσοστό σε σχέση με όλες τις χώρες καινοτομίας, την ίδια στιγμή που βρίσκεται σε πρώτη θέση στην επιχειρηματική δραστηριότητα με κίνητρο την ανάγκη. Τα στοιχεία αυτά αποτελούν αποτέλεσμα της οικονομικής ύφεσης που επικρατεί στη χώρα, η οποία οδηγεί περισσότερους στην επιλογή της επιχειρηματικότητας από ανάγκη σε σχέση με άλλες χώρες όπου οι οικονομικές συνθήκες είναι ευνοϊκότερες. Το κίνητρο της ένταξης στην αγορά εργασίας είναι πιο ισχυρό από τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας, χωρίς αυτό να αποκλείει τον σωστό εντοπισμό της κατάλληλης επιχειρηματικής ευκαιρίας (IOBE, 2016).

Η ανάπτυξη νέων επιχειρηματιών θεωρείται κυρίαρχος στρατηγικός στόχος των προγραμμάτων μέτρων πολιτικής πολλών εκ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με τους φορείς χάραξης πολιτικής και τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα να διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην στήριξη της επιχειρηματικότητας και των νέων επιχειρηματιών πονημάτων. Ειδικά τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα πρέπει ενεργά να παρέχουν στους φοιτητές τους τις απαραίτητες γνώσεις, τα προσόντα και τις ικανότητες για την ανάπτυξη επιχειρηματικής δράσης (Kostoglou & Siakas, 2012). Η επιχειρηματικότητα έχει πλέον καθιερωθεί ως ξεχωριστό ακαδημαϊκό πεδίο, ενώ σε όλα τα εκπαιδευτικά επίπεδα πραγματοποιείται ένας αριθμός προγραμμάτων και μαθημάτων που σχετίζεται με τον ευρύτερο τομέα.. Επιπρόσθετα πολλά Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα παρέχουν προγράμματα στήριξης από μέντορες ή σεμινάρια και forum επιχειρηματικότητας αποσκοπώντας να συμπληρώσουν παραδοσιακά εκπαιδευτικά προγράμματα επιχειρηματικότητας. Οι παραπάνω δράσεις της ακαδημαϊκής κοινότητας που έχουν σαν στόχο τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος που θα ενεργοποιεί την επιχειρηματική συμπεριφορά, ονομάζεται Ακαδημαϊκή Επιχειρηματικότητα.

Η επιχειρηματικότητα επηρεάζεται από μία σειρά εξωτερικών παραγόντων από το περιβάλλον, οι οποίοι μπορούν να χωριστούν σε “παράγοντες ώθησης” και σε “παράγοντες έλξης”. Στην πρώτη κατηγορία κατατάσσονται παράγοντες όπως η ανεργία, η απόλυση για οικονομικούς λόγους, η ύφεση και η απογοήτευση από την προηγούμενη εργασιακή εμπειρία. Στους “παράγοντες έλξης” συγκαταλέγονται η ανεξαρτησία, το να είναι κάποιος αφεντικό του εαυτού του, η ευχάριστη εργασία όπως επίσης και κίνητρα κέρδους (Kostoglou & Siakas, 2012). Σύμφωνα με τους Franco, M., Haase, H. και Lautenschläger, A. (2010) η οικογενειακή παράδοση είναι ένας σημαντικός παράγοντας που φαίνεται να επιδρά στην αυτοαπασχόληση, ενώ το δημογραφικό προφίλ, το κοινωνικό υπόβαθρο και η συμμετοχή σε επιχειρηματική εκπαίδευση δεν σχετίζονται στατιστικά με την αυτοαπασχόληση.

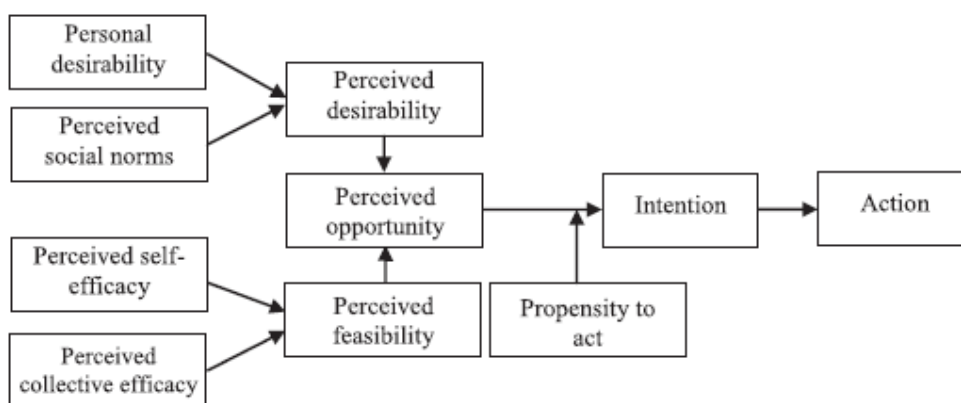
Έχουν αναπτυχθεί πολλές θεωρίες για τον προσδιορισμό και την επεξήγηση των παραγόντων που επηρεάζουν την επιχειρηματική πρόθεση, αν και δεν υπάρχει ιδιαίτερη συναίνεση για το ποια θεωρία είναι πιο περιεκτική καθώς κάθε μία εστιάζει σε διαφορετικές περιοχές και στοιχεία. Σύμφωνα με την ψυχολογική προσέγγιση το ενδιαφέρον στρέφεται στα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας όπως είναι η ανάγκη για επιτυχία, το εσωτερικό αίσθημα ελέγχου, η ικανότητα ανάληψης ρίσκου κλπ. (Sandhu et al., 2011).

Τα μοντέλα που βασίζονται στην πρόθεση, αντιπροσωπεύουν μία άμεση ανάλυση της επιχειρηματικής συμπεριφοράς και παρέχουν γνώσεις σχετικά με το πως λαμβάνονται οι αποφάσεις κάποιου για την έναρξη μίας νέας επιχείρησης, πριν να εξεταστούν τα πρακτικά ζητήματα και διαδικασίες. Προκειμένου να διαφυλάξουμε τη συνεχή παροχή επιχειρηματιών, οι ακαδημαϊκοί και οι επαγγελματίες πρέπει να ξέρουν από που πηγάζουν οι προθέσεις ενός πιθανού επιχειρηματία που βρίσκεται στα αρχικά στάδια, όπως επίσης και ποιοι είναι οι παράγοντες που ενεργοποιούν την επιχειρηματικότητα. Η Επιχειρηματική Πρόθεση (EI- Entrepreneurial Intention) ορίζεται ως η “συνειδητή κατάσταση του νου η οποία προηγείται της δράσης και κατευθύνει την προσοχή προς επιχειρηματικές συμπεριφορές όπως την έναρξη μίας νέας επιχείρησης”. Σύμφωνα με πρόσφατες έρευνες αναδεικνύεται η σημασία των μοντέλων με βάση την πρόθεση, καθώς περιλαμβάνουν μία οπτική που βασίζεται στην θεωρία και προσανατολίζεται στις διαδικασίες, προκειμένου να εξηγήσουν τις προϋποθέσεις των Επιχειρηματικών Προθέσεων (Esfandiari et al., 2019).

Για το σκοπό αυτό έχει αναπτυχθεί στη βιβλιογραφία ένας αριθμός μοντέλων προκειμένου να μελετηθούν οι EI, τα οποία ανταγωνίζονται μεταξύ τους και παρουσιάζουν συγκεκριμένες ομοιότητες. Δύο από αυτά τα μοντέλα που χρησιμοποιήθηκαν αρχικά και στα οποία βασίστηκε η μελέτη των Επιχειρηματικών Προθέσεων είναι η Θεωρία της

Προγραμματισμένης Συμπεριφοράς (TPB-Theory of Planned Behavior) του Ajzen (1991) και το Μοντέλο του Επιχειρηματικού Γεγονότος του Shapero (SEE-Shapero's model of the Entrepreneurial Event) που υποστηρίχθηκε από τους Shapero & Sokol (1982). Σύμφωνα με την TPB, η πρόθεση κάποιου μπορεί να επηρεάσει τη συμπεριφορά του και τις ενέργειες του προκειμένου να γίνει επιχειρηματίας. Το μοντέλο SEE βασίζεται στην αντίληψη της επιθυμίας και της δυνατότητας για δράση κατά τον εντοπισμό μίας επιχειρηματικής ευκαιρίας.

Τα δύο αυτά μοντέλα διαδραμάτισαν κεντρικό ρόλο στην επιχειρηματική έρευνα έως σήμερα. Παρά την ανάπτυξη των δύο παραπάνω μοντέλων και άλλων, εξακολουθεί να μην έχει αναπτυχθεί μία ολιστική προσέγγιση για την επιχειρηματικότητα. Τα μοντέλα TPB και SEE παρουσιάζουν πολλά κοινά στοιχεία μεταξύ τους καθώς και τα δύο προσεγγίζουν πτυχές της αυτοεκτίμησης και της συμπεριφοράς που προκύπτει από την επιθυμία. Οι Krueger, N. F., Reilly, M. D. και Carsrud, A. L. (2000), αναπτύσσουν ένα συνδυαστικό μοντέλο το οποίο επιδιώκει την ενοποίηση των δύο παραπάνω θεωριών. Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζεται το ολοκληρωμένο μοντέλο της Επιχειρηματική Πρόθεσης του Krueger (KEI-Kruger Entrepreneurial Intention) (Σχήμα 6).

Σχήμα 6: Μοντέλο της Επιχειρηματικής Πρόθεσης (Πηγή: Krueger, 2009)

Οι παράγοντες που επιδρούν και σχετίζονται με την Επιχειρηματική Πρόθεση μπορούν να κατηγοριοποιηθούν στις παρακάτω ευρύτερες ομάδες:

- Στάση απέναντι στην επιχειρηματικότητα και αντίληψη της επιθυμίας

Σύμφωνα με τους Shook & Bratianu (2010) όσο πιο θετική είναι η στάση απέναντι στην επιχειρηματικότητα, τόσο πιο πολύ εντείνεται η αντίληψη της επιθυμίας για δημιουργία μίας επιχείρησης. Επομένως, όταν κάποιος έχει θετική στάση απέναντι στην επιχειρηματική συμπεριφορά και τις συνέπειες αυτής, είναι πιο πιθανό να αναπτύξει πρόθεση

επιχειρηματικών στόχων (Entrepreneurial Goal Intentions-EGI) ώστε να οδηγηθεί σε επιχειρηματική συμπεριφορά όπως είναι η δημιουργία μίας επιχείρησης.

- Κοινωνικά Πρότυπα

Τα κοινωνικά πρότυπα εκφράζουν την επίδραση των αναπόσπαστων πολιτισμικών αξιών και προσδοκιών της κοινωνίας, στην έναρξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Επηρεάζουν την αντίληψη της επιθυμίας εκείνων που λαμβάνουν την απόφαση να ιδρύσουν μία επιχείρηση αυτοαπασχόλησης και η επίδραση τους ποικίλει ανάλογα με το πολιτισμικό πλαίσιο στο οποίο επιδρούν. Ενδεικτικά μπορεί να αναφερθεί η περίπτωση των Ηνωμένων Πολιτειών όπου λόγω της κουλτούρας η υποστήριξη της κοινωνίας στην έναρξη μίας νέας επιχείρησης είναι μεγαλύτερη σε σχέση με τις Ευρωπαϊκές χώρες. Οι ΗΠΑ σημειώνουν υψηλότερα ποσοστά πολιτών που στρέφονται είτε στην έναρξη μίας νέας επιχείρησης, είτε στην διατήρηση μίας υπάρχουσας επιχείρησης με λίγα χρόνια λειτουργίας, σε σχέση με την Ευρώπη. Επίσης οι νέες επιχειρήσεις που αναπτύσσονται στις ΗΠΑ, παραδοσιακά αναπτύσσονται πιο ραγδαία σε σχέση με τις αντίστοιχες στις Ευρωπαϊκές χώρες (Robertson et al., 2003). Με βάση συγκριτική ανάλυση σε πληθυσμό μαθητών, οι Shook & Bratianu (2010) αναπτύσσουν σε δημοσιεύσεις τους του επιχειρήματα ότι στην Αμερική και τις χώρες της βόρειας Ευρώπης όπου η επιχειρηματικότητα είναι ευρύτερα αποδεκτή, η στήριξη από την κοινωνία δεν θεωρείται κρίσιμος παράγοντας για την Πρόθεση Επιχειρηματικότητας, σε σχέση με τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης.

- Αυτοεκτίμηση, συλλογική αποτελεσματικότητα και εφικτότητα

Η αυτοεκτίμηση είναι καθοριστικός παράγοντας για τη δημιουργία της πεποίθησης ότι είναι εφικτό να δημιουργηθεί μία επιχείρηση, καθώς οδηγεί σε μία αισιόδοξη αντίληψη ως προς τα προσόντα και τη δυνατότητα επίτευξης των ατομικών στόχων. Σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε από τους Prodan & Drnovsek (2010), σχετικά με τις Επιχειρηματικές Προθέσεις ακαδημαϊκών των τεχνικών σχολών τους Πανεπιστημίου του Καίμπριτζ και του Πανεπιστημίου της Λιουμπλιάνα, αποκαλύπτει ότι η αυτοεκτίμηση είναι ο παράγοντας με τη σημαντικότερη επίδραση στην πρόθεση για επιχειρηματική δραστηριότητα. Η αίσθηση της αποτελεσματικότητας αφορά και το συλλογικό/ομαδικό επίπεδο, καθώς εκφράζει την αντίληψη ενός ατόμου ότι τα μέλη της ομάδας του είναι ικανά να πραγματοποιήσουν αξιοσέβαστες πράξεις. Ο βαθμός στον οποίο επιδρά η αίσθηση της συλλογικής αποτελεσματικότητας στις Επιχειρηματικές Προθέσεις δεν έχει διερευνηθεί ευρύτερα.

- Αντίληψη Ευκαιρίας

Η επιχειρηματικότητα θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι εξ' ορισμού αποτελεί την αναζήτηση νέων ευκαιριών, δεδομένου ότι ταυτόχρονα υπάρχει η σχετική επιθυμία και η απαραίτητη δυνατότητα. Η αντίληψη μίας ευκαιρίας είναι διαφορετική ανάλογα με τις προσωπικές επιθυμίες και ικανότητες του κάθε ατόμου, καθώς η αξιολόγηση μίας επιχειρηματικής ευκαιρίας στηρίζεται στην αντίληψη της επιθυμίας και της δυνατότητας.

- Ροπή προς την ανάληψη επιχειρηματικής δραστηριότητας

Όταν εντοπιστεί μία επιχειρηματική ευκαιρία και γίνει αντιληπτή ως αξιόπιστη θα πρέπει να υπάρχει η ροπή προς την ανάληψη επιχειρηματικής δραστηριότητας προκειμένου η πρόθεση να μετατραπεί σε πράξεις. Συγκεκριμένα υπάρχει η αντίληψη ότι αν η ροπή προς τη δράση είναι υψηλή, τότε η επίδραση του εντοπισμού ευκαιρίας στην Επιχειρηματική Πρόθεση είναι ακόμα ισχυρότερη και αντίστροφα.

Σύμφωνα με τους Esfandiar, K., Sharifi-Tehrani, M., Pratt, S. και Altinay, L. (2019) η πρόθεση για επίτευξη επιχειρηματικών στόχων επηρεάζεται σημαντικά, τόσο άμεσα όσο και έμμεσα, από την επιθυμία, την αυτοεκτίμηση, τη δυνατότητα, την αναγνώριση της ευκαιρίας, τη στάση και την ομαδική ικανότητα.

Η θεσμική οικονομική θεωρία εξηγεί τα επιχειρηματικά κίνητρα, εστιάζοντας σε ανεπίσημους παράγοντες όπως είναι η στάση, οι κανόνες συμπεριφοράς και σε επίσημους παράγοντες όπως είναι οι πολιτικές, οι νόμοι, οι κανονισμοί, η κυβερνητική στήριξη, η κουλτούρα κλπ.

Οι Singh, R., Hills, G., Hybels, R. και Lumpkin, G. (1999), εξέτασαν της σημασία του κοινωνικού δικτύου των επιχειρηματιών προκειμένου να διασφαλίσουν την πρόσβαση τους σε πόρους, σε πληροφορίες και σε επαγγελματικές επαφές ζωτικής σημασίας για τον εντοπισμό και την εκμετάλλευση ευκαιριών, όπως επίσης και για την επιτυχία και τη βιωσιμότητα των επιχειρήσεών τους. Είναι αναμενόμενο η πρόσβαση σε μία ευρύτερη βάση πληροφοριών, που μπορεί να επιτευχθεί μέσω ενός διευρυμένου κοινωνικού δικτύου, να μπορεί να οδηγήσει στον εντοπισμό περισσότερων επιχειρηματικών ιδεών και ευκαιριών. Μάλιστα σε ορισμένες χώρες, οι κυβερνήσεις ξεκινούν τα κοινωνικά δίκτυα, επομένως αποτελούν επίσημες μονάδες που εξυπηρετούν τη συνεργασία μεταξύ επιχειρηματιών. Παρόλα αυτά το επαγγελματικό δίκτυο συχνά δεν υπάρχει στην περίπτωση των νέων επιχειρηματιών και ειδικότερα στους επίδοξους επιχειρηματίες μεταξύ των οποίων είναι οι νέοι άνεργοι (Sandhu et al., 2011).

Πολλές επιστημονικές έρευνες έχουν εξετάσει τις επιδράσεις του ευρύτερου πλαισίου που σχετίζονται με κοινωνικούς παράγοντες όπως είναι η προηγούμενη απασχόληση, το οικογενειακό υπόβαθρο, το φύλο, η μόρφωση, η εθνικότητα και η θρησκεία. Συνολικά τα ψυχολογικά χαρακτηριστικά και οι παράγοντες που αφορούν το ειδικό πλαίσιο δράσης, μπορούν να επιδράσουν στην πιθανότητα κάποιος να αναπτύξει επιχειρηματική δραστηριότητα. Ορισμένες έρευνες έχουν εστιάσει ειδικά σε πληθυσμούς φοιτητών, διαπιστώνοντας ότι υπάρχουν παράγοντες, όπως είναι η μόρφωση, που επιδρούν εντονότερα στις συγκεκριμένες ομάδες σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό. Οι Wang, C., Wong, P.K. και Lu, Q. (2001) διαπίστωσαν ότι οι φοιτητές σε τομείς σπουδών με πιο εφαρμοσμένο χαρακτήρα και σε πιο προηγμένο επίπεδο γνώσεων, τείνουν να έχουν μία εντονότερη τάση για ανεξαρτησία στην εργασία και ισχυρότερη αίσθηση της δυνατότητας ανάπτυξης επιχειρηματικής δραστηριότητας, κάτι που οδηγεί σε ενίσχυση των επιχειρηματικών προθέσεων. Οι σημαντικότεροι παράγοντες που αποτελούν κίνητρα για τους νέους για να γίνουν επιχειρηματίες σύμφωνα με τους Sandhu et al., (2011), είναι η ευκαιρία να πάρουν ρίσκα, η ελευθερία, το οικονομικό κέρδος, η ασφάλεια και ο έλεγχος στην εργασία.

Είναι πλέον ευρέως αποδεκτό ότι η ανώτερη εκπαίδευση μπορεί να διαδραματίσει ένα ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο για την προώθηση πιο επιχειρηματικών συμπεριφορών. Υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός επιστημονικών αναφορών που εξετάζουν τις διάφορες σχέσεις ανάμεσα στην επιχειρηματικότητα, την εκπαίδευση και την επιτυχία των νέων επιχειρηματιών. Άλλωστε η εκπαίδευση είναι ανάμεσα στις πιο συχνά εξεταζόμενες μεταβλητές στην έρευνα που εξετάζει την απόδοση των νέων επιχειρηματικών εγχειρημάτων (Yaghoubi, J, 2010).

4. Εμπόδια ανάληψης επιχειρηματικής δράσης

Προκειμένου να γίνουν οι κατάλληλες ενέργειες για την ενίσχυση της νέας επιχειρηματικότητας είναι ιδιαίτερα σημαντικό να εντοπιστούν τα εμπόδια που αντιμετωπίζει κάποιος για την έναρξη μίας νέας επιχείρησης. Η αναγνώριση των εμποδίων είναι απαραίτητη προκειμένου να αναπτυχθούν οι κατάλληλες στρατηγικές για την ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων τους στην έναρξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Η απομάκρυνση των εμποδίων, στο βαθμό που αυτό είναι εφικτό, μπορεί να αποτελέσει το κλειδί για την ενεργοποίηση μίας νέας πτυχής της επιχειρηματικότητας σε μία οικονομία. Τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι επιχειρηματίες μπορούν να διαχωριστούν στα θεσμικά εμπόδια και στα εμπόδια ψυχολογικής φύσης.

Σύμφωνα με τους Sandhu, et al. (2011) τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι υφιστάμενοι επιχειρηματίες μπορεί να είναι μερικώς διαφορετικά από αυτά που αντιμετωπίζουν οι νέοι επιχειρηματίες, είτε αναφερόμαστε σε εκείνους που έχουν ήδη ξεκινήσει την επιχειρηματική τους δραστηριότητα είτε σε αυτούς που σκέφτονται και σχεδιάζουν τις ενέργειες τους. Τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι καθιερωμένοι επιχειρηματίες σχετίζονται κυρίως με τα θεσμικά εμπόδια όπως είναι η έλλειψη κρατικής υποστήριξης, η έλλειψη πόρων, προβλήματα υποδομών, ανεπαρκής εκπαίδευση, διαφθορά και ανεπαρκής νομοθεσία. Αντίθετα οι νέοι επιχειρηματίες επηρεάζονται περισσότερο από εμπόδια ψυχολογικής φύσεως όπως είναι η αποστροφή προς τον κίνδυνο, ο φόβος της αποτυχίας και η αποστροφή προς την πίεση και στην σκληρή δουλειά.

Οι Khaygi et al. (2011), ανέδειξαν την έλλειψη της απαραίτητης κρατικής υποστήριξης, την περιορισμένη οικονομική δυνατότητα και την χαμηλή απόδοση των απόφοιτων των πανεπιστημίων στην επιχειρηματική εκπαίδευση, ως τα σημαντικότερα εμπόδια για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στον αγροτικό τομέα στο Ιράν. Παρατηρώντας την Ελληνική οικονομία και το ευρύτερο οικονομικό κλίμα διαπιστώνουμε ότι οι θεσμικοί παράγοντες επιδρούν πολύ σημαντικά τόσο στις καθιερωμένες επιχειρήσεις, όσο και στη νέα επιχειρηματικότητα. Η πρόσβαση σε χρηματοδότηση είναι καθοριστικής σημασίας για την ανάπτυξη των επιχειρήσεων που επιβιώνουν σε περιόδους οικονομικής αστάθειας, ενώ η έλλειψη χρηματοδότησης αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα εμπόδια για την ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων (Atieno, R., 2009).

Σύμφωνα με την επιχειρηματική έρευνα η διαθεσιμότητα πόρων είναι σημαντικός και καθοριστικός παράγοντας της επιχειρηματικής διαδικασίας. Ορισμένοι από τους κρίσιμους πόρους που επιδρούν στην επιτυχία των start-up εταιρειών είναι το κεφάλαιο, η πρόσβαση στις αγορές και η διαθεσιμότητα των απαραίτητων πληροφοριών. Η πρόσβαση σε κεφάλαια αποτελεί ένα από δυσκολότερα εμπόδια για την ανάπτυξη επιχειρηματικών εγχειρημάτων, καθώς αντιμετωπίζουν δυσκολίες στη λήψη χρηματοδότησης και πόρων στο πλαίσιο του τραπεζικού συστήματος από το οποίο απαιτούνται εξασφαλίσεις και αποδεδειγμένο ιστορικό επιδόσεων.

Παράλληλα σημαντικός είναι ο ρόλος των ατομικών εμποδίων τα οποία σχετίζονται με το οικογενειακό περιβάλλον και την εκπαίδευση. Ο Yaghoubi, J. (2010), εξέτασε τα εμπόδια προώθησης της επιχειρηματικής δραστηριότητας από την ανώτατη εκπαίδευση στον γεωργικό τομέα στο Ιράν. Η εκπαίδευση έχει ιδιαίτερη σημασία για την ανάπτυξη του επιχειρηματικού τρόπου σκέψης στους νέους αποφοίτους. Η έλλειψη αποτελεσματικότητας της εκπαίδευσης μπορεί να αποτελέσει σημαντικό εμπόδιο ανάπτυξης της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Οι παράγοντες που θεωρήθηκαν πιο σημαντικοί στο πλαίσιο της έρευνας του Yaghoubi, J. (2010) ως προς την επίδραση τους στην αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης είναι:

- Η ανεπαρκής ένταξη της επιχειρηματικής εκπαίδευσης στον βασικό κορμό των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και η χαμηλή ποιότητα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων που παρακολουθούνται κατά τη διάρκεια των σπουδών.
- Η εξάπλωση τους χωρίς ταυτόχρονη επίτευξη υψηλού επιστημονικού επίπεδου προγραμμάτων σπουδών.
- Η μη καταλληλότητα του εκπαιδευτικού περιεχομένου για τις ανάγκες της αγοράς εργασίας.
- Οι παραδοσιακές μέθοδοι διδασκαλίας που δεν συμβαδίζουν με τα ενδιαφέροντα των φοιτητών.
- Η περιορισμένη προσοχή στην εκμάθηση πρακτικών δεξιοτήτων.
- Η μη παροχή στήριξης και εκπαίδευσης για τους απόφοιτους που θέλουν να ξεκινήσουν τις δικές τους start-up επιχειρήσεις.

Όπως συζητήθηκε στην προηγούμενη ενότητα η Επιχειρηματικές Προθέσεις διαμορφώνονται υπό την επίδραση του άμεσου περιβάλλοντος του ατόμου και της κοινωνίας στο πλαίσιο της οποίας δραστηριοποιείται. Τα εμπόδια που πηγάζουν από το άμεσο περιβάλλον του ατόμου και την κοινωνία σχετίζονται με τη στάση, τις αξίες και τα πρότυπα που διαμορφώνουν την κουλτούρα υπέρ ή κατά την επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Τα υποκειμενικά πρότυπα αποτελούν στοιχεία διαμόρφωσης της συμπεριφορικής πρόθεσης, καθώς η κοινωνική πίεση που δέχεται κάποιος από τον περίγυρο του επιδρά στην πρόθεση του ή όχι να πραγματοποιήσει μία συγκεκριμένη συμπεριφορά. Σύμφωνα με τον Ebewo, P.E. (2013), είναι πιθανό κάποιος να αποδώσει την απόφαση να υιοθετήσει μία συμπεριφορά, στις απόψεις σημαντικών για αυτόν ατόμων. Με τον τρόπο αυτό η επίδραση των υποκειμενικών προτύπων είναι ιδιαίτερα σημαντική καθώς, μπορούν να αποτελέσουν κίνητρο ή εμπόδιο για την ανάπτυξη μίας επιχειρηματικής καριέρας.

Σύμφωνα με τη θεωρία της κοινωνικής δικτύωσης, η ύπαρξη κοινωνικών και επαγγελματικών επαφών, είναι πολύ σημαντική για την ανάληψη επιχειρηματικής δραστηριότητας (Luo, Y. 1997). Είναι εύκολα αντιληπτό ότι η έλλειψη κοινωνικού δικτύου είναι ένα σημαντικό εμπόδιο, με το οποίο έρχονται αντιμέτωποι κατά κύριο λόγο οι νέοι επιχειρηματίες.

Εξετάζοντας τα εμπόδια ψυχολογικής φύσης η ικανότητα ανάληψης ρίσκου έχει αναδειχθεί σύμφωνα με μελέτες στο πρωταρχικό χαρακτηριστικό των επιχειρηματιών, επομένως η επιχειρηματική έρευνα που εξετάζει τον παράγοντα του κινδύνου και την επίδραση στην επιχειρηματικότητα είναι εκτενής (Fairlie & Holleran, 2012; Cramer et al., 2002; Bonilla & Vergara, 2013). Όπως διαπιστώνουμε από τη σχετική βιβλιογραφία και παρά την έκταση της, δεν σημειώνεται σύγκλιση των απόψεων ως προς το βαθμό στον οποίο επιδρά η αποστροφή προς τον κίνδυνο στην ανάπτυξη επιχειρηματικής συμπεριφοράς και στη λήψη της απόφασης για έναρξη μίας νέας επιχείρησης. Σύμφωνα με τους Moreira Ferreira et al. (2017), οι οποίοι συνέκριναν δύο ομάδες φοιτητών πανεπιστημίου, μία που είχε ήδη μία επιχείρηση και μία που σχεδίαζε να ξεκινήσει επιχειρηματική δραστηριότητα, διαπίστωσαν ότι και οι δύο ομάδες ήταν προσεκτικές ως προς τη διαχείριση του κινδύνου.

Σύμφωνα με την ανάλυση των Hvide & Panos (2014), τα άτομα που έχουν μεγαλύτερη ανοχή στον κίνδυνο είναι πιο πιθανό να ξεκινήσουν μία νέα επιχείρηση. Ταυτόχρονα έχουν πραγματοποιηθεί μελέτες που δεν στηρίζουν ιδιαίτερα τη διαφορά των επιχειρηματιών ως προς την τάση για ανάληψη κινδύνου. Οι κοινωνίες με χαμηλή αποφυγή της αβεβαιότητας έχουν την τάση να ενθαρρύνουν τους πολίτες να είναι φιλόδοξοι και ανταγωνιστικοί, να επιδιώκουν την υλική επιτυχία και να αναλαμβάνουν ρίσκα προκειμένου να έχουν οικονομικά οφέλη. Αντίθετα κοινωνίες με υψηλή αποφυγή της αβεβαιότητας παροτρύνουν τα μέλη τους να αποφύγουν την ανάληψη επιχειρηματικών κινδύνων.

Η αποτυχία και η επιχειρηματικότητα είναι άρρηκτα συνδεδεμένες μεταξύ τους, κάτι που έχει ως αποτέλεσμα ο φόβος της αποτυχίας είναι ο βασικός αποτρεπτικός παράγοντας για

την έναρξη μίας νέας επιχείρησης. Ο συγκεκριμένος παράγοντας αποτελεί τον σημαντικότερο λόγο για τον οποίο οι περισσότεροι άνθρωποι δεν ξεκινούν μία επιχείρηση. Σύμφωνα με τους Morgan & Sisak (2016), το επιχειρηματικό περιβάλλον συνδέεται στενά με την αποστροφή προς τις ζημιές. Σύμφωνα με την έρευνα ο φόβος για την αποτυχία δρα αποκλειστικά αρνητικά κατά το στάδιο της λήψης της απόφασης για έναρξη μίας νέας επιχείρησης. Για τους υφιστάμενους επιχειρηματίες ο φόβος της αποτυχίας μπορεί να λειτουργήσει θετικά υπό την προϋπόθεση ότι τα προσωπικά πρότυπα επιτυχίας είναι ιδιαίτερα υψηλά. Για εκείνους που έχουν πιο μετριοπαθείς φιλοδοξίες, ο φόβος της αποτυχίας διαβρώνει τα κίνητρα και μειώνει τις επενδύσεις στην επιχείρηση.

Η Huissoon, Y. (2014) πραγματοποίησε μελέτη για τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι επίδοξοι επιχειρηματίες, βασιζόμενος στην Κοινωνικογνωστική Θεωρία Σταδιοδρομίας (Social cognitive career theory-SCCT), μία πρόσφατη προσπάθεια για την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι προσωπικοί παράγοντες παίζουν ρόλο στην επαγγελματική εξέλιξη, ενώ παράλληλα αλληλοεπιδρούν με εξωτερικούς παράγοντες ή παράγοντες του περιβάλλοντος, όπως η οικογένεια. Η θεωρία SCCT πηγάζει από την υπόθεση ότι οι άνθρωποι συναντούν συγκεκριμένα εμπόδια κατά την καριέρα τους, αλλά ο τρόπος αντίληψης και διαχείρισης των εμποδίων αυτών εξαρτάται από το άτομο. Στο πλαίσιο της θεωρίας αυτής, γίνεται διαχωρισμός σε διαφορετικά περιβάλλοντα που επιδρούν στην επιλογή καριέρας τα οποία αντιμετωπίζονται σαν ενσωματωμένα στρώματα. Το άτομο αποτελεί το εσωτερικό στρώμα, που περιβάλλεται από το άμεσο περιβάλλον του, το οποίο με τη σειρά του περιβάλλεται από την ευρύτερη κοινωνία και τις μακροοικονομικές συνθήκες του περιβάλλοντος.

Παράγοντες που επηρεάζουν τον τρόπο που αντιλαμβάνεται κάποιος τα εμπόδια σε προσωπικό επίπεδο θεωρούνται το φύλο, η ηλικία, το επίπεδο της μόρφωσης, η προηγούμενη εργασιακή εμπειρία, η φιλοδοξία και η οικονομική του κατάσταση. Αντίστοιχα οι παράγοντες του κοντινού περιβάλλοντος που θα μπορούσαν να επηρεάσουν αρνητικά κάποιον στην απόφαση του να ξεκινήσει μία εταιρεία, σύμφωνα με τη θεωρία SCCT, είναι η έλλειψη κοινωνικού του δικτύου, η έλλειψη στήριξης από την οικογένεια και τους φίλους και η έλλειψη επαρκούς εκπαίδευσης. Τέλος στους παράγοντες που επιδρούν στην αντίληψη των εμποδίων που πηγάζουν από το κοινωνικό πλαίσιο, θα μπορούσαν να είναι το δυσμενές περιβάλλον για τη γυναικεία εργασία, η κοινωνική αποτίμηση του ατομικισμού σε σχέση με τη συλλογικότητα και η τάση για αποφυγή του κινδύνου. Σύμφωνα με τα συμπεράσματα της έρευνας, εμπόδιο για την ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων στις Φιλιππίνες αποτελούν η έλλειψη

προηγούμενης επιχειρηματικής εμπειρίας, η έλλειψη γονέων και φίλων με επιχειρηματική εμπειρία και η έλλειψη στήριξης από τους γονείς.

Οι Almobaireek & Manolova (2012), πραγματοποίησαν έρευνα ως προς τη στάση των φοιτητών πανεπιστημίων της Σαουδικής Αραβίας απέναντι στην επιχειρηματικότητα, διαπιστώνοντας ότι ο φόβος για την αποτυχία είναι ισχυρό εμπόδιο για την έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας. Επίσης σύμφωνα με έρευνες σε φοιτητές διαπιστώθηκε ότι εκείνοι που δεν είχαν τάση στην επιχειρηματικότητα, φοβόντουσαν την αποτυχία. Πρέπει να σημειωθεί ότι η αποφυγή της αβεβαιότητας σε μεγάλο βαθμό αποτελεί ένδειξη υψηλού φόβου για την αποτυχία.

Οι Sandhu et al. (2011), εξετάζοντας τα εμπόδια στην επιχειρηματικότητα σε μεταπτυχιακούς φοιτητές στην Μαλαισία, διαπίστωσαν ότι η αποστροφή στον κίνδυνο, ο φόβος της αποτυχίας και η αποστροφή στην πίεση και την σκληρή δουλειά αποτελούν εμπόδια ανάπτυξης επιχειρηματικής δραστηριότητας στη χώρα. Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του δείγματος των φοιτητών που εξέτασαν οι Sandhu et al. (2011) είναι ότι οι μεταπτυχιακοί φοιτητές στη Μαλαισία έχουν μεγάλο μέσο όρο ηλικίας, άρα ενδεχομένως να έχουν οικογένεια και οικονομικές δεσμεύεις και το μεγαλύτερο μέρος τους ήδη εργάζονταν. Τα στοιχεία αυτά που σχετίζονται άμεσα με την ηλικία, φαίνεται να επιδρούν σημαντικά τόσο στην αποστροφή προς τον κίνδυνο όσο και στον φόβο της αποτυχίας. Σχετικά με τους θεσμικούς παράγοντες που επηρεάζουν την επιχειρηματικότητα, η ίδια έρευνα έδειξε ότι σημαντικά εμπόδια για τους μεταπτυχιακούς φοιτητές αποτελούν η έλλειψη πόρων και κοινωνικού δικτύου, εύρημα που είναι σε συμφωνία με παλαιότερη έρευνα και δεν αποτελεί έκπληξη καθώς οι αναπτυσσόμενες χώρες συνήθως δεν διαθέτουν την απαραίτητη θεσμική στήριξη στους νέους επιχειρηματίες, ειδικά συγκρινόμενες με τις ανεπτυγμένες χώρες.

Στην έρευνα που πραγματοποίησαν οι Choo & Wong (2006) σε πρόωρα συνταξιοδοτημένους αξιωματικούς της αεροπορίας της Σιγκαπούρης, οι οποίοι είχαν ενθαρρυνθεί από την κυβέρνηση για έναρξη νέας καριέρας, διαπίστωσαν ότι υπήρχε πολύ μεγάλος αριθμός παραγόντων που εμπόδιζε την ανάληψη επιχειρηματικής δραστηριότητας. Ως το πιο σημαντικό εμπόδιο για την έναρξη μίας επιχείρησης αναδείχθηκαν οι κακοί οικονομικοί δείκτες γενικότερα. Με μικρή διαφορά, τα επόμενα σημαντικότερα εμπόδια είναι ο φόβος ανάληψης κινδύνων, μεγαλύτερων από αυτούς που μπορεί να προβλέψουν και η αβεβαιότητα για το μέλλον. Ακολουθούν παράγοντες που σχετίζονται με την έλλειψη προσόντων ή πόρων, όπως είναι η έλλειψη πληροφόρησης, συνεργάτη, χρηματοδότησης, προσόντων marketing και η έλλειψη διοικητικής ή οικονομικής τεχνογνωσίας. Εν συνεχεία

ακολουθούν εμπόδια που σχετίζονται με το υψηλό κόστος εισόδου στην αγορά, δυσκολία εύρεσης προσωπικού, οι υψηλοί φόροι, η δυσκολία για συμμόρφωση με τους κρατικούς κανονισμούς και η έλλειψη κατάλληλων εγκαταστάσεων. Τέλος αναφέρονται εμπόδια που συνδέονται με την έλλειψη υποστήριξης, που περιλαμβάνουν τη δυσκολία να πείσουν τους άλλους για τη βιωσιμότητα της επιχειρηματικής ιδέας, την αναζήτηση βοήθειας και στήριξης από οικογένεια και φίλους. Τα τελευταία εμπόδια προκύπτουν από τη χαμηλή επιχειρηματική κουλτούρα της χώρας, καθώς ο δημόσιος και ιδιωτικός τομέας παρείχαν παραδοσιακά πλήρη απασχόληση, υψηλούς μισθούς και εργασιακή ασφάλεια.

Σύμφωνα με έρευνα των Robertson, M., Collins, A., Medeira, N. και Slater, J. (2003) σε φοιτητές στο Ηνωμένο Βασίλειο, οι φοιτητές έδειξαν να ανησυχούν περισσότερο από τους επίδοξους επιχειρηματίες για την έλλειψη κινήτρου, επιχειρηματικής ιδέας και κατάλληλων προσόντων. Όπως σημειώνεται στη σχετική έρευνα η έλλειψη επαρκούς κινήτρου μπορεί να προκληθεί από διάφορους παράγοντες, όπως είναι η έλλειψη αυτοπεποίθησης κάποιου ότι μπορεί να τα καταφέρει ή η αντίληψη των φοιτητών ότι το να έχεις μία δική σου επιχείρηση στοιχείο για την έναρξη μίας επιχείρησης καθώς χωρίς αυτό δεν πρόκειται να ξεκινήσει ούτε να επιτύχει μία επιχείρηση. Τα υπόλοιπα εμπόδια αρχίζουν να διαφαίνονται μόνο όταν το κίνητρο υπάρχει και αυτό εξηγεί και το λόγο για τον οποίο δεν υπάρχει συσχέτιση του κινήτρου όταν εξετάζεται ως κρίσιμος παράγοντας για την επιτυχία μίας επιχείρησης ή ως αιτία να μην ξεκινήσει κάποιος μία επιχείρηση, τη στιγμή που τα στοιχεία άλλων παραγόντων παρουσιάζουν συσχέτιση κατά τις αντίστοιχες προσεγγίσεις. Η ύπαρξη των απαραίτητων προσόντων και μίας επιχειρηματικής ιδέας συνδέονται στενά ως προς το να υπάρχει η κατάλληλη προετοιμασία για την έναρξη μίας επιχείρησης. Η αυτοεκτίμηση των φοιτητών επηρεάζεται σημαντικά από την γνώση και την εμπειρία τους πάνω στην δουλειά.

Οι Rahmawati et al. (2012), σε έρευνα σε φοιτητές της Ινδονησίας, διαπίστωσαν ότι τα βασικά εμπόδια που αντιμετωπίζουν είναι ότι δεν πιστεύουν στον εαυτό τους, έχουν αποστροφή προς τον κίνδυνο και φοβούνται ότι δεν θα μπορούσαν να συνδυάσουν την ίδρυση μίας επιχείρησης παράλληλα με τις σπουδές τους λόγω έλλειψης χρόνου και ενέργειας. Επίσης θεωρούν σημαντικά τα οικονομικά εμπόδια, καθώς αντιμετωπίζουν δυσκολία στο να βρουν κεφάλαιο, ενώ τα τραπεζικά δάνεια δεν αποτελούν την κατάλληλη λύση καθώς θεωρούν ότι απαιτούν μία περίπλοκη διαδικασία.

Σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε φοιτητές στη Νιγηρία, με στόχο τον προσδιορισμό της επίδρασης της επιχειρηματικής εκπαίδευσης στις επιχειρηματικές προθέσεις (Ekroh & Edet, 2011), διαπιστώθηκε ότι υπάρχει ένας αριθμός εμποδίων που

αντιλαμβάνονται ως ιδιαίτερα σημαντικά για την έναρξη μίας νέας επιχείρησης, με σημαντικότερα εμπόδια την έλλειψη πρόσβασης σε αρχικό κεφάλαιο και την έλλειψη επιχειρηματικής ιδέας. Άλλα εμπόδια που αντιλαμβάνονταν οι φοιτητές περιλάμβαναν την πρόσβαση σε χρηματοδότηση, την έλλειψη διοικητικών δεξιοτήτων και την έλλειψη εμπειρίας.

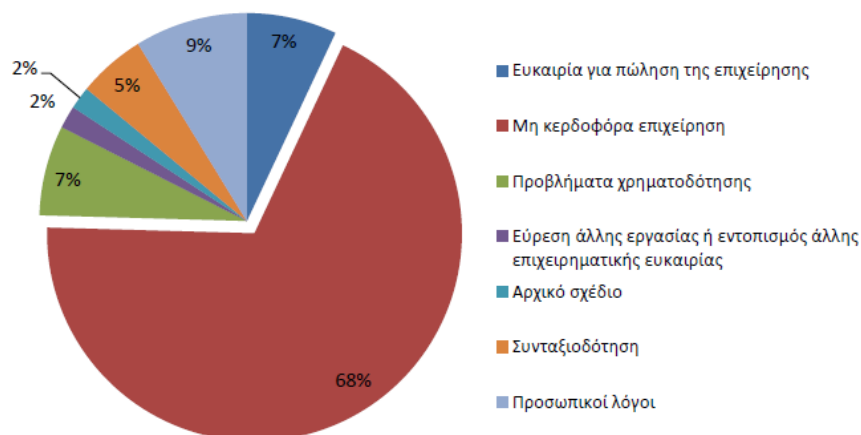
4.1. Εμπόδια ανάληψης επιχειρηματικής δράσης στην Ελλάδα

Σύμφωνα με πανελλαδική έρευνα του Παρατηρητηρίου Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος του ΣΕΒ (2018), τα 5 σημαντικότερα macro εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις που αποτέλεσαν το δείγμα (680 επιχειρήσεις διαφόρων κλάδων και μεγεθών), είναι οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές, η διαφθορά και το έλλειμα διαφάνειας στη χώρα, η πολιτική αβεβαιότητα για τη περίοδο μετά την έξοδο από τα μνημόνια, οι εγχώριες οικονομικές επιπτώσεις της ύφεσης και η αναποτελεσματική λειτουργία των θεσμών. Ο συνολικός δείκτης macro δυσκολιών παρουσίασε οριακή βελτίωση από το 7,0 για το 2017 στο 6,8 για το 2018, με κλίμακα από το 1 στο 10, με το 1 καθόλου δυσκολία και το 10 μεγάλη δυσκολία (ΣΕΒ, 2018).

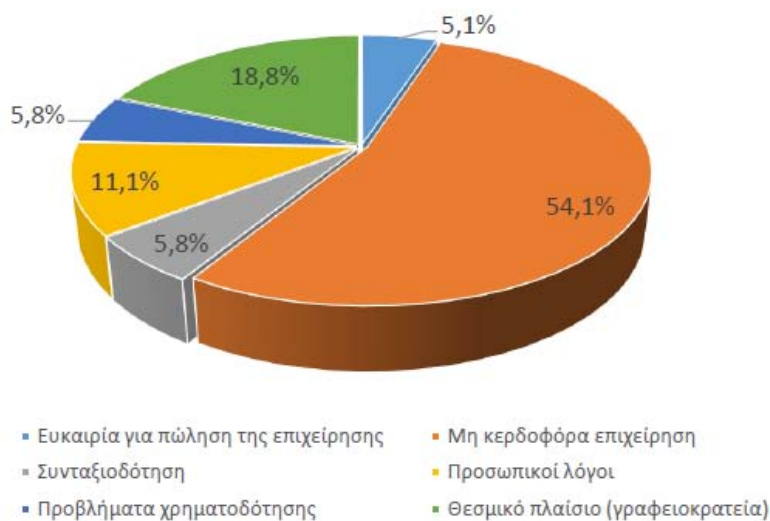
Στο πλαίσιο της ίδιας έρευνας αξιολογήθηκαν οι micro δυσκολίες των επιχειρήσεων που αποτέλεσαν το δείγμα. Οι κατηγορίες εμποδίων που αναδείχθηκαν ως σημαντικότερες για τη λειτουργία των επιχειρήσεων ήταν το ασταθές φορολογικό πλαίσιο, η πολυνομία και το ασαφές θεσμικό πλαίσιο, η καθυστέρηση στην απονομή δικαιοσύνης και στην επίλυση διαφορών, η αδυναμία πρόσβασης σε χρηματοδότηση και το υψηλό κόστος δανεισμού και τέλος το έλλειμα χρηματοδοτικών εργαλείων και επενδυτικών κινήτρων. Στην περίπτωση των micro εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις, ο συνολικός δείκτης βαθμού δυσκολίας που καταγράφηκε για το 2018 είναι 6,1, σημειώνοντας οριακή βελτίωση σε σχέση με το 2017 (ΣΕΒ, 2018).

Σύμφωνα με αναφορές των τελευταίων ετών (IOBE, 2016; IOBE, 2018) η επιχειρηματική δραστηριότητα στην Ελλάδα ήρθε αντιμέτωπη με οικονομικές δυσκολίες με κυριότερη την έλλειψη κερδοφορίας, η οποία σημειώνεται ως κύρια αιτία διακοπής ή αναστολής της λειτουργίας επιχειρήσεων κατά 68% το 2014 και κατά 54% το 2017. Άλλοι σημαντικοί παράγοντες που αναδείχθηκαν από τις αναφορές, αποτελούν το θεσμικό πλαίσιο, η γραφειοκρατία, τα προβλήματα χρηματοδότησής καθώς και προσωπικοί λόγοι ή συνταξιοδότηση. Στα παρακάτω διαγράμματα απεικονίζονται οι λόγοι διακοπής ή αναστολής λειτουργίας επιχειρήσεων στην Ελλάδα για τα έτη 2014 και 2017 (Σχήμα 7 & Σχήμα 8). Με

βάση τα στοιχεία που παρατίθενται στα παρακάτω διαγράμματα, ως προς τις κύριες αιτίες που επιδρούν στη βιωσιμότητα των επιχειρήσεων, που μπορούμε να συμπεράνουμε ότι κυρίως η έλλειψη βιώσιμου μοντέλου ανάπτυξης, αλλά και τα προβλήματα χρηματοδότησης σε πιο περιορισμένο βαθμό, αποτελούν βασικά θέματα που πρέπει να εξεταστούν.

Σχήμα 7: Αιτίες διακοπής ή αναστολής λειτουργίας επιχειρήσεων στην Ελλάδα το 2014 (Πηγή: IOBE, 2016).

Σχήμα 8: Αιτίες διακοπής ή αναστολής λειτουργίας επιχειρήσεων στην Ελλάδα το 2017 (Πηγή: IOBE, 2018).

Παρά τα οικονομικά εμπόδια, φαίνεται πως τα επιχειρηματικά εγχειρήματα που αναπτύχθηκαν μέσα στην κρίση είχαν καλά διαρθρωτικά χαρακτηριστικά τα οποία συνέβαλαν στη διασφάλιση της βιωσιμότητάς τους, καθώς το ποσοστό των επιχειρήσεων που διέκοψαν ή

ανέστειλαν τη λειτουργία τους το 2014 ήταν μόλις 2,8%, σημειώνοντας μείωση σε σχέση με προηγούμενα έτη. Από το 2014 και μετά ο δείκτης αρχίζει να σημειώνει άνοδο, φτάνοντας το 2017 στο 4,7%, δηλαδή περίπου 310 χιλ. άτομα. Είναι αναμενόμενο ο δείκτης διακοπής λειτουργίας να παρουσιάζει υψηλότερα ποσοστά όσο υψηλότερη είναι η επιχειρηματικότητα αρχικών σταδίων. Παρ' όλα αυτά στην Ελλάδα κατά τα τελευταία χρόνια έχει σημειωθεί μείωση του δείκτη επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων και ταυτόχρονη αύξηση του ποσοστού διακοπής ή αναστολής της επιχειρηματικής δραστηριότητας, κάτι που έχει σαν αποτέλεσμα πολύ περιορισμένη ανάπτυξη της νέας επιχειρηματικότητας.

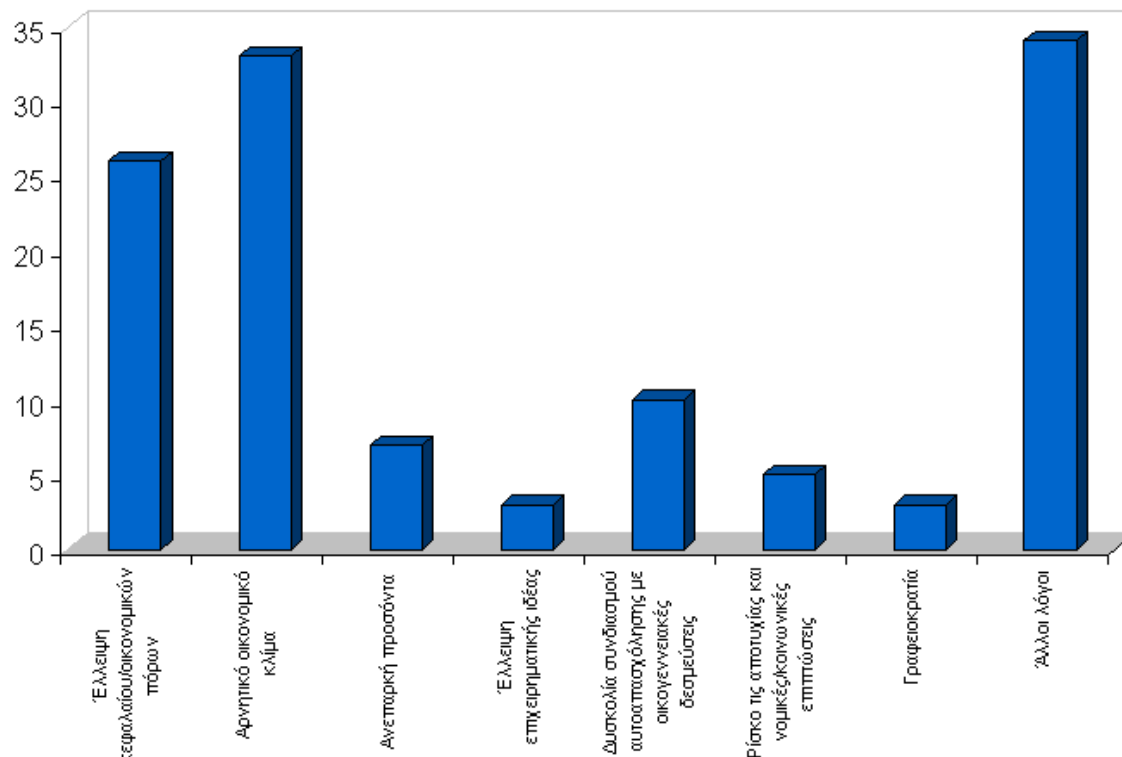
Ταυτόχρονα η παραπάνω μεταβολή δεν έχει συνδυαστεί με ποιοτική αναβάθμιση της επιχειρηματικότητας στη χώρα, κάτι που θα μπορούσε να συμβεί αν διέκοπταν τη λειτουργία τους εγχειρήματα χαμηλής ποιότητας και ξεκινούσαν νέα αναβαθμισμένης ποιότητας και προστιθέμενης αξίας. Μία θετική πτυχή είναι το ελαφρώς μεγαλύτερο μέσο μέγεθος των νέων επιχειρήσεων κάτι που μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση των παρεχόμενων θέσεων εργασίας και περεταίρω ενίσχυση της αγοράς. Σύμφωνα και με τα παραπάνω στοιχεία διαπιστώνουμε ότι είναι ιδιαίτερα σημαντικό οι πολιτικές τόνωσης της επιχειρηματικότητας να εστιάζουν σε ποιοτικά χαρακτηριστικά, παράλληλα με την ποσοτική ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, δεδομένου ότι τα υψηλά ποσοστά νέας επιχειρηματικότητας δεν διασφαλίζουν την βιώσιμη και σταθερή επιχειρηματικότητα (IOBE, 2018). Ένα βασικό πρόβλημα των προγραμμάτων χρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κυβερνήσεων είναι η βιωσιμότητα, καθώς τα περισσότερα από αυτά ενώ ξεκινούν καλά, σταματούν πριν να επιτευχθεί το επιθυμητό αποτέλεσμα (Kostoglou & Siakas, 2012).

Χαμηλή μπορεί να χαρακτηριστεί η ανάπτυξη καινοτόμων ιδεών στο πλαίσιο της επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων στην Ελλάδα κατά τα τελευταία έτη, κάτι που μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι οι νέες προσπάθειες αναπτύχθηκαν κατά κύριο λόγο σε τομείς παροχής υπηρεσιών, όπου η καινοτομία είναι αρκετά περιορισμένη εκ φύσεως. Παράλληλα με την επιμονή των επιχειρηματιών αρχικών σταδίων στις παλαιότερες τεχνολογίες, παρατηρείται ενίσχυση του ποσοστού των επιχειρήσεων που αναπτύσσονται πάνω σε τεχνολογία αιχμής, καθώς παίρνουν τη θέση των επιχειρήσεων που εφαρμόζουν νέες τεχνολογίες γενικότερα, που αξιοποιούν τεχνολογία πενταετίας (IOBE, 2016).

Μία σημαντική πηγή νέας επιχειρηματικότητας θα μπορούσαν να είναι τα προγράμματα έρευνας και ανάπτυξης, τα οποία ενεργοποιούν την ανταγωνιστικότητα και την οικονομική ανάπτυξη ιδιαίτερα σε τομείς της οικονομίας υψηλής τεχνολογίας και υψηλής αξίας. Τα ερευνητικά προγράμματα των Ευρωπαϊκών πανεπιστημίων, που σχετίζονται με τη

μηχανική, την τεχνολογία και την επιστήμη είναι από τα καλύτερα στον κόσμο. Παρ' όλα αυτά η εμπορευματοποίησης των προγραμμάτων έρευνας και ανάπτυξης είναι σε εμβρυακό στάδιο στην Ευρώπη, με αποτέλεσμα να μην οδηγεί στην αναμενόμενη ενεργοποίηση νέων προς την επιχειρηματικότητα. (Kostoglou & Siakas, 2012).

Σύμφωνα με έρευνα του Ευρωβαρόμετρου το 2012, καταγράφηκε ότι το 30% των ερωτηθέντων θεωρούν ότι θα ήταν εφικτό να ξεκινήσουν τη δική τους επιχείρηση μέσα στα επόμενα 5 χρόνια, ανεξάρτητα με το αν θα το ήθελαν ή όχι, ενώ το υψηλό ποσοστό των 68% θεωρούσε ότι δεν θα ήταν εφικτό. Τα ποσοστά αυτά συμπίπτουν με τα αντίστοιχα μέσα ποσοστά για τις 27 χώρες της ΕΕ (30% και 67% αντίστοιχα). Οι συμμετέχοντες που απάντησαν ότι δεν θεωρούν ότι είναι εφικτό να εργαστούν ως αυτοαπασχολούμενοι, ερωτήθηκαν τους λόγους για τους οποίους έχουν αυτή την αίσθηση. Οι αιτίες που καταγράφηκαν ήταν η έλλειψη κεφαλαίου/οικονομικών πόρων σε ποσοστό 26%, το αρνητικό οικονομικό κλίμα που επικρατεί σε ποσοστό 33%, τα μη επαρκή προσόντα σε ποσοστό 7%, η έλλειψη επιχειρηματικής ιδέας σε ποσοστό 3%, δυσκολία συνδυασμού αυτοαπασχόλησης με οικογενειακές δεσμεύσεις σε ποσοστό 10%, το ρίσκο της αποτυχίας και οι νομικές και κοινωνικές επιπτώσεις σε ποσοστό 5%, η γραφειοκρατία σε ποσοστό 3% και άλλοι λόγοι σε ποσοστό 34% (Σχήμα 9).

Σχήμα 9: Εμπόδια έναρξης νέας επιχειρηματικής δραστηριότητας στην Ελλάδα το 2012 (Eurobarometer, 2012).

Σύμφωνα με τρ παραπάνω σχεδιάγραμμα διαπιστώνουμε ότι για τους Έλληνες πολίτες το αρνητικό οικονομικό κλίμα αποτελεί τον σημαντικότερο αποτρεπτικό παράγοντα το 2012 σημειώνοντας μάλιστα σημαντική αύξηση σε σχέση με προηγούμενες μετρήσεις, της τάξης των 16 βαθμών. Το αντίστοιχο ποσοστό για το σύνολο των Ευρωπαϊκών χωρών (EU27) παραμένει αμετάβλητο σε σχέση με προηγούμενα χρόνια και ίσο με 12%.

Σύμφωνα με έρευνα της ΕΥ (2015), οι φοιτητές στην Ελλάδα θεωρούν ως ένα από τα σημαντικότερα εμπόδια την έλλειψη στήριξης από το κράτος, το οποίο θεωρείται από το 45% των φοιτητών να μην είναι καθόλου φιλικό προς την επιχειρηματικότητα. Τα σημαντικότερα εμπόδια που αντιλαμβάνονται οι φοιτητές για την έναρξη μίας επιχείρησης είναι η έλλειψη κεφαλαίων (65%) και η οικονομική αστάθεια (51%). Σαφής είναι η επίδραση της οικονομικής κρίσης της χώρας στις απαντήσεις αυτές. Ακολουθεί το εμπόδιο της γραφειοκρατίας (39%), η βελτίωση του οποίου θεωρείται η σημαντικότερη ενέργεια που θα μπορούσε να γίνει από το κράτος για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας. Τα υπόλοιπα εμπόδια που αναδεικνύονται από τους φοιτητές στο πλαίσιο της έρευνας είναι ο φόβος της αποτυχίας (31%), η έλλειψη επιχειρηματικής εκπαίδευσης (28%), κρατικής επιχορήγησης (22%), καθοδήγησης (22%) ή επιχειρηματικών ιδεών (17%), το περιορισμένο μέγεθος της Ελληνικής αγοράς (12%) και η έλλειψη δικτύου και συνεργατών (4%).

5. Όργανα μέτρησης εμποδίων επιχειρηματικής δράσης.

Εξετάζοντας τη σχετική βιβλιογραφία διαπιστώνουμε ότι για την καταγραφή και την αξιολόγηση των εμποδίων επιχειρηματικής δράσης συχνά χρησιμοποιείται η μέθοδος συλλογής στοιχείων και πληροφοριών από κατάλληλα επιλεγμένο δείγμα, το οποίο αντιπροσωπεύει τις ομάδες υπό εξέταση. Υπάρχουν διάφορες μέθοδοι συλλογής των δεδομένων που απαιτούνται για την εξαγωγή συμπερασμάτων. Η χρήση ερωτηματολογίου είναι ένας συνήθης τρόπος που συναντάται συχνά στη βιβλιογραφία, σε έρευνες που αφορούν τη διερεύνηση των εμποδίων ανάληψης επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Τα ερωτηματολόγια μπορούν να είναι αυτοσυμπληρούμενα από τον ίδιο τον συμμετέχοντα ή να συμπληρώνονται μέσω συνεντεύξεων (Zamora, S., 2014). Ο τρόπος συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον τρόπο διάθεσης του. Η επιλογή του τρόπου διάθεσης των ερωτηματολογίων στον πληθυσμό διαφοροποιείται ανά περίπτωση, ανάλογα με τις ανάγκες και τα χαρακτηριστικά του υπό εξέταση δείγματος. Η διάθεση μπορεί να γίνει προσωπικά, ηλεκτρονικά ή τηλεφωνικά. Κάθε μέθοδος έχει πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Η ανωνυμία που προσφέρουν οι έρευνες μέσω internet είναι ένα σημαντικό πλεονέκτημα τους έναντι των άλλων μεθόδων, στοιχείο που τις έχει κάνει ιδιαίτερα δημοφιλείς τα τελευταία χρόνια (Zamora, S., 2014).

Ιδιαίτερα σημαντική είναι η επιλογή του κατάλληλου δείγματος, κάτι που εξαρτάται κατά κύριο λόγο από τον συγκεκριμένο στόχο της έρευνας. Τόσο το μέγεθος όσο και τα δημογραφικά και άλλα χαρακτηριστικά του δείγματος και η συνάφεια τους με τους στόχους της έρευνας, του είναι παράγοντες που επηρεάζουν την ακρίβεια του αποτελέσματος. Οι Esfandiari et al. (2019), προκειμένου να εξηγήσουν τις προθέσεις των ατόμων για ανάπτυξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων χρησιμοποίησαν ερωτηματολόγια αυτοαναφοράς, τα οποία διατέθηκαν προσωπικά και ηλεκτρονικά σε προπτυχιακούς φοιτητές, που ήταν κοντά στην αποφοίτηση, προκειμένου οι συμμετέχοντες να έχουν εξετάσει πιο σοβαρά το ενδεχόμενο της έναρξης μίας νέας επιχείρησης. Τα ερωτηματολόγια διατέθηκαν σε τέσσερα από τα οκτώ πανεπιστήμια, τα οποία επιλέχθηκαν με βάση τη Στρωματοποιημένη Τυχαία Δειγματοληψία (Stratified Random Sampling). Εν συνεχεία η επιλογή των συμμετεχόντων έγινε με απλή τυχαία δειγματοληψία από μία λίστα επαφών.

Οι Khayri et al. (2011) πραγματοποίησαν μελέτη σχετικά με τα εμπόδια για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας στις γεωργικές σχολές. Η μεθοδολογική προσέγγιση που ακολουθήθηκε ήταν η αναλυτική μέθοδος κατά την οποία χρησιμοποιήθηκε η μεθοδολογία

της περιγραφικής έρευνας. Το δείγμα στο οποίο απευθύνθηκε η έρευνα ήταν απόφοιτοι ενός γεωργικού πανεπιστημίου στο Ιράν. Μέσω στρωματοποιημένης τυχαίας δειγματοληψίας έγινε επιλογή των 100 συμμετεχόντων. Το ερωτηματολόγιο που αναπτύχθηκε για τους σκοπούς της έρευνας κάλυπτε δύο περιοχές, τα δημογραφικά χαρακτηριστικά και τα εμπόδια για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας στην ανώτατη γεωργική εκπαίδευση. Η μέτρηση των εμποδίων έγινε σε κλίμακα εννέα σημείων που κυμαινόταν από το 1 (πολύ λίγο) έως το 9 (πάρα πολύ). Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε έλεγχος αξιοπιστίας μέσω του υπολογισμού του δείκτη α του Cronbach, ο οποίος έλαβε την τιμή 0,78. Τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν αναλύθηκαν με τη χρήση του στατιστικού πακέτου SPSS (Statistical Package for the Social Sciences), με τη χρήση του οποίου υπολογίστηκαν και εξετάστηκαν οι κατάλληλες στατιστικές μεταβλητές του δείγματος για την περιγραφή των χαρακτηριστικών του, όπως η συχνότητα, ο Μ.Ο. και οι διακυμάνσεις και για την εξαγωγή συμπερασμάτων, με την παραγοντική ανάλυση.

Σε πρόσφατη έρευνα του ΣΕΒ (2018), σχετικά με την επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα, συμμετείχαν επιχειρήσεις διαφόρων μεγεθών (αριθμός εργαζομένων), κλάδων και με έδρες σε διαφορετικές περιοχές. Η συλλογή των απαντήσεων στα ερωτηματολόγια έγινε σε πανελλαδικό επίπεδο, μέσω τηλεφωνικής έρευνας (CATI) στο μεγαλύτερο μέρος του δείγματος και μέσω WEB (CAWI). Η λίστα των επιχειρήσεων προήλθε από την βάση της ICAP και η δειγματοληψία ήταν τυχαία στρωματοποιημένη (ΣΕΒ, 2018).

Ο Yaghoubi, J. (2010), για τη διερεύνηση των εμποδίων που αντιμετωπίζονται κατά την ανάληψη επιχειρηματικής δραστηριότητας από τους απόφοιτους γεωργικών σπουδών, πραγματοποίησε έρευνα σε δείγμα 65 ατόμων. Η επιλογή των συμμετεχόντων έγινε με τη μέθοδο της Στρωματοποιημένης Τυχαίας Δειγματοληψίας από τα ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα της επαρχίας Zanjan. Τα ερωτηματολόγια αποτελούνταν από δύο μέρη, το πρώτο μέρος των δημογραφικών χαρακτηριστικών, όπως είναι η ηλικία, το φύλο κ.ά. και το δεύτερο μέρος των εμποδίων. Τα στοιχεία του δεύτερου μέρους της έρευνας αξιολογήθηκαν με κλίμακα Likert πέντε σημείων που κυμαίνονταν από το 1 (πολύ λίγο) έως το 5 (πάρα πολύ). Το περιεχόμενο και η εγκυρότητα του ερωτηματολογίου αξιολογήθηκε και διαπιστώθηκε από ειδικούς και ακαδημαϊκούς. Επίσης αναπτύχθηκε και διατέθηκε ένα πιλοτικό ερωτηματολόγιο σε ένα μικρότερο δείγμα προκειμένου να αξιολογηθούν τα αποτελέσματά του. Η αξιοπιστία του οργάνου ελέγχθηκε με τον υπολογισμό του συντελεστή α του Cronbach ο οποίος πήρε τιμή ίση με 0,81 επομένως κρίθηκε ικανοποιητική. Τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν μέσω του ερωτηματολογίου, στη συνέχεια αναλύθηκαν με τη χρήση του SPSS, με τη χρήση του

οποίου υπολογίσθηκαν και εξετάστηκαν οι κατάλληλες στατιστικές μεταβλητές του δείγματος για την περιγραφή των χαρακτηριστικών του, όπως η συχνότητα, ο Μ.Ο. και οι διακυμάνσεις και για την εξαγωγή συμπερασμάτων, με την παραγοντική ανάλυση. Πριν την διεξαγωγή παραγοντικής ανάλυσης έγινε έλεγχος της συνολικής δειγματικής καταλληλότητας μέσω υπολογισμού του μέτρου Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) και ελέγχου σφαιρικότητας του Bartlett (BTS).

Ο έλεγχος Σφαιρικότητας του Bartlett χρησιμοποιείται για την περαιτέρω εξέταση της καταλληλότητας των δεδομένων. Με τον έλεγχο αυτό εξετάζεται η υπόθεση ότι ο πίνακας συσχέτισης είναι ταυτόσημος με τον μοναδιαίο πίνακα, κάτι που μπορεί να υποδηλώνει ότι οι μεταβλητές που εξετάζονται δεν συσχετίζονται, επομένως η διάρθρωση του δείγματος δεν το καθιστά κατάλληλο για περαιτέρω επεξεργασία μέσω της παραγοντικής ανάλυσης. Οι χαμηλές τιμές, μικρότερες από 0,05 υποδηλώνουν ότι η παραγοντική ανάλυση των δεδομένων θα μπορούσε να είναι χρήσιμη (IBM, 2019).

Οι Sandhu et al. (2011), προκειμένου να αξιολογήσουν τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν μεταπτυχιακοί φοιτητές σε μία αναπτυσσόμενη χώρα όπως η Μαλαισία, χρησιμοποιούν μεθοδολογία βασισμένη στην έρευνα. Ο πληθυσμός στον οποίο απευθύνεται η έρευνα είναι μεταπτυχιακοί φοιτητές διαφόρων πανεπιστημίων. Η επιλογή των συμμετεχόντων έγινε μέσω στρωματοποιημένης τυχαίας δειγματοληψίας, με βάση τον αριθμό των μεταπτυχιακών φοιτητών σε κάθε πανεπιστήμιο. Έγινε διάθεση 956 αυτοδιαχειριζόμενων ερωτηματολογίων σε όλα τα πανεπιστήμια της χώρας που διέθεταν μεταπτυχιακά προγράμματα από τα οποία επέστρεψαν 267 απαντήσεις, δηλαδή το 27,9%. Τα ερωτηματολόγια χωρίζονταν σε τρία τμήματα. Το πρώτο τμήμα αποτελούνταν από ερωτήσεις που σχετίζονταν με δημογραφικά και άλλα προσωπικά χαρακτηριστικά. Το δεύτερο τμήμα αποτελούνταν από 35 υποθέσεις που σχετίζονταν με τα εμπόδια της επιχειρηματικότητας και συγκεκριμένα με την έλλειψη πόρων (6 υποθέσεις), την αποστροφή προς την πίεση και τη σκληρή δουλειά (12 υποθέσεις), την έλλειψη κοινωνικού δικτύου (6 υποθέσεις), την αποστροφή στον κίνδυνο (6 υποθέσεις) και τέλος τον φόβο της αποτυχίας (5 υποθέσεις). Το τρίτο τμήμα αποτελούνταν από οκτώ υποθέσεις για την αποτύπωση απόψεων σχετικά με την επιχειρηματική κλίση των φοιτητών. Στο δεύτερο και τρίτο τμήμα χρησιμοποιήθηκε κλίμακα Likert 5 σημείων και ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να εκφράσουν τον βαθμό στον οποίο συμφωνούν ή διαφωνούν με τις υποθέσεις.

Η έρευνα που πραγματοποίησαν οι Choo & Wong (2006) για τον εντοπισμό των βασικών κινήτρων και εμποδίων για την έναρξη επιχειρηματικών εγχειρημάτων, απευθύνθηκε

σε δείγμα 145 αξιωματικών της αεροπορίας που είχαν βγει σε υποχρεωτική πρόωρη συνταξιοδότηση στα 45 τους χρόνια και είχαν παροτρυνθεί από την κυβέρνηση να επιδιώξουν μία δεύτερη καριέρα. Όπως είχε καταγραφεί αρκετοί από αυτούς τους πρώην αξιωματικούς είχαν πάρει το ρίσκο να γίνουν επιχειρηματίες σε ένα μεγάλο εύρος αντικειμένων. Δεδομένης της αδυναμίας πρόσβασης στη βάση δεδομένων της αεροπορίας, για λόγους ασφαλείας, χρησιμοποιήθηκε το ανωτέρω δείγμα το οποίο δεν είχε τυχαίο χαρακτήρα.

Στην έρευνα συμμετείχαν όσοι εξέφρασαν την επιθυμία επομένως πρέπει να ληφθεί υπόψη το bias που προκύπτει από αυτό, στους οποίους εστάλη ένα αυτοσυμπληρούμενο ερωτηματολόγιο μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Στο ερωτηματολόγιο συμπεριλαμβάνονταν 5 στοιχεία δημογραφικού περιεχομένου, 17 στοιχεία σχετικά με τα κίνητρα και 18 σχετικά με τα εμπόδια της έναρξης μίας νέας επιχείρησης. Οι υποθέσεις σχετικά με τα κίνητρα και τα εμπόδια βασίστηκαν σε προηγούμενη έρευνα σχετικά με την επιχειρηματική διαδικασία και χρησιμοποιήθηκε κλίμακα 5 σημείων, στα οποία το 1 σήμαινε 'καθόλου σημαντικό' και το 5 'πολύ σημαντικό'.

Κατά την πρώτη φάση της ανάλυσης των δεδομένων, έγινε ανάλυση συχνότητας των δημογραφικών χαρακτηριστικών, και διαμορφώθηκαν τα προφίλ των δύο διακριτών ομάδων συμμετεχόντων, δηλαδή εκείνων που προχώρησαν σε έναρξη νέων επιχειρήσεων και εκείνων που δεν προχώρησαν. Στην επόμενη φάση έγινε περιγραφική ανάλυση και ανάλυση συσχετισμού των υποθέσεων προκειμένου να γίνει η κατάταξη τους ως προς τη σημαντικότητα. Ακολούθησε επιβεβαιωτική παραγοντική ανάλυση στις βασικές υποθέσεις, προκειμένου να καθοριστεί αν υπάρχει ένας σταθερός και αξιόπιστος αριθμός παραγόντων. Μία υπόθεση έπρεπε να συγκεντρώσει συντελεστή παράγοντα τουλάχιστον ίσο με 0,5, προκειμένου να συμπεριληφθεί στον εκάστοτε παράγοντα. Η αξιοπιστία κάθε παράγοντα ξεχωριστά αξιολογήθηκε μέσω του συντελεστή α , ενώ στο επόμενο στάδιο καθορίστηκε η σχετική σημασία των παραγόντων μέσω περιγραφικής ανάλυσης. Κατά το τελευταίο στάδιο της ανάλυσης έγινε δοκιμή ως προς την ύπαρξη διαφορών στους παράγοντες που προέκυψαν, μέσω ανάλυσης διακύμανσης (ANOVA) της ηλικίας, του βαθμού, της μόρφωσης, της οικογενειακής κατάστασης και την διάρκεια της συνταξιοδότησης.

Οι Robertson et al. (2003), εξετάζουν τα εμπόδια που αντιλαμβάνονται οι φοιτητές ως προς την έναρξη μίας νέας επιχείρησης στο Ηνωμένο Βασίλειο, και εντοπίζουν το δείγμα στο οποίο θα απευθύνουν την έρευνα τους, βασιζόμενοι σε προηγούμενη έρευνα που εντόπιζε ότι το 61% των φοιτητών του πανεπιστημίου LMU θα ήθελαν να διαμορφώσουν τη δική τους εταιρεία μία φορά στην ζωή τους. Στηριζόμενοι στο παραπάνω εύρημα η έρευνα απευθύνθηκε

σε δείγμα 252 φοιτητών και συγκεκριμένα σε εκείνους που δήλωσαν ότι θα ήθελαν να ξεκινήσουν την εταιρεία τους μέσα στα επόμενα δύο χρόνια από την αποφοίτηση τους. Παράλληλα η έρευνα απευθύνθηκε και σε επίδοξους επιχειρηματίες που έχουν ήδη κάνει τις πρώτες κινήσεις για την έναρξη της επιχείρησής τους, προκειμένου να προκύψει σύγκριση μεταξύ των δύο ομάδων. Το ερωτηματολόγιο απευθύνθηκε στους μαθητές μέσω της σελίδας του πανεπιστημίου για τις start-up, όπου οι φοιτητές μπορούσαν να το απαντήσουν άμεσα online. Για τους επίδοξους επιχειρηματίες έγινε τυχαία επιλογή 2.000 διευθύνσεων από μία λίστα 10.000 και το ερωτηματολόγιο εστάλη ταχυδρομικώς. Το ερωτηματολόγιο αποτελούνταν από ερωτήσεις ανοιχτού και κλειστού τύπου. Οι κλειστού τύπου ήταν ερωτήσεις για τις οποίες δίνονταν 5 εναλλακτικές απαντήσεις.

Οι Ekroh & Edet (2011), πραγματοποίησαν περιγραφική έρευνα σχετικά με την επίδραση της επιχειρηματικής εκπαίδευσης στις προθέσεις σταδιοδρομίας, στο πλαίσιο της οποίας διαμόρφωσαν δύο ερωτήσεις και δύο υποθέσεις. Το δείγμα των φοιτητών είχε μέγεθος $n=500$ και αποτελούνταν από τελειόφοιτους των τμημάτων Οικονομικών, Διοίκησης Επιχειρήσεων, Λογιστικής και Χρηματοοικονομικών από δύο πανεπιστήμια. Το ερωτηματολόγιο το οποίο διατέθηκε από τους ερευνητές, χωριζόταν σε δύο μέρη, το πρώτο εκ των οποίων περιελάμβανε τις δύο ερωτήσεις που αφορούσαν τις προθέσεις σταδιοδρομίας των φοιτητών και το επίπεδο των δεξιοτήτων που απέκτησαν από τα μαθήματα επιχειρηματικής εκπαίδευσης. Στις ερωτήσεις οι φοιτητές επέλεξαν την απάντησή τους από συγκεκριμένες εναλλακτικές. Το δεύτερο τμήμα της έρευνας αφορούσε τις δύο βασικές υποθέσεις και αναπτυσσόταν με 20 επιμέρους υποθέσεις κλίμακας Likert τεσσάρων σημείων, 10 για την κάθε βασική υπόθεση. Οι βασικές υποθέσεις αφορούσαν τα οφέλη της επιχειρηματικής εκπαίδευσης και τα εμπόδια που γίνονταν αντιληπτά για την έναρξη μίας νέας επιχείρησης. Οι επιμέρους υποθέσεις που αφορούσαν τα εμπόδια ήταν η έλλειψη οικονομικών πόρων, διοικητικών ικανοτήτων, επιχειρηματικής ιδέας, επιχειρηματικής καθοδήγησης, πληροφόρησης για την έναρξη μίας επιχείρησης και δεξιοτήτων marketing όπως επίσης και γνώσης για το πώς να εντοπίσουν επιχειρηματικές ευκαιρίες. Ο έλεγχος της εγκυρότητας όψης και περιεχομένου του οργάνου της έρευνας πραγματοποιήθηκε από δύο ειδικούς ενώ ο συντελεστής αξιοπιστίας του υπολογίστηκε κατόπιν επαναληπτικών δοκιμών στο 0,84. Οι στατιστικές τεχνικές που χρησιμοποιήθηκαν για την εξαγωγή συμπερασμάτων ήταν μετρήσεις συχνότητας, ποσοστών και έλεγχος της μέσης τιμής του πληθυσμού μέσω t-test.

Ο Zamore, S. (2014), χρησιμοποιεί ένα ερωτηματολόγιο που συμπληρώνεται μέσω συνέντευξης που πραγματοποιείται τηλεφωνικά. Η μέθοδος συμπλήρωσης μέσω τηλεφώνου προτιμάται στην περίπτωση αυτή, προκειμένου να επιτευχθεί συλλογή δεδομένων με μεγαλύτερη ταχύτητα, πιο οικονομικά αλλά και προκειμένου ο συμμετέχοντας να απαντήσει σε ευαίσθητες ερωτήσεις πιο εύκολα και ειλικρινά σε σχέση με τις προσωπικές συνεντεύξεις. Στην συνέχεια πραγματοποιήθηκε προέλεγχος του ερωτηματολογίου σε 20 άτομα, προκειμένου να εξομαλυνθούν προβλήματα στις οδηγίες και να καθοριστεί αν χρειάζεται επεξεργασία του ερωτηματολογίου. Τα αποτελέσματα του προελέγχου έδειξαν δυσκολία ορισμένων ερωτήσεων οι οποίες και αφαιρέθηκαν και χαμηλά ποσοστά ανταπόκρισης, στοιχείο που αποτελεί μειονέκτημα των τηλεφωνικών ερευνών, κάτι που οδήγησε στην απόφαση για αύξηση του μεγέθους του δείγματος. Για την περαιτέρω ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε t-test και εν συνεχεία παραγοντική ανάλυση, για τον εντοπισμό της δομής και της συσχέτισης ανάμεσα στις μεταβλητές. Οι μεταβλητές που παρουσιάζουν φόρτιση σε ένα παράγοντα μεγαλύτερη από 0,5 συμπεριλαμβάνονται στον παράγοντα αυτό. Τέλος χρησιμοποιείται το SPSS και το STATA για την ανάλυση των δεδομένων.

Η Huissoon, Y. (2014), εξετάζοντας τα πιθανά εμπόδια και τους παράγοντες που επηρεάζουν τους νέους επιχειρηματίες στην έναρξη μίας επιχείρησης, απευθύνθηκαν σε άτομα που συμμετείχαν σε πρόγραμμα στήριξης και καθοδήγησης νέων για την έναρξη μίας επιχείρησης στις Φιλιππίνες, προκειμένου να καταφέρουν να εστιάσουν σε εκκολαπτόμενους επιχειρηματίες. Η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων έγινε μέσω προσωπικής συνέντευξης, λόγω της περιορισμένης πρόσβασης των συμμετεχόντων σε internet. Καθώς η έρευνα αποσκοπεί τόσο στον συσχετισμό των χαρακτηριστικών των συμμετεχόντων με την πιθανότητα να ξεκινήσουν μία επιχείρηση, όσο και στην κατανόηση του ευρύτερου πλαισίου χρησιμοποιήθηκαν ποσοτικές και ποιοτικές μέθοδοι. Το μέγεθος του δείγματος ήταν $n=34$, ενώ η έρευνα αρχικά απευθύνθηκε σε 40 άτομα. Η συσχέτιση ανάμεσα στα χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων και την πιθανότητα έναρξης μίας εταιρείας, εξετάζεται μέσω της ανάλυσης παλινδρόμησης, κατά την οποία ως εξαρτημένη μεταβλητή λαμβάνεται η 'έναρξη επιχείρησης' ή η 'μη έναρξη επιχείρησης'.

6. Σκοπός της έρευνας και Ερευνητικές υποθέσεις

6.1. Σκοπός της έρευνας

Παρά τον μεγάλο αριθμό των ερευνών πάνω στα εμπόδια της επιχειρηματικής δράσης, τα συμπεράσματα παραμένουν ασαφή ως ένα επίπεδο, ενώ δεν έχει αναπτυχθεί ένα αξιόπιστο και έγκυρο όργανο μέτρησης που να αξιολογεί τα εμπόδια και τον τρόπο που επιδρούν στα διάφορα στάδια της επιχειρηματικότητας. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η ανάπτυξη ενός έγκυρου και αξιόπιστου οργάνου μέτρησης των εμποδίων ανάπτυξης επιχειρηματικής δραστηριότητας και η αξιολόγηση της επίδρασης των εμποδίων αυτών σε ένα δείγμα νέων ανέργων στην Ελλάδα.

Στο πλαίσιο της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξετάζονται έξι ερευνητικά ερωτήματα, τα οποία πραγματεύονται την επίδραση της εικόνας ενός ατόμου για την επιχειρηματικότητα, της ηλικίας, της εργασιακής εμπειρίας, της διαθεσιμότητας κεφαλαίου, της ύπαρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας στην οικογένεια και της προτίμησης ανάμεσα σε ιδιωτικό και δημόσιο τομέα στην πρόσληψη των εμποδίων από τους νέους ανέργους.

6.2. Ερευνητικές υποθέσεις

Ο τρόπος με τον οποίο αντιλαμβάνεται και διαχειρίζεται κάποιος τα εμπόδια εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον ίδιο και τα χαρακτηριστικά του. Πολλές έρευνες έχουν πραγματοποιηθεί για την αξιολόγηση των εμποδίων έναρξης επιχειρηματικής δράσης, κάθε μία από τις οποίες εστιάζει σε συγκεκριμένες ομάδες, οι οποίες πολλές φορές είναι και ηλικιακές, προκειμένου να εξυπηρετηθούν καλύτερα οι σκοποί της έρευνας. Η ηλικία είναι ένας παράγοντας που παίζει σημαντικό ρόλο στην απόφαση για έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας, ενώ η επίδραση της στον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονται οι νέοι τα εμπόδια δεν είναι σαφής. Ορισμένοι παράγοντες που μεταβάλλονται με την ηλικία είναι οι δεσμεύσεις, οι οικονομικοί πόροι, οι στόχοι, οι υποχρεώσεις κλπ. Η δεύτερη ερευνητική υπόθεση σχετίζεται με την επίδραση της ηλικίας στα εμπόδια που αντιλαμβάνονται οι νέοι.

H₁: Τα εμπόδια που αντιλαμβάνονται οι νέοι για την επιχειρηματικότητα μεταβάλλονται σημαντικά ανάλογα με την ηλικία τους.

Το κεφάλαιο έναρξης μίας επιχείρησης είναι ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που μπορούν να αποτελέσουν εμπόδιο στην ανάληψη επιχειρηματικής δραστηριότητας. Ιδιαίτερα για τους νέους στην Ελλάδα αποτελεί τον σημαντικότερο εμπόδιο που αντιμετωπίζουν. Παράλληλα η ύπαρξη ή όχι κεφαλαίου μπορεί να επηρεάσει και τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνεται κάποιος άλλα εμπόδια. Ο τρόπος με τον οποίο επιδρά η διαθεσιμότητα κεφαλαίου εξετάζεται με την τέταρτη ερευνητική υπόθεση.

H₂: Η διαθεσιμότητα κεφαλαίου έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας οδηγεί σε μείωση των εμποδίων έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Η οικογένεια μαζί με του φίλους αποτελεί το άμεσο περιβάλλον του ατόμου και επιδρά σημαντικά σε αυτό. Σύμφωνα με (Huissoon, Y., 2014) η έλλειψη γονέων ή φίλων με επιχειρηματική δραστηριότητα αποτελεί ένα από τα εμπόδια έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας. Άλλωστε η Ελλάδα χαρακτηρίζεται από το υψηλό ποσοστό επιχειρηματιών δεύτερης γενιάς (IOBE, 2018). Η τρίτη ερευνητική υπόθεση εξετάσει την επίδραση της ύπαρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας στην οικογένεια, στα εμπόδια ανάπτυξης επιχειρηματικής δραστηριότητας.

H₃: Η ύπαρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας στην οικογένεια μειώνει τα εμπόδια έναρξης επιχείρησης.

Η ηλικία αποτελεί μία παράμετρο η οποία είναι πιθανό να συνεπάγεται με συγκεκριμένες διαφορές στα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του ατόμου όπως επίσης και σε παράγοντες του περιβάλλοντος του που επιδρούν στα κίνητρα έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας. Υπάρχουν έρευνες που έχουν εστιάσει ειδικά σε πληθυσμούς φοιτητών εντοπίζοντας παράγοντες που επιδρούν εντονότερα στις συγκεκριμένες ομάδες σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό (Wang et al., 2001). Παράγοντες που αποτελούν σημαντικά κίνητρα για τους νέους προκειμένου να αναπτύξουν επιχειρηματική δραστηριότητα είναι είναι η ευκαιρία να πάρουν ρίσκα, η ελευθερία, το οικονομικό κέρδος, η ασφάλεια και ο έλεγχος

στην εργασία. (Sandhu et al., 2011). Η τέταρτη ερευνητική υπόθεση εξετάζει την επίδραση της ηλικίας στα κίνητρα ανάπτυξης επιχειρηματικής δραστηριότητας.

H₄: Τα κίνητρα που οδηγούν τους νέους σε έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας μεταβάλλονται σημαντικά ανάλογα με την ηλικία τους.

Η πρόθεση για επίτευξη οικονομικών στόχων επηρεάζεται σημαντικά μεταξύ άλλων από τη δυνατότητα, την αναγνώριση της ευκαιρίας (Esfandiar et al., 2019). Παράλληλα ένας από τους κρισιμότερους πόρους είναι το κεφάλαιο έναρξης μίας επιχείρησης. Επομένως η διαθεσιμότητα κεφαλαίου έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας θα μπορούσε να συντελέσει στην ενίσχυση των κινήτρων όπως είναι η αυτοπεποίθηση και η αναγνώριση της ευκαιρίας. Η επίδραση αυτή εξετάζεται με την πέμπτη υπόθεση.

H₅: Η διαθεσιμότητα κεφαλαίου έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας επιδρά θετικά στα κίνητρα έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Με την έκτη υπόθεση εξετάζεται η επίδραση της ύπαρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας στην οικογένεια στα κίνητρα έναρξης μίας επιχείρησης. Η Ελλάδα χαρακτηρίζεται από υψηλό ποσοστό επιχειρηματιών δεύτερη γενιάς.

H₆: Η ύπαρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας στην οικογένεια αυξάνει τα κίνητρα έναρξης επιχείρησης.

Στη συνέχεια εξετάστηκαν δύο υποθέσεις οι οποίες σχετίζονται με την ευρύτερη έννοια της γενικής εκτίμησης της σημασίας της επιχειρηματικότητας και τον τρόπο με τον οποίο επιδρούν τα εμπόδια και τα κίνητρα έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας σε αυτή.

H₇: Τα εμπόδια έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας επιδρούν αρνητικά στη γενική εκτίμηση της σημασίας της επιχειρηματικότητας.

H₈: Τα κίνητρα έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας επιδρούν θετικά στη γενική εκτίμηση της σημασίας της επιχειρηματικότητας.

ΜΕΡΟΣ 2^ο

Μεθοδολογία

7. Μεθοδολογία Έρευνας

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί περιγράφεται η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για τη διεξαγωγή συμπερασμάτων ως προς τα εμπόδια ανάληψης επιχειρηματικής δραστηριότητας. Σε πρώτο στάδιο περιγράφεται η προέλευση του δείγματος, όπως επίσης και το περιεχόμενο του οργάνου της έρευνας. Στη συνέχεια περιγράφονται τα βασικά στοιχεία και χαρακτηριστικά του δείγματος και τέλος πραγματοποιείται στατιστική ανάλυση των μεταβλητών με τη χρήση του εργαλείου SPSS. Για τα στάδια της στατιστικής ανάλυσης περιγράφονται αναλυτικά τα βήματα που ακολουθήθηκαν προκειμένου να εξαχθούν τα αποτελέσματα των μετρήσεων που να εξυπηρετούν την ερμηνεία και προσδιορισμό των εμποδίων έναρξης μίας νέας επιχείρησης.

7.1 Δειγματοληψία

Στο πλαίσιο της διπλωματικής εργασίας αιτήθηκα να μου δοθούν τα δεδομένα από τις αιτήσεις των ωφελούμενων του Έργου με τίτλο “Ενέργειες που αφορούν απολύσεις από την επιχείρηση με την επωνυμία «ΣΟΥΠΕΡ ΜΑΡΚΕΤ ΛΑΡΙΣΑ ΑΒΕΕ» στον κλάδο 47 της NACE ANAΘ. 2 (λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσυκλετών) στις επίπεδου NUTS 2 περιφέρειες της Κεντρικής Μακεδονίας (EL12) και της Θεσσαλίας (EL14)” προς χρήση, όπως και έγινε. Το Έργο αυτό είχε ως στόχο την παροχή ενίσχυσης σε 557 πρώην εργαζόμενους της εταιρείας “Σούπερ Μάρκετ Λάρισα ΑΕΒΕ”, οι οποίοι απολύθηκαν ή αποχώρησαν κατά την περίοδο 03/05/2015-03/09/2019 στο πλαίσιο της οριστικής παύσης της λειτουργίας της επιχείρησης, όπως επίσης και σε 543 νέους ανέργους ηλικιών 15-29 ετών.

Η στήριξη των ωφελούμενων στο πλαίσιο του Έργου θα γινόταν μέσω της ενίσχυσης των προσόντων τους και της υποστήριξης τους για να απορροφηθούν σε υπάρχουσες θέσεις εργασίας ή για να αναπτύξουν επιχειρηματική δραστηριότητα. Οι συγκεκριμένες ενέργειες για την επίτευξη του στόχου του προγράμματος είναι η επαγγελματική συμβουλευτική με 25 ατομικές συνεδρίες ανά συμμετέχοντα, η κατάρτιση μέσω κατάλληλων προγραμμάτων σύμφωνα με το σχέδιο δράσης που αναπτύχθηκε κατά το προηγούμενο στάδιο, η προώθηση της επιχειρηματικότητας με χρηματοδότηση 200 συμμετεχόντων με έως 15.000€ για τη σύσταση νέας επιχείρησης και τέλος, με την επιδότηση κινητικότητας έως 100

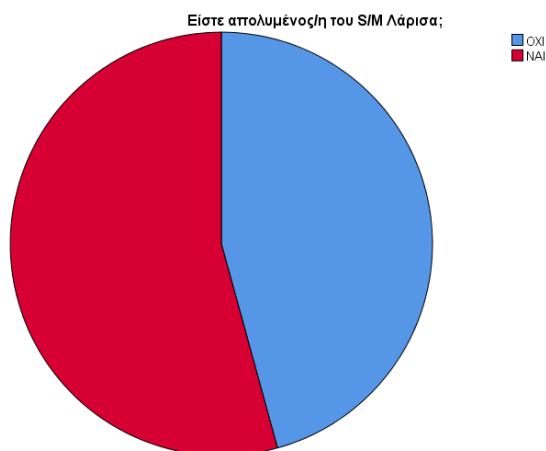
συμμετεχόντων για την αλλαγή τύπου κατοικίας για την εξεύρεση εργασίας. Η υλοποίηση του έργου ανατέθηκε στο Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού και συγχρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση (ΕΤΠ) κατά 60% και από πόρους του Εθνικού Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) κατά 40%.

Η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων έγινε μέσω προσωπικής συνέντευξης των ωφελούμενων από το Έργο και τα ερωτήματα που χρησιμοποιήθηκαν στο πλαίσιο της έρευνας προήλθαν από ανασκόπηση αντίστοιχων εργαλείων μέτρησης από την ερευνητική ομάδα του τμήματος Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας (Σταμπουλής, Μπάρλας). Τα στοιχεία που παραδόθηκαν για τους σκοπούς της παρούσας διπλωματικής εργασίας δεν ανέφεραν κανένα προσωπικό δεδομένο. Η επεξεργασία των απαντήσεων του ερωτηματολογίου πραγματοποιήθηκε με χρήση του λογισμικού της IBM, SPSS Statistics. Μη τη χρήση του SPSS πραγματοποιήθηκε η στατιστική ανάλυση των δεδομένων προκειμένου να γίνει έλεγχος ορθότητας των ερευνητικών υποθέσεων.

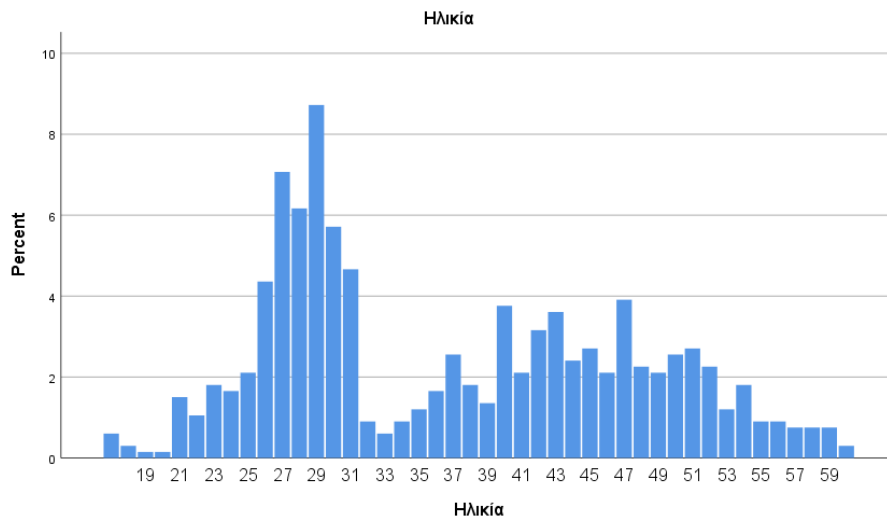
Το όργανο της έρευνας αποτελείται από δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος συλλέγονται δημογραφικά στοιχεία του δείγματος. Τα στοιχεία αυτά είναι η ηλικία, το φύλο, η διάρκεια της προϋπηρεσίας και το αν ανήκει στην ομάδα των ωφελούμενων απολυμένων του Σούπερ Μάρκετ Λάρισα ή σε αυτή των νέων ανέργων. Επίσης, κατά το πρώτο μέρος τέθηκαν εισαγωγικές ερωτήσεις που αφορούσαν τη στάση των συμμετεχόντων απέναντι στην εργασία τους συνολικά, την σχέση της οικογένειας τους με την επιχειρηματικότητα και την αίσθηση τους για διαθεσιμότητα κεφαλαίου. Οι ερωτήσεις αυτές αποσκοπούν στην μέτρηση ορισμένων σταθερών στοιχείων, που θα χρησιμοποιηθεί στην πορεία της ανάλυσης για την εξαγωγή συμπερασμάτων ως προς τις επιδράσεις τους στα εμπόδια. Το δεύτερο μέρος αποτελείται από υποθέσεις, οι απαντήσεις των οποίων είναι σε κλίμακα Likert 5 σημείων (1-καθόλου, 5-πάρα πολύ). Το δεύτερο τμήμα περιλαμβάνει τα στοιχεία (υποθέσεις) που αφορούν κατά το μεγαλύτερο ποσοστό, το βασικό αντικείμενο των εμποδίων ανάληψης επιχειρηματικής δραστηριότητας, ενώ σε μικρότερο βαθμό τα αντίστοιχα κίνητρα. Συγκεκριμένα αποτελείται από 13 υποθέσεις που σχετίζονται με τα κίνητρα ανάπτυξης επιχειρηματικής δραστηριότητας και από 62 υποθέσεις που αφορούν τα εμπόδια για την έναρξη νέας επιχειρηματικής δραστηριότητας.

7.2 Δείγμα

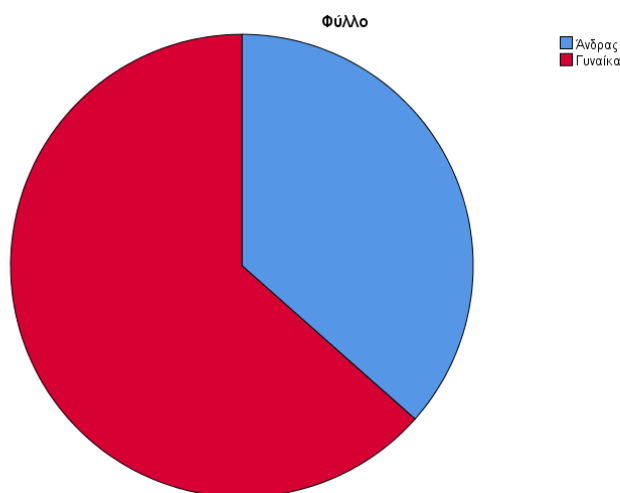
Το δείγμα αποτελείται από 665 άτομα, εκ των οποίων τα 361 (54,2%) είναι πρώην εργαζόμενοι στα Σούπερ Μάρκετ Λάρισα και τα 304 είναι νέοι άνεργοι (45,7%) (Σχήμα 10). Στο παρακάτω διάγραμμα (Σχήμα 11) φαίνεται η ηλικιακή σύσταση του δείγματος. Παρατηρούμε ότι οι νέοι ηλικίας 27-30 ετών συμμετέχουν σε μεγαλύτερο ποσοστό, ενώ η κατανομή των ηλικιών μεγαλύτερων ατόμων είναι πιο διεσπαρμένη. Επίσης στο παρακάτω διάγραμμα φαίνεται η σύσταση του δείγματος ως προς το φύλο, όπου μπορούμε να διακρίνουμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος (63,5%) αποτελείται από γυναίκες (Σχήμα12).

Σχήμα 10 : Απολυμένος του Super Market Λάρισα ή νέος άνεργος

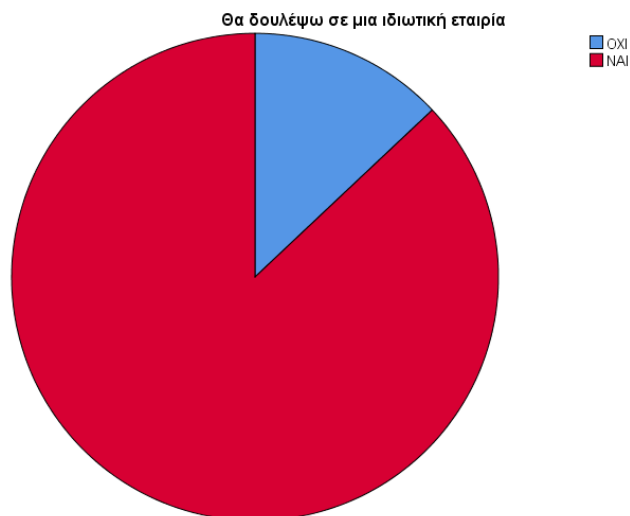

Σχήμα 11: Κατανομή ηλικιών δείγματος

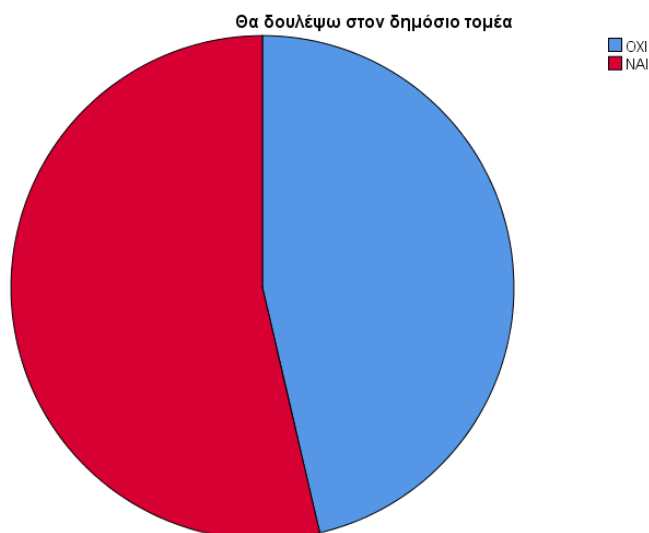

Σχήμα 12 : Κατανομή φύλου δείγματος

Σχετικά με την προτίμηση εργασίας στον ιδιωτικό ή στον δημόσιο τομέα οι συμμετέχοντες απάντησαν σε ποσοστό 84,7% ότι θα ήθελαν να εργαστούν σε μία ιδιωτική εταιρεία, ενώ το 49,6% απάντησε ότι θα ήθελε να εργαστεί στον δημόσιο τομέα. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι δύο απαντήσεις δεν ήταν εναλλακτικές μεταξύ τους και οι συμμετέχοντες είχαν την δυνατότητα να απαντήσουν θετικά ή αρνητικά και στις δύο. Στα παρακάτω διαγράμματα φαίνονται τα αντίστοιχα ποσοστά (Σχήμα 13 & 14).

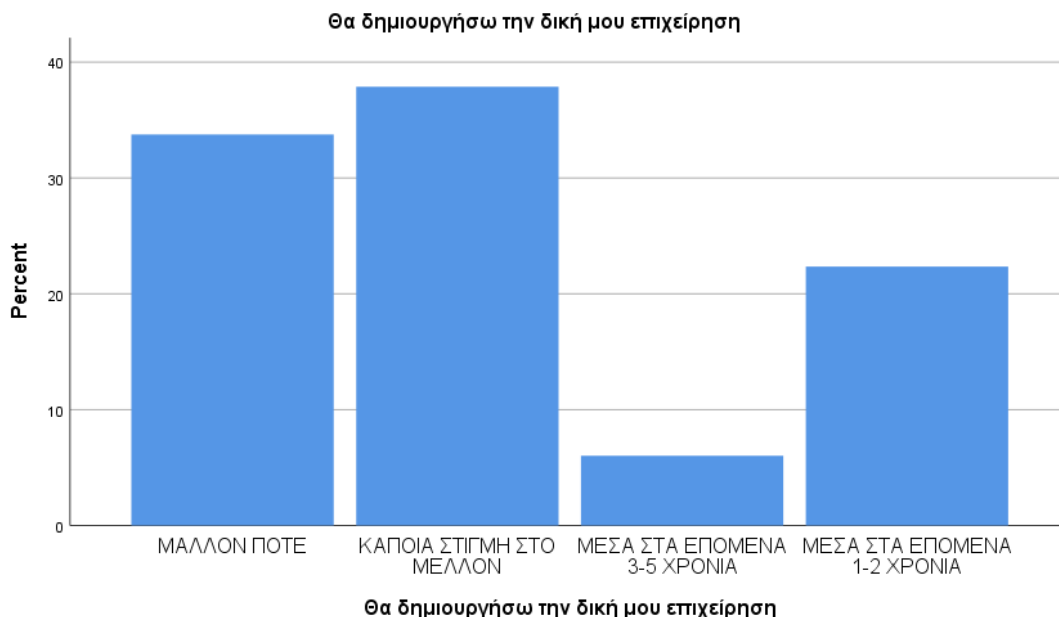

Σχήμα 13.: Πρόθεση εργασίας σε ιδιωτική εταιρεία

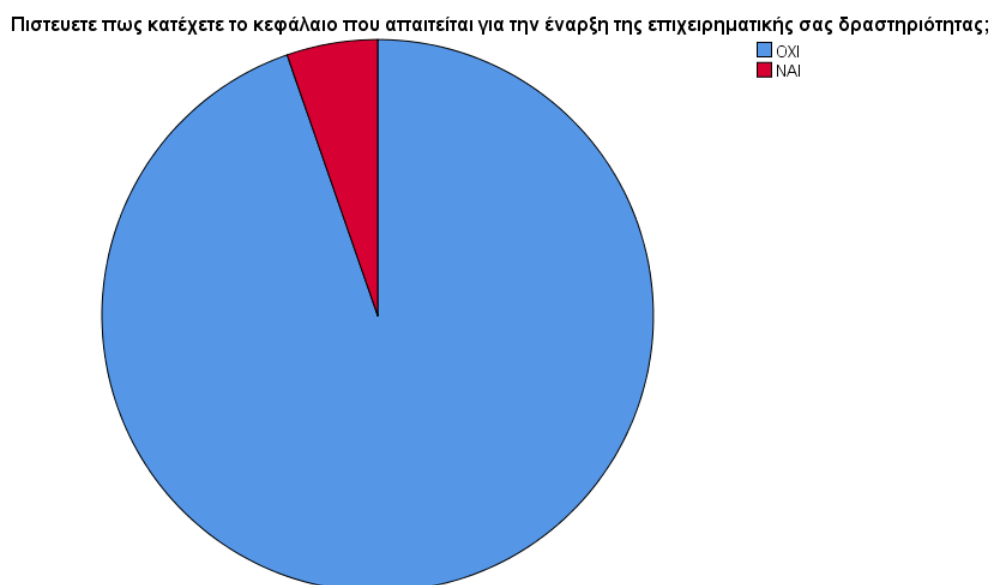
Σχήμα .14: Πρόθεση εργασίας σε δημόσιο τομέα

Ένα άλλο ερώτημα που τέθηκε στους συμμετέχοντες κατά το πρώτο μέρος του ερωτηματολογίου είναι το αν θα ήθελαν να δημιουργήσουν τη δική τους επιχείρηση, μέσα στο επόμενο διάστημα. Στο ερώτημα αυτό οι δυνατές απαντήσεις ήταν 0= “Μάλλον Ποτέ”, 1= “Κάποια στιγμή στο μέλλον”, 2= “Μέσα στα επόμενα 3-5 χρόνια” και 3= “Μέσα στα επόμενα 1-2 χρόνια”. Το μεγαλύτερο ποσοστό (35,9%) απάντησε ότι στο μέλλον κάποια στιγμή θα δημιουργήσει τη δική του επιχείρηση, με αμέσως επόμενη απάντηση με ποσοστό 32% ότι μάλλον δεν θα δημιουργήσει ποτέ μία επιχείρηση. Επίσης σημαντικό είναι το ποσοστό (21,2%) που απάντησε ότι μέσα στα επόμενα δύο χρόνια θέλει να έχει ξεκινήσει τη δική του επιχείρηση (Σχήμα15.).

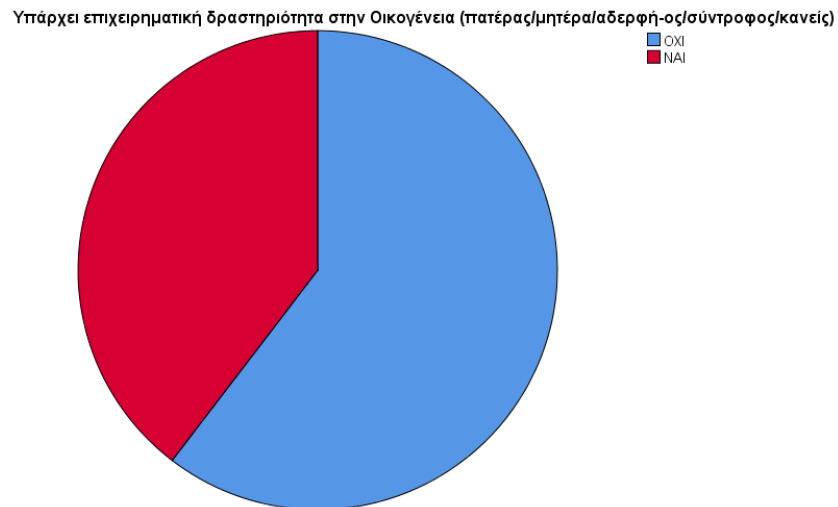
Σχήμα 15: Επιθυμία δημιουργίας επιχείρησης μέσα στο επόμενο διάστημα

Πολύ μικρό είναι το ποσοστό όσων ανέφεραν ότι διαθέτουν το κεφάλαιο για την έναρξη της δικής τους επιχείρησης. Συγκεκριμένα μόνο το 5% δήλωσε ότι πιστεύει ότι διαθέτει το κεφάλαιο (33 άτομα) ενώ το 88,1% του δείγματος θεωρεί ότι δεν διαθέτει τα απαιτούμενα κεφάλαια (586 άτομα). Τα δεδομένα παριστάνονται στο παρακάτω διάγραμμα (Σχήμα 16).

Σχήμα 16: Διαθεσιμότητα κεφαλαίου έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας

Ως προς την οικογένεια και την ύπαρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας σε αυτή, το 39,5% απαντάει ότι υπάρχει επιχειρηματική δραστηριότητα στην οικογένεια του, ενώ το 60,4% πως δεν υπάρχει (Σχήμα.17).

Σχήμα 17: Ύπαρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας στην οικογένεια

ΜΕΡΟΣ 3ο

Αποτελέσματα Έρευνας

8. Στατιστικές αναλύσεις

8.1 Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις

Προκειμένου να αποτυπωθεί μία εικόνα σχετικά με τις ηλικίες των συμμετεχόντων στην έρευνα υπολογίζουμε το Μ.Ο. και την τυπική απόκλιση του δείγματος. Επίσης ένας παράγοντας που φανερώνει ορισμένα σημαντικά στοιχεία όσον αφορά το δείγμα είναι η επαγγελματική εμπειρία των συμμετεχόντων η οποία εκφράζεται σε μήνες. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι Μ.Ο. και οι τυπικές αποκλίσεις των παραπάνω μεταβλητών.

Πίνακας 4: Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις μεταβλητών στατιστικών στοιχείων

Μεταβλητή	N	min	max	Μ.Ο.	Τυπική απόκλιση
Ηλικία	661	18	60	37,02	10,2
Μήνες προϋπηρεσίας	606	0	444	121,87	103,85

8.2 Παραγοντική ανάλυση (Factor Analysis)

Στη συνέχεια πραγματοποιούμε παραγοντική ανάλυση (factor analysis) προκειμένου να εντοπίσουμε τους παράγοντες των εμποδίων και τα κινήτρων έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας, οι οποίοι δεν είναι δυνατό να μετρηθούν άμεσα. Μέσω της παραγοντικής ανάλυσης που θα ακολουθήσει επιδιώκουμε να μετρήσουμε τα εμπόδια και τα κίνητρα έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας μέσω των ερωτημάτων/υποθέσεων που περιλαμβάνονται στο όργανο της έρευνας και αποτελούν τις μεταβλητές του ζητήματος. Η ανάλυση πραγματοποιείται ξεχωριστά για τις μεταβλητές που αφορούν τα κίνητρα και τα εμπόδια έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας. Οι μεταβλητές αυτές θεωρούμε ότι σχηματίζουν έναν πίνακα δεδομένων, ενώ μεταξύ τους υπάρχουν συσχετίσεις που προκύπτουν υπό την επίδραση των αφανών μη μετρήσιμων παραγόντων, τους οποίους επιδιώκουμε να εκτιμήσουμε μέσω της ανάλυσης. Οι συσχετίσεις μεταξύ των μεταβλητών αναπαρίστανται στον πίνακα συσχέτισης (correlation matrix), ο οποίος περιλαμβάνει τις πληροφορίες που απαιτούνται προκειμένου να εξάγουμε τις αφανείς μεταβλητές που θα αποτελέσουν τους παράγοντες (Leech, Barrett & Morgan, 2005).

Προκειμένου να διευκολυνθεί η διεξαγωγή συμπερασμάτων σχετικών με το αντικείμενο της έρευνας χρησιμοποιείται η μέθοδος Ανάλυσης Κύριων Συνιστωσών (Principal Components Analysis), μέσω της οποίας εξετάζεται όλη η διακύμανση των μεταβλητών (πίνακας Total Variance Explained) προκειμένου να καταλήξουμε στους λιγότερους δυνατούς παράγοντες (συνιστώσες) οι οποίοι να καλύπτουν το μεγαλύτερο ποσοστό της διακύμανσης. Σκοπός μας είναι να επιλέξουμε τους παράγοντες με τη μεγαλύτερη σπουδαιότητα, δηλαδή αυτούς που ερμηνεύουν το μεγαλύτερο ποσοστό διακύμανσης ανάμεσα στις μεταβλητές και τον ίδιο τον παράγοντα.

Σύμφωνα με το κριτήριο του Guttman - Kaiser σημαντικοί παράγοντες είναι μόνο αυτοί για τους οποίους οι ιδιοτιμές είναι μεγαλύτερες από 1. Επιπλέον ως εμπειρική μέθοδος για την επιλογή των παραγόντων χρησιμοποιείται ο κανόνας ότι το σύνολο των παραγόντων που θα χρησιμοποιηθούν θα πρέπει να αντιστοιχούν τουλάχιστον στο 50-60% της συνολικής διακύμανσης, όπως επίσης και ότι ένας παράγοντας είναι σημαντικός αν αντιστοιχεί στο 5% της συνολικής διακύμανσης (Hair et al., 2010). Τέλος, το Scree test είναι ένα τρόπος γραφικής αναπαράστασης των συνιστωσών, μέσω ενός διαγράμματος στο οποίο οι πιο σημαντικές συνιστώσες με υψηλότερες ιδιοτιμές εμφανίζονται στο τμήμα της παράστασης που σημειώνει μεγαλύτερη μεταβολή, ενώ οι λιγότερο εκτείνονται μετά το σημείο καμπής της γραφικής παράστασης, στο τμήμα που αρχίζει να σταθεροποιείται.

Προκειμένου να επιτευχθεί η ευκολότερη ερμηνεία των παραγόντων που έχουν προκύψει πραγματοποιούμε περιστροφή τους. Όταν γνωρίζουμε ή θεωρούμε ότι οι παράγοντες είναι ανεξάρτητοι μεταξύ τους επιλέγουμε την ορθογώνια περιστροφή τους (Varimax). Από τη διαδικασία αυτή προκύπτει ο πίνακας Rotated Component στον οποίο αναφέρονται τα βάρη της κάθε μεταβλητής (loadings) σε κάθε παράγοντα. Η πληροφορία αυτή είναι απαραίτητη για την ερμηνεία των παραγόντων που προκύπτουν από την ανάλυση. Οι υποθέσεις που παρουσιάζουν υψηλό συντελεστή φόρτισης κατά απόλυτη τιμή και ειδικότερα μεγαλύτερο από 0,4 σε έναν παράγοντα, αντιστοιχίζονται στον παράγοντα αυτό. Σε ορισμένες περιπτώσεις ενδέχεται μία μεταβλητή να φορτίζει σε περισσότερους από ένα παράγοντες, επομένως εξετάζεται σε ποιόν θα πρέπει να αντιστοιχιστεί.

Προκειμένου να είναι εφικτό να πραγματοποιηθεί παραγοντική ανάλυση ερωτηματολογίου υπάρχουν ορισμένες προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται όσον αφορά το δείγμα και το όργανο μέτρησης. Ένα σημαντικό απαιτούμενο είναι η κλίμακα μέτρησης των μεταβλητών να είναι αναλογική ή έστω ισοδιαστημική, όπως είναι στην περίπτωση του δικού μας ερωτηματολογίου με τις απαντήσεις σε κλίμακα Likert πέντε απαντήσεων. Επίσης

ιδιαίτερη σημασία έχει το μέγεθος του δείγματος το οποίο πρέπει να είναι επαρκές με μία αναλογία τουλάχιστον 5 και ιδανικά 10-15 συμμετέχοντες ανά μεταβλητή (Ισερης, Γ, 2013).

Πριν προχωρήσουμε σε παραγοντική ανάλυση υπολογίζουμε το στατιστικό δείκτη Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) προκειμένου να εξακριβώσουμε τη συνολική καταλληλότητα του δείγματος. Το μέτρο KMO υποδηλώνει το ποσοστό της διακύμανσης στις μεταβλητές κάτι που μπορεί να οφείλεται σε υποκειμενικούς παράγοντες. Η υψηλές τιμές του KMO, κοντά στο 1, υποδηλώνουν ότι η παραγοντική ανάλυση των δεδομένων μπορεί να επιφέρει χρήσιμα αποτελέσματα. Σε περίπτωση που η τιμή είναι μικρότερη από 0,5, τα αποτελέσματα της παραγοντικής ανάλυσης κατά πάσα πιθανότητα δεν θα είναι ιδιαίτερα χρήσιμα (Ισερης, Γ, 2013). Ένα άλλο σημαντικό μέτρο είναι ο δείκτης σφαιρικότητας του Bartlett (Bartlett's test of sphericity) που σχετίζεται με την ομοιογένεια του υπό ανάλυση δείγματος. Ο δείκτης αυτός εκφράζει την πιθανότητα ο πίνακας διασποράς των μεταβλητών να παρουσιάζει μοναδιαία συμμετρία. Ο δείκτης σφαιρικότητας είναι στατιστικά σημαντικός όταν λαμβάνει τιμές μικρότερες του 0,05, οπότε υποδηλώνει συνάφεια μεταξύ των μεταβλητών η οποία είναι απαραίτητη για την καταλληλότητα των δεδομένων.

Στη συνέχεια πραγματοποιούμε έλεγχο της αξιοπιστίας των παραγόντων μέσω του δείκτη α του Cronbach, προκειμένου να ελεγχθεί η συνοχή και η συσχέτιση που παρουσιάζουν μεταξύ τους οι υποθέσεις που αντιστοιχούν σε ένα παράγοντα και έχουμε θεωρήσει ότι μετρούν κάποιο ίδιο στοιχείο. Ο δείκτης α του Cronbach μπορεί να λάβει τιμές μεταξύ 0 και 1 και για τιμές του δείκτη μεγαλύτερες από 0,7 ή 0,8 το δείγμα θεωρείται αξιόπιστο (Christmann & Van Aelst, 2006).

8.2.1 Εμπόδια

Στη συνέχεια πραγματοποιούμε παραγοντική ανάλυση στις 62 μεταβλητές που αφορούν τα εμπόδια έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας, από την οποία προκύπτουν 18 συνιστώσες με ιδιοτιμές μεγαλύτερες του 1. Προκειμένου να περιορίσουμε περεταίρω τις συνιστώσες στις οποίες θα ομαδοποιήσουμε τις μεταβλητές, εξετάζουμε τον πίνακα ολικής διακύμανσης από τον οποίο διαπιστώνουμε ότι το 51,2% της συνολικής διακύμανσης αντιστοιχεί σε 7 συνιστώσες τις οποίες και διατηρούμε για την ανάλυση μας. Εξετάζοντας τον πίνακα Rotated Component καταλήγουμε σε 36 μεταβλητές που παρουσιάζουν συντελεστή φόρτισης μεγαλύτερο από 0,4 σε μία ή περισσότερες από τις 7 πιο σημαντικές παραμέτρους. Ακολούθως πραγματοποιούμε εκ νέου παραγοντική ανάλυση για τις 36 αυτές μεταβλητές που

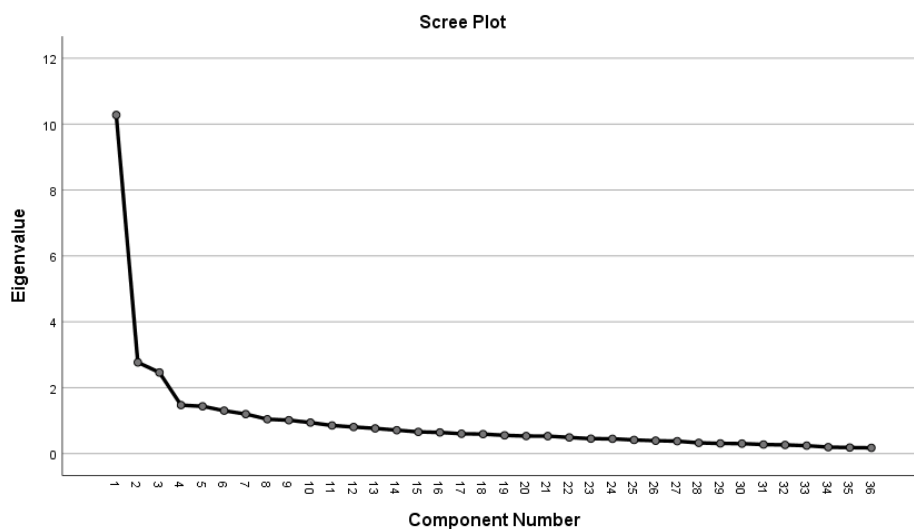
σχετίζονται με τα εμπόδια, επιλέγοντας στο SPSS την εξαγωγή συγκεκριμένου αριθμού σημαντικών συνιστώσων.

Μετά από τη νέα παραγοντική ανάλυση καταλήγουμε σε 7 σημαντικές συνιστώσες στις οποίες φορτίζουν συνολικά 35 μεταβλητές του ερωτηματολογίου (Παράρτημα Α). Παράλληλα υπολογίζονται οι στατιστικοί δείκτες ΚΜΟ και δείκτης σφαιρικότητας του Bartlett για την εξακρίβωση της καταλληλότητας του δείγματος. Στον παρακάτω πίνακα παρατίθενται οι αντίστοιχες τιμές.

Πίνακας 5 : Δείκτες ελέγχου καταλληλότητας δείγματος ως προς τα εμπόδια

ΚΜΟ	Δείκτης σφαιρικότητας του Bartlett
0,892	0,000

Σύμφωνα με τις παραπάνω τιμές των δεικτών το δείγμα μας είναι κατάλληλο για την εξαγωγή παραγόντων μέσω της παραγοντικής ανάλυσης. Εξετάζοντας τον πίνακα ολικής διακύμανσης διαπιστώνουμε ότι μετά από την επεξεργασία που ακολουθήσαμε για την επιλογή των κατάλληλων μεταβλητών, οι συνιστώσες που εμφανίζουν ιδιοτιμές μεγαλύτερες από 1 είναι 9, ενώ υπάρχουν 7 παράγοντες που αντιστοιχούν στο 58% της συνολικής διακύμανσης. Τα αποτελέσματα αυτά φαίνονται στο Scree Plot όπου αναπαρίστανται οι ιδιοτιμές όλων των μεταβλητών του δείγματος.

Σχήμα 18 : Scree Plot μεταβλητών που σχετίζονται με τα εμπόδια έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας

Πίνακας 6: Ολική διακύμανση σημαντικότερων παραγόντων που σχετίζονται με τα κίνητρα έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας

Συνιστώσες	Ιδιοτιμές	% Διακύμανσης	% Αθροιστικής διακύμανσης
1	10,276	28,545	28,545
2	2,769	7,691	36,236
3	2,462	6,838	43,074
4	1,471	4,087	47,161
5	1,435	3,986	51,147
6	1,303	3,619	54,766
7	1,199	3,332	58,098

Σύμφωνα με τα παραπάνω αποτελέσματα ανατρέχουμε στον πίνακα Rotated Component στον οποίο αναζητούμε τις μεταβλητές που παρουσιάζουν υψηλό συντελεστή φορτίου σε κάποιον από τους επτά παράγοντες. Παρακάτω παρατίθενται οι παράγοντες και γίνεται εκτίμηση του συντελεστή α του Cronbach για κάθε ένα, προκειμένου να διαπιστωθεί η αξιοπιστία τους. Παρατηρούμε ότι οι μεταβλητές σημειώνουν υψηλούς συντελεστές φόρτισης στους παράγοντες, ενώ προκύπτουν ορισμένες περιπτώσεις μεταβλητών που παρουσιάσουν παραπλήσιους συντελεστές φόρτισης σε περισσότερους από ένα παράγοντες. Στην περίπτωση αυτή εξετάζεται η νοηματική σύνδεση των συγκεκριμένων μεταβλητών με τις υπόλοιπες που ανήκουν στον εκάστοτε παράγοντα και αντιστοιχίζονται ανάλογα.

Έλλειψη εργασιακής εμπειρίας και αυτοπεποίθησης

Ο παράγοντας με τη μεγαλύτερη σημαντικότητα περιλαμβάνει έξι υποθέσεις που σχετίζονται με την έλλειψη των απαραίτητων δεξιοτήτων για την έναρξη και διοίκηση μίας νέας επιχείρησης. Ο παράγοντας αυτός σχετίζεται με εμπόδια που μπορεί να προέρχονται από την έλλειψη προηγούμενης εργασιακής ή επιχειρηματικής εμπειρίας, αλλά και από την χαμηλή αυτοεκτίμηση η οποία με τη σειρά της μπορεί να πηγάζει από την έλλειψη σχετικής πείρας. Ο δείκτης αξιοπιστίας α του παράγοντα είναι ιδιαίτερα ικανοποιητικός καθώς λαμβάνει την τιμή 0,863, επομένως ο παράγοντας θεωρείται αξιόπιστος και γίνεται αποδεκτός.

Αποστροφή προς την σκληρή δουλειά

Ο δεύτερος σε σημαντικότητα παράγοντας περιλαμβάνει εμπόδια που σχετίζονται με την αποστροφή προς τη σκληρή δουλειά που μπορεί να απαιτεί η έναρξη μίας νέας επιχείρησης. Οι μεταβλητές που συνδέονται με τον συγκεκριμένο παράγοντα είναι επτά και αναφέρονται στην αίσθηση ότι η σκληρή δουλειά και το στρες από την έναρξη μίας επιχείρησης μπορεί να έχουν αρνητική επίπτωση στην προσωπική ζωή και την υγεία του ατόμου. Ο δείκτης α του Cronbach υπολογίζεται 0,792, επομένως αποτελεί αξιόπιστο παράγοντα ο οποίος και γίνεται αποδεκτός.

Δυσμενές επιχειρηματικό περιβάλλον

Ο τρίτος παράγοντας περιλαμβάνει μεταβλητές που σχετίζονται με τα εμπόδια που προέρχονται από το επιχειρηματικό περιβάλλον που επικρατεί στη χώρα. Τόσο το εχθρικό περιβάλλον από την κοινωνία, όσο και η δυσκολία υλοποίησης μίας επιχειρηματικής ιδέας και προσέλευσης πελατών συντελούν στη διαμόρφωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Ο παράγοντας αποτελείται από έξι μεταβλητές και ο συντελεστής α του Cronbach υπολογίζεται στο 0,731 επομένως είναι ένας αξιόπιστος παράγοντας.

Φόβος για την αποτυχία

Στον τέταρτο παράγοντα φορτίζουν οι μεταβλητές που σχετίζονται με τον φόβο για την αποτυχία ενός επιχειρηματικού εγχειρήματος και για τις επιπτώσεις μίας τέτοιας αποτυχίας στην εικόνα που έχει η οικογένεια και η κοινωνία για το άτομο. Επιπλέον εξετάζεται ο φόβος για μειονεκτική αντιμετώπιση και ενδεχόμενη αποτυχία λόγω του φύλου, στην περίπτωση των γυναικών. Στον συγκεκριμένο παράγοντα αντιστοιχούν τρεις υποθέσεις και ο συντελεστής α του Cronbach είναι ικανοποιητικός λαμβάνοντας την τιμή 0,826.

Αποστροφή προς τον κίνδυνο

Η αποστροφή προς τον κίνδυνο αποτελεί τον πέμπτο παράγοντα εμποδίων που επιδρούν στην έναρξη μίας νέας επιχείρησης. Ο φόβος για τον κίνδυνο χαμηλών εσόδων από την επιχειρηματική δραστηριότητα, δημιουργίας χρέους ή απώλειας περιουσίας αποτελεί το

αντικείμενο των μεταβλητών του συγκεκριμένου παράγοντα. Οι μεταβλητές αυτής της ομάδας είναι τέσσερεις και ο συντελεστής α του Cronbach λαμβάνει την τιμή 0,764 η οποία είναι ικανοποιητική.

Θεσμικά εμπόδια

Όπως έχουμε δει κατά τη βιβλιογραφική ανασκόπηση τα θεσμικά εμπόδια, όπως είναι τα υψηλά κόστη έναρξης μίας επιχείρησης, οι υψηλοί φόροι και τέλη όπως επίσης και η γραφειοκρατία αποτελούν σημαντικά εμπόδια που πρέπει να αντιμετωπίσει κάποιος προκειμένου να δημιουργήσει τη δική του επιχείρηση. Με τα θεσμικά εμπόδια σχετίζεται ο έκτος παράγοντας, ο οποίος περιλαμβάνει 4 μεταβλητές και είναι αξιόπιστος καθώς ο δείκτης α του Cronbach λαμβάνει την τιμή 0,798.

Έλλειψη δεξιοτήτων επιχειρηματικότητας

Ο έκτος και τελευταίος παράγοντας αφορά τις επιχειρηματικές δεξιότητες που μπορεί να αφορούν διοικητικές δεξιότητες ή προσόντα που να σχετίζονται με την χρηματοοικονομική και λογιστικής διαχείριση μίας επιχείρησης. Ο παράγοντας περιλαμβάνει δύο μεταβλητές και παρουσιάζει δείκτη α του Cronbach ίσο με 0,832.

Πίνακας 7: Στατιστικά και αξιοπιστία παραγόντων εμποδίων

Παράγοντας	N	Υποθέσεις	Δείκτης α του Cronbach
Έλλειψη εργασιακής εμπειρίας και αυτοπεποίθησης	642	6	0,863
Αποστροφή προς την σκληρή δουλειά	621	7	0,792
Δυσμενές επιχειρηματικό περιβάλλον	625	6	0,731
Φόβος για την αποτυχία	421	3	0,826
Αποστροφή προς τον κίνδυνο	651	4	0,764
Θεσμικά εμπόδια	650	4	0,798
Έλλειψη δεξιοτήτων επιχειρηματικότητας	657	2	0,832

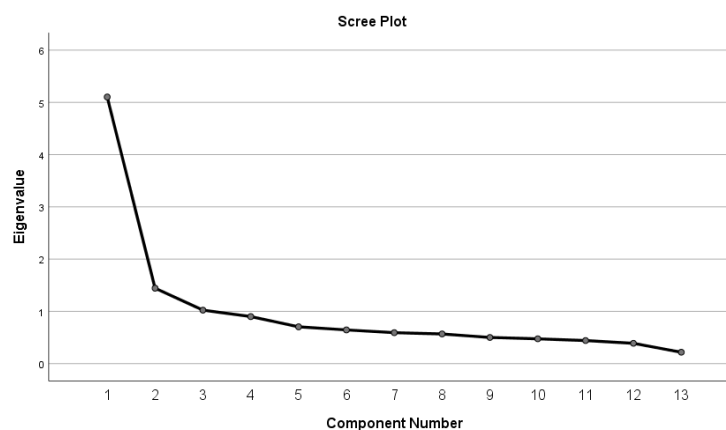
8.2.2 Κίνητρα

Στη συνέχεια πραγματοποιούμε παραγοντική ανάλυση μέσω του SPSS στην ομάδα μεταβλητών που σχετίζονται με τα κίνητρα που οδηγούν σε έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας. Επιλέγουμε τις 13 μεταβλητές του ερωτηματολογίου που σχετίζονται με τα κίνητρα και πραγματοποιούμε Ανάλυση Κύριων Συνιστωσών. Παράλληλα με την εξαγωγή των αποτελεσμάτων της ανάλυσης υπολογίζονται οι στατιστικοί δείκτες KMO και δείκτης σφαιρικότητας του Bartlett. Στον παρακάτω πίνακα παρατίθενται οι αντίστοιχες τιμές.

Πίνακας 8: Δείκτες ελέγχου καταλληλότητας δείγματος ως προς τα κίνητρα

KMO	Δείκτης σφαιρικότητας του Bartlett
0,885	0,000

Οι παραπάνω τιμές είναι ικανοποιητικές και υποδηλώνουν την καταλληλότητα του δείγματος για διεξαγωγή παραγοντικής ανάλυσης. Εξετάζοντας τον πίνακα ολικής διακύμανσης των μεταβλητών διαπιστώνουμε ότι προκύπτουν τρεις παράγοντες οι οποίοι παρουσιάζουν ιδιοτιμές μεγαλύτερες από 1 και αντιστοιχούν στο 58% της συνολικής διακύμανσης (39%, 11% και 7,8%). Τα αποτελέσματα αυτά φαίνονται στο Scree Plot όπου αναπαρίστανται οι ιδιοτιμές όλων των μεταβλητών του δείγματος.

Σχήμα19: Scree Plot μεταβλητών που σχετίζονται με τα κίνητρα έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας

Πίνακας 9: Ολική διακύμανση σημαντικότερων παραγόντων που σχετίζονται με τα κίνητρα έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας

Συνιστώσες	Ιδιοτιμές	% Διακύμανσης	% Αθροιστικής διακύμανσης
1	5,103	39,250	39,250
2	1,443	11,103	50,353
3	1,024	7,874	58,227

Σύμφωνα με τα παραπάνω αποτελέσματα ανατρέχουμε στον πίνακα Rotated Component στον οποίο αναζητούμε τις μεταβλητές που παρουσιάζουν υψηλό συντελεστή φορτίου σε κάποιον από τους τρεις παράγοντες.

Επαγγελματικές φιλοδοξίες

Η παράμετρος που παρουσιάζεται να έχει τη μεγαλύτερη σημαντικότητα σχετίζεται με τα κίνητρα που πηγάζουν από τις προσωπικές και επαγγελματικές φιλοδοξίες του ατόμου και αποτελείται από πέντε επιμέρους υποθέσεις. Η τιμή που λαμβάνει ο δείκτης α του Cronbach για την παράμετρο αυτή είναι 0,792 επομένως η παράμετρος έγινε αποδεκτή καθώς θεωρήθηκε αξιόπιστη.

Αυτοπεποίθηση

Η επόμενη σε σημαντικότητα παράμετρος σχετίζεται με κίνητρα που πηγάζουν από την αντίληψη του ατόμου για τον εαυτό του και για το κοντινό του περιβάλλον. Αποτελείται από πέντε επιμέρους υποθέσεις και ο δείκτης αξιοπιστίας α για την παράμετρο υπολογίζεται 0,778. Σύμφωνα με την τιμή αυτή η παράμετρος θεωρείται αξιόπιστη και γίνεται αποδεκτή.

Αίσθηση της ελευθερίας

Η τελευταία από τις τρεις παραμέτρους σχετίζεται με την αίσθηση της ελευθερίας από την έναρξη μίας νέας επιχειρηματικής δραστηριότητας. Ο παράγοντας αποτελείται από τρεις επιμέρους υποθέσεις. Υπολογίζουμε το δείκτη α ίσο με 0,687, τιμή που είναι οριακή

προκειμένου να γίνει αποδεκτή η παράμετρος ως αξιόπιστη. Προκειμένου να εξεταστεί η δυνατότητα βελτίωσης της αξιοπιστίας στην συγκεκριμένης παραμέτρου ελέγχουμε ποια θα είναι η τιμή του συντελεστή α του Cronbach αν κάποια από τις επιμέρους υποθέσεις δεν συμπεριλαμβάνονταν σε αυτόν. Διαπιστώνουμε ότι με την εξαίρεση οποιασδήποτε από τις τρεις υποθέσεις, η τιμή του δείκτη μειώνεται περαιτέρω, επομένως η παράμετρος γίνεται αποδεκτή. Στον παρακάτω πίνακα συνοψίζονται τα στοιχεία που αφορούν τις παραμέτρους που σχετίζονται με τα κίνητρα.

Πίνακας 10: Στατιστικά και αξιοπιστία παραγόντων κινήτρων

Παράγοντας	N	Υποθέσεις	Δείκτης α του Cronbach
Επαγγελματικές φιλοδοξίες	654	5	0,792
Αυτοπεποίθηση	649	5	0,778
Αίσθηση της ελευθερίας	659	3	0,687

8.3 Ανάλυση υποθέσεων

Στη συνέχεια επιδιώκουμε να αναλύσουμε τον τρόπο με τον οποίο μεταβάλλονται οι παράγοντες των εμποδίων και των κινήτρων σε σχέση με την ηλικία, την ύπαρξη ή μη επιχειρηματικής δραστηριότητας στην οικογένεια και την διαθεσιμότητα κεφαλαίου για την έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας. Επίσης εξετάζουμε την επίδραση των εμποδίων και κινήτρων στη γενική εκτίμηση της σημασίας της επιχειρηματικότητας. Μέσω της ανάλυσης αυτής αποσκοπούμε στο να εξετάσουμε τις υποθέσεις που θέσαμε στο πρώτο μέρος της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Η μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν για την παρακάτω ανάλυση είναι η γραμμική παλινδρόμηση και ο έλεγχος t-test.

8.3.1 Εμπόδια

Για την πρώτη υπόθεση που είχαμε θέσει θα εφαρμόσουμε γραμμική παλινδρόμηση ώστε να εντοπίσουμε τη συνεισφορά της ανεξάρτητης μεταβλητής “ηλικία” στη μεταβλητότητα των εξαρτημένων μεταβλητών που σχετίζονται με τα εμπόδια ανάληψης επιχειρηματικής δραστηριότητας. Μέσω της γραμμικής παλινδρόμησης επιχειρούμε να εξετάσουμε την επίδραση της ηλικίας στα εμπόδια που αντιλαμβάνεται κάποιος για την

έναρξη μίας νέας επιχείρησης και στον τρόπο με τον οποίο τα αξιολογεί. Με τη μέθοδο αυτή θα εξεταστεί η πρώτη υπόθεση.

H₁: Τα εμπόδια που αντιλαμβάνονται οι νέοι για την επιχειρηματικότητα μεταβάλλονται σημαντικά ανάλογα με την ηλικία τους.

Μέσω της γραμμικής παλινδρόμησης εξετάζουμε την επίδραση της ανεξάρτητης μεταβλητής “ηλικία” στους επτά παράγοντες που προέκυψαν από την παραγοντική ανάλυση και σχετίζονται με τα εμπόδια ανάληψης επιχειρηματικής δραστηριότητας, τις οποίες θεωρούμε ως εξαρτημένες μεταβλητές. Χρησιμοποιώντας το SPSS ελέγχουμε όλους τους παράγοντες που σχετίζονται με τα εμπόδια ταυτόχρονα μέσω γραμμικής παλινδρόμησης και εξετάσουμε την επίδραση της ηλικίας σε αυτούς. Παρακάτω παρατίθενται τα αποτελέσματα της ανάλυσης που συντελούν στην επιβεβαίωση ή μη της πρώτης υπόθεσης. Οι τιμές του R² προκύπτουν από τον πίνακα Tests of Between-Subjects Effects, ενώ τα αποτελέσματα της γραμμικής παλινδρόμησης λαμβάνονται από τον πίνακα Parameter Estimates και παρατίθενται παρακάτω.

Πίνακας 11: Πίνακας στοιχείων μοντέλου παλινδρόμησης για Υπόθεση H₁

Παράγοντας εμποδίων	β	Std. Error	t	Sig.
Έλλειψη εργασιακής εμπειρίας και αυτοπεποίθησης	-0,013	0,004	-3,681	0,000
Αποστροφή προς την σκληρή δουλειά	-0,012	0,003	-3,706	0,000
Δυσμενές επιχειρηματικό περιβάλλον	-0,011	0,003	-3,492	0,001
Φόβος για την αποτυχία	-0,012	0,004	-2,963	0,003
Αποστροφή προς τον κίνδυνο	0,014	0,004	3,871	0,000
Θεσμικά εμπόδια	0,004	0,003	1,327	0,185
Έλλειψη δεξιοτήτων επιχειρηματικότητας	-0,020	0,005	-4,330	0,000

Πίνακας 12: Πίνακας R^2 για Υπόθεση H_1

Παράγοντας εμποδίων	R^2
Έλλειψη εργασιακής εμπειρίας και αυτοπεποίθησης	0,02
Αποστροφή προς την σκληρή δουλειά	0,021
Δυσμενές επιχειρηματικό περιβάλλον	0,018
Φόβος για την αποτυχία	0,013
Αποστροφή προς τον κίνδυνο	0,022
Θεσμικά εμπόδια	0,003
Έλλειψη δεξιοτήτων επιχειρηματικότητας	0,028

Από τα οποία που παρατίθενται στο παραπάνω πίνακα (Πίνακας 12) διαπιστώνουμε ότι η ηλικία παρουσιάζει σημαντική επίδραση στους έξι από τους επτά παράγοντες εμποδίων έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας. Συγκεκριμένα η παράμετρος της σημαντικότητας λαμβάνει τιμές μικρότερες από το 0,05 στην περίπτωση των παραγόντων “Έλλειψη εργασιακής εμπειρίας και αυτοπεποίθησης” ($p < 0,001$), “Αποστροφή προς την σκληρή δουλειά” ($p < 0,001$), “Δυσμενές επιχειρηματικό περιβάλλον” ($p < 0,05$), “Φόβος για την αποτυχία” ($p < 0,05$), “Αποστροφή προς τον κίνδυνο” ($p < 0,001$) και “Έλλειψη δεξιοτήτων επιχειρηματικότητας” ($p < 0,001$), ενώ μόνο στην περίπτωση των “Θεσμικών εμποδίων” διαπιστώνουμε δεν υπάρχει σημαντική σχέση με την ηλικία ($p > 0,05$). Ο δείκτης R^2 υποδηλώνει το ποσοστό διακύμανσης της εξαρτημένης μεταβλητής που προκαλείται από την ηλικία. Εξετάζοντας τον δείκτη R^2 διαπιστώνουμε ότι για τους έξι παράγοντες που επηρεάζονται από την ηλικία, η ανεξάρτητη αυτή μεταβλητή ευθύνεται για ποσοστό 1,3-2,8% της διακύμανσης των παραγόντων, ενώ για τα θεσμικά εμπόδια το αντίστοιχο ποσοστό είναι σημαντικά χαμηλότερο και ίσο με 0,3%.

Εξετάζοντας τον δείκτη β των παραμέτρων που παρουσιάζουν σημαντική σχέση (έξι από τους επτά) μπορούμε να αντιληφθούμε την σπουδαιότητα της επίδρασης της ηλικίας σε κάθε παράγοντα και την κατεύθυνση προς την οποία επηρεάζεται. Ο δείκτης β αντιστοιχεί στη μεταβολή της εξαρτημένης μεταβλητής για μεταβολή της ανεξάρτητης μεταβλητής κατά μία τυπική απόκλιση. Για τις περισσότερες μεταβλητές παρατηρούμε ότι η τιμή του δείκτη β είναι αρνητική. Αυτό σημαίνει ότι η αύξηση της ηλικίας οδηγεί σε μείωση των εμποδίων που αντιστοιχούν στους παράγοντες “Έλλειψη εργασιακής εμπειρίας και αυτοπεποίθησης” με τιμή δείκτη $\beta = -0,013$ ($p < 0,001$), “Αποστροφή προς την σκληρή δουλειά” με τιμή δείκτη $\beta = -0,012$ ($p < 0,001$), “Δυσμενές επιχειρηματικό περιβάλλον” με δείκτη $\beta = -0,011$ ($p < 0,05$), “Φόβος για

την αποτυχία” με δείκτη $\beta=-0,012$ ($p<0,05$) και “Έλλειψη δεξιοτήτων επιχειρηματικότητας” με δείκτη $\beta=-0,020$ ($p<0,001$). Μόνο ο παράγοντας “Αποστροφή προς τον κίνδυνο” παρουσιάζει θετική σχέση με την ηλικία με δείκτη $\beta=0,014$ ($p<0,001$), η οποία σύμφωνα με την απόλυτη τιμή του δείκτη κατέχει συγκριτικά σημαντικό ρόλο στην ερμηνεία του παράγοντα. Εξετάζοντας τον δείκτη β κατά απόλυτη τιμή, διαπιστώνουμε ότι μεγαλύτερη τιμή παρουσιάζει για τον παράγοντα “Έλλειψη δεξιοτήτων επιχειρηματικότητας” με $\beta=-0,020$, κάτι που υποδηλώνει ότι ηλικία επιδρά περισσότερο σε αυτόν τον παράγοντα σε σχέση με τους υπόλοιπους.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της γραμμικής παλινδρόμησης, η υπόθεση H_1 επιβεβαιώνεται κατά το μεγαλύτερο μέρος. Η ηλικία φαίνεται να μη συνεισφέρει στη διακύμανση της επίδρασης των θεσμικών εμποδίων στη έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας. Η μεταβολή της ηλικίας επιδρά προς την ίδια κατεύθυνση στα εμπόδια που αντιστοιχούν στον παράγοντα “Αποστροφή προς τον κίνδυνο”, επομένως για αύξηση της ηλικίας παρατηρείται αύξηση της επίδρασης αυτής της κατηγορίας εμποδίων στην έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας, ενώ στις κατηγορίες εμποδίων που σχετίζονται με τους παράγοντες “Έλλειψη εργασιακής εμπειρίας και αυτοπεποίθησης”, “Αποστροφή προς την σκληρή δουλειά”, “Δυσμενές επιχειρηματικό περιβάλλον”, “Φόβος για την αποτυχία” και “Έλλειψη δεξιοτήτων επιχειρηματικότητας”, η αύξηση της ηλικίας φαίνεται μειώνει την επίδραση τους στην έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας.

T-test

Προκειμένου να εξετάσουμε τη δεύτερη υπόθεση H_2 , πραγματοποιούμε t-test ανεξάρτητων δειγμάτων προκειμένου να συγκρίνουμε τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν εκείνοι που θεωρούν ότι διαθέτουν το κεφάλαιο έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας και εκείνοι που θεωρούν ότι δεν το διαθέτουν. Στην t-test οι εξαρτημένες μεταβλητές είναι τα εμπόδια έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας και η ανεξάρτητη είναι η διαθεσιμότητα κεφαλαίου. Στην πράξη η t-test πραγματοποιεί σύγκριση των μέσων όρων των δύο επιμέρους συνόλων τιμών. Στην περίπτωση που εξετάσουμε εμείς τα σύνολα αυτά ορίζονται από τις απαντήσεις ΝΑΙ ή ΟΧΙ, που αντιστοιχούν σε 1 ή 0 στην ερώτηση που σχετίζεται με την ανεξάρτητη μεταβλητή. Η t-test συγκρίνει τους μέσους όρους των παραγόντων όσων απάντησαν θετικά ή αρνητικά στην αντίστοιχη ερώτηση και με τον τρόπο αυτό αποτυπώνει κατά πόσο η εξαρτημένες μεταβλητές, που στην περίπτωση μας είναι οι παράγοντες που σχετίζονται με τα

εμπόδια, παρουσιάζουν διαφορετικές τιμές ανάλογα με την απάντηση των ερωτηθέντων στην ανεξάρτητη μεταβλητή. Με τον έλεγχο t-test εξετάζουμε την ισχύ της υπόθεσης ισότητας των μέσων όρων για τις δύο ομάδες (null hypothesis), σύμφωνα με την οποία θεωρείται ότι οι δύο ομάδες προέρχονται από τον ίδιο πληθυσμό επομένως δεν θα παρουσιάζουν σημαντικές στατιστικές διαφορές. Αν η τιμή $p < 0,05$ τότε η στατιστική δοκιμή οδηγεί σε απόρριψη της υπόθεσης ισότητας των μέσων, επομένως οι τιμές της παραμέτρου σχετίζονται με την ανεξάρτητη μεταβλητή, δηλαδή με τη διαθεσιμότητα ή μη κεφαλαίου (Grech, V., 2018).

Για την πραγματοποίηση της t-test, μέσω του SPSS επιλέγουμε τη λειτουργία Independent-Samples t-test. Επιλέγουμε όλους τους παράγοντες που αφορούν τα εμπόδια μαζί ως μεταβλητές προς εξέταση (Test Variables) και την διαθεσιμότητα κεφαλαίου ως μεταβλητή ομαδοποίησης (Grouping Variable). Στο σημείο αυτό μας ζητείται να ορίσουμε τις δύο ομάδες, επομένως και πρέπει να διευκρινίσουμε τον διαχωρισμό του δείγματος ανάλογα με τη θετική ή αρνητική απάντηση. Εκτελούμε την t-test για να επιβεβαιώσουμε ή να απορρίψουμε την δεύτερη υπόθεση.

H₂: Η διαθεσιμότητα κεφαλαίου έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας οδηγεί σε μείωση των εμποδίων έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα που λαμβάνουμε από την t-test και μπορούν να μας δώσουν στοιχεία για τον έλεγχο της υπόθεσης H₂.

Πίνακας 13: Αποτελέσματα t-test για έλεγχο υπόθεσης H₂

Παράγοντας εμποδίων	Έλεγχος Levene για την ισότητα των διακυμάνσεων		t-test για ισότητα των μέσων
	F	Sig.	Sig (2-tailed)
Έλλειψη εργασιακής εμπειρίας και αυτοπεποίθησης	1,785	0,182	0,336
Αποστροφή προς την σκληρή δουλειά	0,098	0,754	0,076
Δυσμενές επιχειρηματικό περιβάλλον	0,390	0,532	0,001
Φόβος για την αποτυχία	0,928	0,336	0,322
Αποστροφή προς τον κίνδυνο	1,736	0,188	0,000
Θεσμικά εμπόδια	1,839	0,176	0,000
Έλλειψη δεξιοτ. επιχειρηματικότητας	0,009	0,927	0,036

Τις τιμές του παραπάνω πίνακα λαμβάνουμε από τον πίνακα Independent Samples Test του SPSS. Αρχικά εξετάζουμε τα αποτελέσματα του ελέγχου Levene για την ισότητα των διακυμάνσεων προκειμένου να επιλέξουμε τα κατάλληλα δεδομένα για την εξαγωγή συμπερασμάτων. Για τιμές της σημαντικότητας του ελέγχου του Levene, $p > 0,05$ θεωρούμε ότι οι διακυμάνσεις των δύο ομάδων είναι σημαντικά ίσες. Αντίθετα αν $p < 0,05$ οι διακυμάνσεις των δύο ομάδων είναι σημαντικά διαφορετικές. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα που φαίνονται στον παραπάνω πίνακα για όλους τους παράγοντες εμποδίων το p του ελέγχου Levene είναι μεγαλύτερο από 0,05 επομένως θεωρούμε ότι οι διακυμάνσεις των δύο ομάδων είναι σημαντικά ίδιες και επιλέγουμε την πρώτη γραμμή του πίνακα Independent Samples Test για τον έλεγχο της σχέσης της διαθεσιμότητας κεφαλαίου με τους παράγοντες εμποδίων.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του t-test στους τρεις από τους επτά παράγοντες εμποδίων δεν παρουσιάστηκε σημαντική διαφορά ανάμεσα σε όσους απάντησαν πως θεωρούν ότι διαθέτουν το κεφάλαιο και σε εκείνους που θεωρούσαν ότι δεν το διαθέτουν. Τα αποτελέσματα του t-test για τους τρεις αυτούς παράγοντες που δεν παρουσιάζουν σημαντική διαφορά είναι τα εξής:

- Δεν παρουσιάστηκε σημαντική διαφορά στις απαντήσεις που σχετίζονταν με τα εμπόδια του παράγοντα “Έλλειψη εργασιακής εμπειρίας και αυτοπεποίθησης” για εκείνους που θεωρούσαν ότι διαθέτουν το απαραίτητο κεφάλαιο ($M=2.45$, $SD=1.08$) και εκείνους που θεωρούσαν ότι δεν το διαθέτουν ($M=2.61$, $SD=0.93$)- $t(616)=0.963$, $p=0.336$.
- Δεν παρουσιάστηκε σημαντική διαφορά στις απαντήσεις που σχετίζονταν με τα εμπόδια του παράγοντα “Αποστροφή προς τη σκληρή δουλειά” για εκείνους που θεωρούσαν ότι διαθέτουν το απαραίτητο κεφάλαιο ($M=2.13$, $SD=0.82$) και εκείνους που θεωρούσαν ότι δεν το διαθέτουν ($M=2.39$, $SD=0.84$)- $t(616)=1.776$, $p=0.076$.
- Δεν παρουσιάστηκε σημαντική διαφορά στις απαντήσεις που σχετίζονταν με τα εμπόδια του παράγοντα “ Φόβος για την αποτυχία ” για εκείνους που θεωρούσαν ότι διαθέτουν το απαραίτητο κεφάλαιο ($M=2.09$, $SD=1.15$) και εκείνους που θεωρούσαν ότι δεν το διαθέτουν ($M=2.28$, $SD=1.05$)- $t(614)=0.991$, $p=0.322$.

Για τους υπόλοιπους τέσσερις παράγοντες παρουσιάστηκε σημαντική διαφορά στις απαντήσεις όσων θεωρούσαν ότι διαθέτουν το απαραίτητο κεφάλαιο και όσων θεωρούσαν ότι

δεν το διέθεταν. Τα αποτελέσματα για τους παράγοντες στους οποίους διαπιστώνεται σημαντική διαφορά είναι τα παρακάτω:

- Παρουσιάστηκε σημαντική διαφορά στις απαντήσεις που σχετίζονταν με τα εμπόδια του παράγοντα “Δυσμενές επιχειρηματικό περιβάλλον” για εκείνους που θεωρούσαν ότι διέθεταν το απαραίτητο κεφάλαιο ($M=2.36$, $SD=0.78$) και εκείνους που θεωρούσαν ότι δεν το διαθέτουν ($M=2.85$, $SD=0.8$)- $t(616)=3.466$, $p=0.001$.
- Παρουσιάστηκε σημαντική διαφορά στις απαντήσεις που σχετίζονταν με τα εμπόδια του παράγοντα “Αποστροφή προς τον κίνδυνο” για εκείνους που θεωρούσαν ότι διέθεταν το απαραίτητο κεφάλαιο ($M=3.01$, $SD=1.01$) και εκείνους που θεωρούσαν ότι δεν το διαθέτουν ($M=3.64$, $SD=0.9$)- $t(616)=3.943$, $p=0.000$.
- Παρουσιάστηκε σημαντική διαφορά στις απαντήσεις που σχετίζονταν με τα εμπόδια του παράγοντα “Θεσμικά εμπόδια” για εκείνους που θεωρούσαν ότι διέθεταν το απαραίτητο κεφάλαιο ($M=3.06$, $SD=0.9$) και εκείνους που θεωρούσαν ότι δεν το διαθέτουν ($M=4.14$, $SD=0.76$)- $t(615)=3.943$, $p=0.000$.
- Τέλος, παρουσιάστηκε σημαντική διαφορά στις απαντήσεις που σχετίζονταν με τα εμπόδια του παράγοντα “Έλλειψη δεξιοτήτων επιχειρηματικότητας” για εκείνους που θεωρούσαν ότι διέθεταν το απαραίτητο κεφάλαιο ($M=2.5$, $SD=1.21$) και εκείνους που θεωρούσαν ότι δεν το διαθέτουν ($M=3$, $SD=1.21$)- $t(615)=2.101$, $p=0.036$.

Διαπιστώνουμε ότι η υπόθεση H_2 επιβεβαιώνεται μερικώς, καθώς η διαθεσιμότητα κεφαλαίου φαίνεται να επηρεάζει και να σχετίζεται με τα εμπόδια που ανήκουν σε τέσσερις από τους επτά παράγοντες. Η αντίληψη της σημαντικότητας των εμποδίων που αφορούν το δυσμενές επιχειρηματικό περιβάλλον, την αποστροφή προς τον κίνδυνο, τα θεσμικά εμπόδια και την έλλειψη δεξιοτήτων επιχειρηματικότητας, φαίνεται να σχετίζεται με τη διαθεσιμότητα κεφαλαίου. Αντίθετα τα εμπόδια που σχετίζονται με την έλλειψη εργασιακής εμπειρίας και αυτοπεποίθησης, την αποστροφή προς τη σκληρή δουλειά και τον φόβο για την αποτυχία δεν φαίνεται να παρουσιάζουν επηρεάζονται από τη διαθεσιμότητα κεφαλαίου.

Στη συνέχεια πραγματοποιούμε εκ νέου t-test, αυτή τη φορά για να εξετάσουμε την τρίτη υπόθεση που σχετίζεται με την επίδραση της ύπαρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας στην οικογένεια στα εμπόδια έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας. Προκειμένου να εξετάσουμε τη τρίτη υπόθεση H_2 , πραγματοποιούμε και πάλι t-test ανεξάρτητων δειγμάτων προκειμένου να συγκρίνουμε τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν εκείνοι που αναφέρουν ότι

υπάρχει επιχειρηματική δραστηριότητα στην οικογένεια τους και εκείνοι που αναφέρουν ότι δεν υπάρχει. Στην t-test οι εξαρτημένες μεταβλητές είναι τα εμπόδια έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας και η ανεξάρτητη είναι η ύπαρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας στην οικογένεια.

H₃: Η ύπαρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας στην οικογένεια μειώνει τα εμπόδια έναρξης επιχείρησης.

Στον παρακάτω πίνακα παρατίθενται τα στοιχεία που λαμβάνουμε από την t-test και μπορούν να εξυπηρετήσουν στην αξιολόγηση της παραπάνω υπόθεσης.

Πίνακας 14: Αποτελέσματα t-test για υπόθεση H₃

Παράγοντας εμποδίων	Έλεγχος Levene για την ισότητα των διακυμάνσεων		t-test για ισότητα των μέσων
	F	Sig.	Sig (2-tailed)
Έλλειψη εργασιακής εμπειρίας και αυτοπεποίθησης	0,199	0,656	0,007
Αποστροφή προς την σκληρή δουλειά	0,620	0,431	0,228
Δυσμενές επιχειρηματικό περιβάλλον	0,132	0,717	0,029
Φόβος για την αποτυχία	0,282	0,596	0,018
Αποστροφή προς τον κίνδυνο	8,931	0,003	0,000
Θεσμικά εμπόδια	5,059	0,025	0,026
Έλλειψη δεξιοτήτων επιχειρηματικότητας	0,896	0,352	0,280

Από τις τιμές της σημαντικότητας του ελέγχου Levene για την ισότητα των διακυμάνσεων διαπιστώνουμε ότι $p > 0,05$ για όλους τους παράγοντες, επομένως οι διακυμάνσεις των δύο ομάδων είναι σημαντικά ίσες. Με βάση αυτό το συμπέρασμα ανατρέχουμε για έλεγχο της σημαντικότητας της υπόθεσης ισότητας των μέσων, στη γραμμή που αντιστοιχεί στις ίσες διακυμάνσεις, δηλαδή στην πρώτη γραμμή του πίνακα.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του t-test διαπιστώνουμε ότι στους δύο από τους επτά παράγοντες εμποδίων δεν παρουσιάστηκε σημαντική διαφορά ανάμεσα σε όσους απάντησαν πως υπάρχει επιχειρηματική δραστηριότητα στην οικογένεια τους και σε εκείνους που

απάντησαν ότι δεν υπάρχει. Τα αποτελέσματα του t-test για τους δύο αυτούς παράγοντες που δεν παρουσιάζουν σημαντική διαφορά είναι τα εξής:

- Δεν παρουσιάστηκε σημαντική διαφορά στις απαντήσεις που σχετίζονταν με τα εμπόδια του παράγοντα “Αποστροφή προς την σκληρή δουλειά” για εκείνους που απάντησαν ότι υπάρχει επιχειρηματική δραστηριότητα στην οικογένεια τους ($M=2.31$, $SD=0.86$) και εκείνους που απάντησαν ότι δεν υπάρχει ($M=2.39$, $SD=0.84$)- $t(661)=1.206$, $p=0.228$.
- Δεν παρουσιάστηκε σημαντική διαφορά στις απαντήσεις που σχετίζονταν με τα εμπόδια του παράγοντα “Έλλειψη δεξιοτήτων επιχειρηματικότητας” για εκείνους που απάντησαν ότι υπάρχει επιχειρηματική δραστηριότητα στην οικογένεια τους ($M=2.85$, $SD=1.24$) και εκείνους που απάντησαν ότι δεν υπάρχει ($M=2.95$, $SD=1.21$)- $t(659)=1.080$, $p=0.280$.

Για τους υπόλοιπους πέντε παράγοντες εμποδίων παρουσιάστηκε σημαντική διαφορά στις απαντήσεις όσων δήλωσαν ότι υπήρχε επιχειρηματική δραστηριότητα στην οικογένεια και όσων απάντησαν ότι δεν υπήρχε. Τα αποτελέσματα για τους παράγοντες στους οποίους διαπιστώνεται σημαντική διαφορά είναι τα παρακάτω:

- Παρουσιάστηκε σημαντική διαφορά στις απαντήσεις που σχετίζονταν με τα εμπόδια του παράγοντα “Έλλειψη εργασιακής εμπειρίας και αυτοπεποίθησης” για εκείνους που απάντησαν ότι υπάρχει επιχειρηματική δραστηριότητα στην οικογένεια τους ($M=2.48$, $SD=0.96$) και εκείνους που απάντησαν ότι δεν υπάρχει ($M=2.68$, $SD=0.93$)- $t(661)=2.689$, $p=0.007$.
- Παρουσιάστηκε σημαντική διαφορά στις απαντήσεις που σχετίζονταν με τα εμπόδια του παράγοντα “Δυσμενές επιχειρηματικό περιβάλλον” για εκείνους που απάντησαν ότι υπάρχει επιχειρηματική δραστηριότητα στην οικογένεια τους ($M=2.74$, $SD=0.81$) και εκείνους που απάντησαν ότι δεν υπάρχει ($M=2.87$, $SD=0.79$)- $t(661)=2.187$, $p=0.029$.
- Παρουσιάστηκε σημαντική διαφορά στις απαντήσεις που σχετίζονταν με τα εμπόδια του παράγοντα “Φόβος για την αποτυχία” για εκείνους που απάντησαν ότι υπάρχει επιχειρηματική δραστηριότητα στην οικογένεια τους ($M=2.13$, $SD=1.04$) και εκείνους που απάντησαν ότι δεν υπάρχει ($M=2.33$, $SD=1.05$)- $t(658)=2.382$, $p=0.018$.
- Παρουσιάστηκε σημαντική διαφορά στις απαντήσεις που σχετίζονταν με τα εμπόδια του παράγοντα “Αποστροφή προς τον κίνδυνο” για εκείνους που απάντησαν ότι υπάρχει επιχειρηματική δραστηριότητα στην οικογένεια τους ($M=3.42$, $SD=0.98$) και εκείνους που απάντησαν ότι δεν υπάρχει ($M=3.74$, $SD=0.86$)- $t(661)=4.43$, $p=0.000$.

- Τέλος, παρουσιάστηκε σημαντική διαφορά στις απαντήσεις που σχετίζονταν με τα εμπόδια του παράγοντα “Θεσμικά εμπόδια” για εκείνους που απάντησαν ότι υπάρχει επιχειρηματική δραστηριότητα στην οικογένεια τους ($M=4$, $SD=0.85$) και εκείνους που απάντησαν ότι δεν υπάρχει ($M=4.15$, $SD=0.79$)- $t(660)=2.272$, $p=0.023$.

Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε ότι η υπόθεση H_3 επιβεβαιώνεται σε μεγάλο βαθμό για τις περισσότερες κατηγορίες εμποδίων έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας. Δεν παρουσιάζεται επίδραση της ύπαρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας στην οικογένεια στα εμπόδια που σχετίζονται με την έλλειψη δεξιοτήτων επιχειρηματικότητας και την αποστροφή προς τη σκληρή δουλειά. Ως προς την επίδραση των υπόλοιπων εμποδίων στην έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας, φαίνεται να υπάρχει επιρροή την ύπαρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας στην οικογένεια σε αυτές.

8.3.2 Κίνητρα

Στη συνέχεια προχωράμε στην εξέταση της ισχύς των υποθέσεων που σχετίζονται με τα κίνητρα έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας. Για την υπόθεση H_4 θα εφαρμόσουμε γραμμική παλινδρόμηση ώστε να εντοπίσουμε τη επίδραση της ανεξάρτητης μεταβλητής “ηλικία” στις εξαρτημένες μεταβλητές που σχετίζονται με τα κίνητρα έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας.

H_4 : Τα κίνητρα που οδηγούν τους νέους σε έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας μεταβάλλονται σημαντικά ανάλογα με την ηλικία τους.

Μέσω της γραμμικής παλινδρόμησης εξετάζουμε την επίδραση της ανεξάρτητης μεταβλητής “ηλικία” στους τρεις παράγοντες που σχετίζονται με τα κίνητρα και που προέκυψαν από την παραγοντική ανάλυση. Οι παράγοντες των κινήτρων αποτελούν τις εξαρτημένες μεταβλητές και η ηλικία την ανεξάρτητη. Χρησιμοποιώντας το SPSS ελέγχουμε όλους τους παράγοντες που σχετίζονται με τα κίνητρα ταυτόχρονα μέσω γραμμικής παλινδρόμησης και εξετάσουμε την επίδραση της ηλικίας σε αυτούς. Παρακάτω παρατίθενται τα αποτελέσματα της ανάλυσης που συντελούν στην επιβεβαίωση ή μη της τέταρτης υπόθεσης.

Πίνακας 15: Πίνακας στοιχείων μοντέλου παλινδρόμησης για Υπόθεση H₄

Παράγοντας κινήτρων	β	Std. Error	t	Sig.
Επαγγελματικές Φιλοδοξίες	-0,001	0,002	-0,443	0,658
Αυτοπεποίθηση	0,0000864	0,003	0,027	0,979
Αίσθηση της ελευθερίας	-0,002	0,003	0,003	0,563

Πίνακας 16: Πίνακας R² για Υπόθεση H₄

Παράγοντας κινήτρων	R ²
Επαγγελματικές Φιλοδοξίες	0,000
Αυτοπεποίθηση	0,000
Αίσθηση της ελευθερίας	0,001

Από τον παραπάνω Πίνακα 15 διαπιστώνουμε ότι δεν παρουσιάζεται σημαντική επίδραση από την ηλικία στους παράγοντες που σχετίζονται με τα κίνητρα έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας. Η παράμετρος της σημαντικότητας λαμβάνει τιμές p σημαντικά μεγαλύτερες από το 0,05 για τους τρεις παράγοντες.

Οι τιμές του δείκτη R² υποδηλώνουν το ποσοστό διακύμανσης της κάθε παραμέτρου (εξαρτημένης μεταβλητής) που προκαλείται από την ηλικία (ανεξάρτητης μεταβλητής). Όπως μπορούμε να διαπιστώσουμε από τον παραπάνω πίνακα οι τιμές του R² είναι σχεδόν μηδενικές για όλους τους παράγοντες.

Σύμφωνα με τα παραπάνω αποτελέσματα της γραμμικής παλινδρόμησης, η υπόθεση H₄ απορρίπτεται. Η ηλικία φαίνεται να μη συνεισφέρει στη διακύμανση των κινήτρων έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας.

T-test

Προκειμένου να εξετάσουμε την πέμπτη υπόθεση, η οποία αφορά την επίδραση της διαθεσιμότητας κεφαλαίου στα κίνητρα έναρξης μίας επιχείρησης πραγματοποιούμε t-test. Στην t-test οι εξαρτημένες μεταβλητές είναι τα κίνητρα έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας και η ανεξάρτητη είναι η διαθεσιμότητα κεφαλαίου. Αρχικά εκτελούμε την t-test για να επιβεβαιώσουμε ή να απορρίψουμε την πέμπτη υπόθεση.

H₅: Η διαθεσιμότητα κεφαλαίου έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας επιδρά θετικά στα κίνητρα έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα που λαμβάνουμε από την t-test και μπορούν να μας δώσουν στοιχεία για τον έλεγχο της υπόθεσης H₅.

Πίνακας 17: Αποτελέσματα t-test για έλεγχο υπόθεσης H₅

Παράγοντες κινήτρων	Έλεγχος Levene για την ισότητα των διακυμάνσεων		t-test για ισότητα των μέσων
	F	Sig.	Sig (2-tailed)
Επαγγελματικές Φιλοδοξίες	0,167	0,683	0,104
Αυτοπεποίθηση	0,244	0,622	0,029
Αίσθηση της ελευθερίας	0,606	0,437	0,029

Τις τιμές του παραπάνω πίνακα λαμβάνουμε από τον πίνακα Independent Samples Test του SPSS. Αρχικά εξετάζουμε τα αποτελέσματα του ελέγχου Levene για την ισότητα των διακυμάνσεων προκειμένου να επιλέξουμε τα κατάλληλα δεδομένα για την εξαγωγή συμπερασμάτων. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα που φαίνονται στον παραπάνω πίνακα για όλους τους παράγοντες κινήτρων το p του ελέγχου Levene είναι μεγαλύτερο από 0,05 επομένως θεωρούμε ότι οι διακυμάνσεις των δύο ομάδων είναι σημαντικά ίδιες και επιλέγουμε την πρώτη γραμμή του πίνακα Independent Samples Test για τον έλεγχο της σχέσης της διαθεσιμότητας κεφαλαίου με τους παράγοντες εμποδίων.

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα διαπιστώνουμε ότι για τον παράγοντα “Επαγγελματικές Φιλοδοξίες”, δεν παρουσιάστηκε σημαντική διαφορά ανάμεσα σε όσους απάντησαν πως διαθέτουν το απαραίτητο κεφάλαιο για την έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας (M=4.25, SD=0.55) και σε εκείνους που απάντησαν ότι δεν το διαθέτουν (M=4.06, SD=0.64)-t(616)=-1.630, p=0.104. Επομένως η διαθεσιμότητα ή μη κεφαλαίου δεν φαίνεται να επιδρά σημαντικά στα κίνητρα που σχετίζονται με τις “Επαγγελματικές Φιλοδοξίες”.

Για τους υπόλοιπους δύο παράγοντες παρουσιάζεται σημαντική διαφορά στις απαντήσεις όσων θεωρούν ότι διαθέτουν το απαραίτητο κεφάλαιο για την έναρξη μίας επιχείρησης και όσων θεωρούν ότι δεν το διαθέτουν. Τα αποτελέσματα για τους παράγοντες στους οποίους διαπιστώνεται σημαντική διαφορά είναι τα παρακάτω:

- Παρουσιάστηκε σημαντική διαφορά στις απαντήσεις για τον παράγοντα “Αυτοπεποίθηση”, ανάμεσα σε εκείνους που διέθεταν το απαραίτητο κεφάλαιο για την έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας ($M=3.49$, $SD=0.89$) και σε εκείνους που δεν το διέθεταν ($M=3.16$, $SD=0.83$)- $t(616)=-2.193$, $p=0.029$
- Παρουσιάστηκε σημαντική διαφορά στις απαντήσεις για τον παράγοντα “Αίσθηση της ελευθερίας”, ανάμεσα σε εκείνους που διέθεταν το απαραίτητο κεφάλαιο για την έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας ($M=4.2$, $SD=0.64$) και σε εκείνους που δεν το διέθεταν ($M=3.9$, $SD=0.78$)- $t(616)=-2.187$, $p=0.029$.

Διαπιστώνουμε ότι η υπόθεση H_5 επιβεβαιώνεται μερικώς, καθώς η διαθεσιμότητα κεφαλαίου φαίνεται να επιδρά θετικά στα κίνητρα που ανήκουν σε δύο από τους τρεις παράγοντες. Συγκεκριμένα δεν παρουσιάζεται σημαντική διαφορά στα κίνητρα που ανήκουν στον παράγοντα “Επαγγελματικές Φιλοδοξίες” ανάλογα με τη διαθεσιμότητα κεφαλαίου ή μη. Σημαντική διαφορά φαίνεται να προκαλείται από τη διαθεσιμότητα ή μη κεφαλαίου παρουσιάζεται στα κίνητρα που αντιστοιχούν στους παράγοντες “Αυτοπεποίθηση” και “Αίσθηση της ελευθερίας”. Συγκεκριμένα η διαθεσιμότητα κεφαλαίου φαίνεται να επιδρά θετικά στις δύο αυτές κατηγορίες κινήτρων έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Στη συνέχεια πραγματοποιούμε εκ νέου t-test, για να εξετάσουμε την έκτη υπόθεση που σχετίζεται με την επίδραση της ύπαρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας στην οικογένεια στα κίνητρα έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας.

H_6 : Η ύπαρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας στην οικογένεια αυξάνει τα κίνητρα έναρξης επιχείρησης.

Στον παρακάτω πίνακα παρατίθενται τα στοιχεία που λαμβάνουμε από την t-test και μπορούν να εξυπηρετήσουν στην αξιολόγηση της παραπάνω υπόθεσης.

Πίνακας 18: Αποτελέσματα t-test για έλεγχο της υπόθεσης H_6

	Έλεγχος Levene για την ισότητα των διακυμάνσεων		t-test για ισότητα των μέσων
Παράγοντες κινήτρων	F	Sig. test of equality	Sig (2-tailed)
Επαγγελματικές Φιλοδοξίες	1,361	0,244	0,874
Αυτοπεποίθηση	2,652	0,104	0,357
Αίσθηση της ελευθερίας	1,333	0,249	0,958

Από τις τιμές της σημαντικότητας του ελέγχου Levene για την ισότητα των διακυμάνσεων διαπιστώνουμε ότι $p > 0,05$ για όλους τους παράγοντες, επομένως οι διακυμάνσεις των δύο ομάδων είναι σημαντικά ίσες. Με βάση αυτό το συμπέρασμα ανατρέχουμε για έλεγχο της σημαντικότητας της υπόθεσης ισότητας των μέσων, στη γραμμή που αντιστοιχεί στις ίσες διακυμάνσεις, δηλαδή στην πρώτη γραμμή του πίνακα.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του t-test δεν παρουσιάζεται σημαντική διαφορά στα αποτελέσματα των κινήτρων ανάμεσα σε εκείνους των οποίων η οικογένεια είχε επιχειρηματική δραστηριότητα και σε εκείνους που δεν είχε, καθώς $p > 0,05$ για όλους τους παράγοντες κινήτρων έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας. Συγκεκριμένα τα αποτελέσματα για τους τρεις παράγοντες παρατίθενται παρακάτω:

- Δεν παρουσιάστηκε σημαντική διαφορά στις απαντήσεις που σχετίζονταν με τα κίνητρα του παράγοντα “Επαγγελματικές Φιλοδοξίες” για εκείνους των οποίων η οικογένεια είχε επιχειρηματική δραστηριότητα ($M=4.06$, $SD=0.7$) και εκείνους των οποίων δεν είχε ($M=4.07$, $SD=0.62$)- $t(661)=0.159$, $p=0.874$.
- Δεν παρουσιάστηκε σημαντική διαφορά στις απαντήσεις που σχετίζονταν με τα εμπόδια του παράγοντα “Αυτοπεποίθηση” για εκείνους των οποίων η οικογένεια είχε επιχειρηματική δραστηριότητα ($M=3.2$, $SD=0.81$) και εκείνους των οποίων δεν είχε ($M=3.14$, $SD=0.87$)- $t(661)=-0.992$, $p=0.357$.
- Δεν παρουσιάστηκε σημαντική διαφορά στις απαντήσεις που σχετίζονταν με τα εμπόδια του παράγοντα “Αίσθηση της ελευθερίας” για εκείνους των οποίων η οικογένεια είχε επιχειρηματική δραστηριότητα ($M=3.9$, $SD=0.82$) και εκείνους των οποίων δεν είχε ($M=3.9$, $SD=0.77$)- $t(661)=-0.053$, $p=0.958$.

Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε ότι η υπόθεση H_6 δεν επιβεβαιώνεται καθώς δεν φαίνεται να προκύπτουν σημαντικές διαφορές στα κίνητρα από την ύπαρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας ή μη στην οικογένεια.

8.3.3 Γενική εκτίμηση της σημασίας της επιχειρηματικότητας

Προκειμένου να αξιολογήσουμε τις τελευταίες δύο υποθέσεις που σχετίζονται με την επίδραση των εμποδίων και των κινήτρων ανάπτυξης επιχειρηματικής δραστηριότητας στη “Γενική εκτίμηση της σημασίας της επιχειρηματικότητας”. Η “Γενική εκτίμηση της σημασίας

της επιχειρηματικότητας” αποτελεί ένα από τα στοιχεία του ερωτηματολογίου, που έλαβε απαντήσεις από 1 έως 5 σε κλίμακα Likert. Για τους σκοπούς αυτούς θα πραγματοποιήσουμε πολλαπλή γραμμική παλινδρόμηση μεμονωμένα για την επίδραση των παραγόντων που σχετίζονται με τα εμπόδια και αυτών που σχετίζονται με τα κίνητρα. Αρχικά εξετάζεται η υπόθεση H_7 που σχετίζεται με την επίδραση των εμποδίων.

H_7 : Τα εμπόδια έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας επιδρούν αρνητικά στη γενική εκτίμηση της σημασίας της επιχειρηματικότητας.

Η παραπάνω υπόθεση αποτελείται από την εξαρτημένη μεταβλητή “Γενική εκτίμηση της σημασίας της επιχειρηματικότητας”. Οι ανεξάρτητες μεταβλητές είναι οι επτά παράγοντες των εμποδίων “Έλλειψη εργασιακής εμπειρίας και αυτοπεποίθησης”, “Αποστροφή προς την σκληρή δουλειά”, “Δυσμενές επιχειρηματικό περιβάλλον”, “Φόβος για την αποτυχία”, “Αποστροφή προς τον κίνδυνο”, “Θεσμικά εμπόδια” και “Έλλειψη δεξιοτήτων επιχειρηματικότητας”. Στον παρακάτω πίνακα παρατίθενται τα αποτελέσματα της πολλαπλής γραμμικής παλινδρόμησης.

Πίνακας 19: Πολλαπλή Γραμμική Παλινδρόμηση Συντελεστών για την H_7

Ανεξάρτητες μεταβλητές	β	Std. Error	t	Sig.
Έλλειψη εργασιακής εμπειρίας και αυτοπεποίθησης	-0,290	0,055	-5,237	0,000
Αποστροφή προς την σκληρή δουλειά	-0,084	0,058	-1,461	0,144
Δυσμενές επιχειρηματικό περιβάλλον	0,022	0,061	0,361	0,718
Φόβος για την αποτυχία	0,080	0,043	1,845	0,065
Αποστροφή προς τον κίνδυνο	-0,199	0,048	-4,164	0,000
Θεσμικά εμπόδια	0,004	0,051	0,069	0,945
Έλλειψη δεξιοτήτων επιχειρηματικότητας	0,044	0,036	1,239	0,216

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα που λαμβάνουμε από τον παραπάνω σημαντική σχέση με την εξαρτημένη μεταβλητή παρουσιάζουν οι παράγοντες (ανεξάρτητες μεταβλητές) “Έλλειψη εργασιακής εμπειρίας και αυτοπεποίθησης” με $p < 0,001$ και “Αποστροφή προς τον κίνδυνο” επίσης με $p < 0,05$. Για τους υπόλοιπους πέντε παράγοντες $p > 0,05$ επομένως θεωρούμε ότι δεν επηρεάζουν σημαντικά την “Γενική εκτίμησης της σημασίας της

επιχειρηματικότητας”. Από την τιμή που λαμβάνει ο δείκτης R^2 διαπιστώνουμε ότι στους παράγοντες των εμποδίων οφείλεται το 14.5% της συνολικής διακύμανσης της γενικής εκτίμησης της σημασίας της επιχειρηματικότητας.

Στη συνέχεια για τις δύο ανεξάρτητες μεταβλητές που παρουσιάζονται να έχουν σημαντική σχέση εξετάζουμε τον δείκτη β προκειμένου να διαπιστώσουμε την σπουδαιότητα της επίδρασης τους στην εξαρτημένη μεταβλητή και την κατεύθυνση προς την οποία επηρεάζεται. Παρατηρούμε ότι και για τις δύο μεταβλητές η τιμή του δείκτη β είναι αρνητική. Αυτό σημαίνει ότι τα εμπόδια που σχετίζονται με την Έλλειψη εργασιακής εμπειρίας και αυτοπεποίθησης με $\beta=-0,29$ ($p<0.001$) και την Αποστροφή προς τον κίνδυνο με $\beta=-0,199$ ($p<0.001$) επιδρούν αρνητικά στην Γενική εκτίμηση της σημασίας της επιχειρηματικότητας.

Εξετάζοντας τον δείκτη β κατά απόλυτη τιμή, διαπιστώνουμε ότι μεγαλύτερη τιμή παρουσιάζει για τον παράγοντα “Έλλειψη εργασιακής εμπειρίας και αυτοπεποίθησης” κάτι που υποδηλώνει ότι ο συγκεκριμένος παράγοντας επιδρά περισσότερο στη γενική εκτίμηση σε σχέση με τον παράγοντα “Αποστροφή προς τον κίνδυνο” υπόλοιπους.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της γραμμικής παλινδρόμησης, η υπόθεση H_7 δεν επιβεβαιώνεται για το μεγαλύτερο μέρος των εμποδίων. Επομένως διαπιστώνουμε ότι τα εμπόδια έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας δεν επηρεάζουν αρνητικά τη γενική εκτίμηση της σημασίας της επιχειρηματικότητας κατά το μεγαλύτερο μέρος τους. Στη συνέχεια εξετάζεται η επίδραση των κινήτρων στην γενική εκτίμηση της σημασίας της επιχειρηματικότητας μέσω της υπόθεσης H_8 .

H_8 : Τα κίνητρα έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας επιδρούν θετικά στη γενική εκτίμηση της σημασίας της επιχειρηματικότητας.

Στον παρακάτω πίνακα παρατίθενται τα αποτελέσματα της πολλαπλής γραμμικής παλινδρόμησης για τον έλεγχο της υπόθεσης H_8 . Οι ανεξάρτητες μεταβλητές είναι οι παράγοντες των κινήτρων και η εξαρτημένη μεταβλητή είναι η Γενική εκτίμηση της σημασίας της επιχειρηματικότητας.

Πίνακας 20: Πολλαπλή Γραμμική Παλινδρόμηση Συντελεστών για την H_8

Ανεξάρτητες μεταβλητές	B	Std. Error	t	Sig.
Επαγγελματικές Φιλοδοξίες	0,262	0,061	4,308	0,000
Αυτοπεποίθηση	0,492	0,041	12,029	0,000
Αίσθηση της ελευθερίας	0,131	0,048	2,761	0,006

Σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα όλοι οι παράγοντες των κινήτρων επηρεάζουν την εξαρτημένη μεταβλητή. Συγκεκριμένα οι παράγοντες “Επαγγελματικές Φιλοδοξίες” και “Αυτοπεποίθηση” παρουσιάζουν $p < 0,001$ ενώ ο παράγοντας “Αίσθηση της ελευθερίας” παρουσιάζει $p < 0,05$. Εξετάζοντας τον δείκτη β διαπιστώνουμε ότι οι παράγοντες κινήτρων επιδρούν θετικά και σημαντικά στη “Γενική εκτίμηση της σημασίας της επιχειρηματικότητας”. Συγκεκριμένα οι παράγοντες κινήτρων “Επαγγελματικές Φιλοδοξίες” με δείκτη $\beta = 0.262$ ($p < 0.001$), “Αυτοπεποίθηση” με δείκτη $\beta = 0.492$ ($p < 0.001$) και “Αίσθηση της ελευθερίας” με δείκτη $\beta = 0.131$ ($p < 0.05$) φαίνεται να επιδρούν θετικά στην “Γενική εκτίμηση της σημασίας της επιχειρηματικότητας”. Μάλιστα με τον υπολογισμό του δείκτη R^2 τα κίνητρα φαίνεται να είναι υπεύθυνα για το 37,5% της συνολικής διακύμανσης της γενικής εκτίμησης της σημασίας της επιχειρηματικότητας. Επομένως σύμφωνα με τα παραπάνω επιβεβαιώνεται η τελευταία υπόθεση H_8 , καθώς διαπιστώνουμε σημαντική θετική επίδραση των κινήτρων στη “Γενική εκτίμηση της σημασίας της επιχειρηματικότητας”.

ΜΕΡΟΣ 4ο

Συμπεράσματα-Συζήτηση

9. Συμπεράσματα-Συζήτηση

9.1 Συζήτηση ευρημάτων

Η παρούσα έρευνα είχε σαν στόχο να εξετάσει και να αναλύσει τις δυσκολίες και τις προκλήσεις με τις οποίες θα πρέπει να έρθουν αντιμέτωποι οι νέοι άνεργοι στην Ελλάδα προκειμένου να επιτύχουν την έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας ή αυτοαπασχόλησης. Ειδικότερα έμφαση δόθηκε στην αξιολόγηση των παραγόντων που επιδρούν στα εμπόδια, αλλά και στα κίνητρα για την ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας. Οι παράγοντες των οποίων η επίδραση αξιολογήθηκε είναι η ηλικία, η διαθεσιμότητα κεφαλαίου και η ύπαρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας στην οικογένεια. Παράλληλα εξετάσαμε τον βαθμό και τον τρόπο με τον οποίο επιδρούν τα εμπόδια και τα κίνητρα στην γενική αντίληψη και στάση απέναντι στην επιχειρηματικότητα.

Προκειμένου να αξιολογήσουμε τις ερευνητικές υποθέσεις που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο της έρευνας αναπτύξαμε ένα έγκυρο και αξιόπιστο όργανο αξιολόγησης της επίδρασης των εμποδίων και των κινήτρων για την έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας σε ένα δείγμα ανέργων στην Ελλάδα. Παρά τον μεγάλο αριθμό των ερευνών πάνω στα εμπόδια της επιχειρηματικής δράσης, τα συμπεράσματα παραμένουν ασαφή ως ένα επίπεδο, ενώ δεν έχει αναπτυχθεί ένα αξιόπιστο και έγκυρο όργανο μέτρησης που να αξιολογεί τα εμπόδια και τον τρόπο που επιδρούν στα διάφορα στάδια της επιχειρηματικότητας. Αρχικά μέσω παραγοντικής ανάλυσης εντοπίστηκαν οι παράγοντες εμποδίων και κινήτρων με την μεγαλύτερη σημαντικότητα. Προκειμένου να διασφαλιστεί η αξιοπιστία του οργάνου πραγματοποιήθηκε έλεγχος αξιοπιστίας των ανωτέρω παραγόντων. Στη συνέχεια ακολούθησαν στατιστικές αναλύσεις για την αξιολόγηση των υποθέσεων που είχαν οριστεί.

H₁: Τα εμπόδια που αντιλαμβάνονται οι νέοι για την επιχειρηματικότητα μεταβάλλονται σημαντικά ανάλογα με την ηλικία τους.

Από τον έλεγχο της πρώτης υπόθεσης H₁ προέκυψε η επιβεβαίωση της για το μεγαλύτερο μέρος των εμποδίων. Ειδικότερα διαπιστώθηκε ότι η ηλικία αποτελεί έναν παράγοντα που επιδρά σημαντικά στις περισσότερες κατηγορίες εμποδίων, όπως αυτές διαμορφώθηκαν κατά τα προηγούμενα στάδια της έρευνας. Η ηλικία παρουσιάζει σημαντική επίδραση στα εμπόδια έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας που σχετίζονται με την

έλλειψη εργασιακής εμπειρίας και αυτοπεποίθησης, την αποστροφή προς την σκληρή δουλειά, την αποστροφή προς τον κίνδυνο και την έλλειψη δεξιοτήτων επιχειρηματικότητας. Επίσης σημαντική φαίνεται να είναι η επίδραση της ηλικίας στα εμπόδια που προκύπτουν από το δυσμενές επιχειρηματικό περιβάλλον και τον φόβο για την αποτυχία. Συγκεκριμένα η αύξηση της ηλικίας φαίνεται να οδηγεί σε μείωση των εμποδίων που ανήκουν στις παραπάνω κατηγορίες με εξαίρεση αυτά που ανήκουν στην κατηγορία της αποστροφής προς τον κίνδυνο, τα οποία φαίνεται να αυξάνονται με την αύξηση της ηλικίας. Η μόνη κατηγορία εμποδίων που φαίνεται να μην επηρεάζεται από την ηλικία είναι αυτά που συνδέονται με τα θεσμικά εμπόδια.

Από τα παραπάνω επιβεβαιώθηκε το γεγονός ότι τα εμπόδια επιχειρηματικότητας που αντιμετωπίζουν οι νέοι πηγάζουν περισσότερο από ψυχολογικούς παράγοντες όπως είναι ο φόβος της αποτυχίας και η αποστροφή προς την πίεση και τη σκληρή δουλειά (Sandhu et al., 2011; Almobaireek & Manolova, 2012). Παράλληλα επιβεβαιώθηκαν και τα όσα πρότεινε η Huissoon, Y. (2014) στηριζόμενη στην Κοινωνικογνωστική Θεωρία Σταδιοδρομίας, και συγκεκριμένα το γεγονός ότι η ηλικία ανήκει στους παράγοντες που επηρεάζουν τον τρόπο που αντιλαμβάνεται κάποιος τα εμπόδια. Η άνοδος της ηλικίας συνήθως συνδέεται με αύξηση των κοινωνικών υποχρεώσεων κάτι που οδηγεί στην αύξηση της αποστροφής προς τον κίνδυνο (Sandhu et al., 2011; Choo & Wong, 2006). Ταυτόχρονα ένα σημαντικό εμπόδιο για τους νέους αποτελεί η έλλειψη επαρκούς κινήτρου κάτι που μπορεί να προκληθεί από την έλλειψη αυτοπεποίθησης. Η έλλειψη αυτοπεποίθησης αποτελεί ένα σημαντικό εμπόδιο για τους νέους και μπορεί να πηγάζει από την έλλειψη γνώσης και την εμπειρίας πάνω στην δουλειά (Robertson et al., 2003; Rahmawati et al., 2012) γεγονός που επιβεβαιώνεται από την μείωση των εμποδίων που σχετίζονται με την έλλειψη εργασιακής εμπειρίας και αυτοπεποίθησης με την αύξηση της ηλικίας.

H₂: Η διαθεσιμότητα κεφαλαίου έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας οδηγεί σε μείωση των εμποδίων έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Σύμφωνα με τον έλεγχο της δεύτερης υπόθεσης H₂ διαπιστώθηκε ότι επιβεβαιώνεται μερικώς, καθώς η διαθεσιμότητα κεφαλαίου φαίνεται να επηρεάζει τα εμπόδια που ανήκουν σε τέσσερις από τις επτά κατηγορίες εμποδίων. Τα εμπόδια που συνδέονται με το δυσμενές επιχειρηματικό περιβάλλον, την αποστροφή προς τον κίνδυνο, τα θεσμικά εμπόδια και την έλλειψη δεξιοτήτων επιχειρηματικότητας, φαίνεται να περιορίζονται από τη διαθεσιμότητα

κεφαλαίου. Αντίθετα τα εμπόδια που σχετίζονται περισσότερο με ψυχολογικής φύσεως παράγοντες όπως είναι η έλλειψη εργασιακής εμπειρίας και αυτοπεποίθησης, η αποστροφή προς τη σκληρή δουλειά και ο φόβος για την αποτυχία δεν φαίνεται να επηρεάζονται από τη διαθεσιμότητα ή μη κεφαλαίου.

Σύμφωνα με τα παραπάνω επιβεβαιώνεται ότι η περιορισμένη οικονομική δυνατότητα αποτελεί ένα σημαντικό εμπόδιο για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας (Khaygi et al., 2011; Rahmawati et al., 2012; Ekroh & Edet, 2011) ενώ παράλληλα η οικονομική κατάσταση επηρεάζει και τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνεται κάποιος τα υπόλοιπα εμπόδια έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας (Huissoon, Y., 2014). Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι το δείγμα της έρευνας συγκεντρώθηκε κατά την περίοδο της Ελληνικής οικονομικής κρίσης επιβεβαιώνεται το γεγονός ότι η διαθεσιμότητα κεφαλαίου επομένως και η πρόσβαση σε χρηματοδότηση αποτελούν παράγοντες καθοριστικής σημασίας για την ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων σε περιόδους οικονομικής αστάθειας (Atieno, R., 2009). Η σημασία της διαθεσιμότητας κεφαλαίου έναρξης αναδεικνύεται από έρευνα του Ευροβαρόμετρου (2012) σύμφωνα με την οποία η έλλειψη κεφαλαίου και οικονομικών πόρων αναδείχθηκε ως το σημαντικότερο εμπόδιο που αντιλαμβάνονταν οι πολίτες της χώρας για την έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας.

H₃: Η ύπαρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας στην οικογένεια μειώνει τα εμπόδια έναρξης επιχείρησης.

Η τρίτη υπόθεση σχετίζεται με τον βαθμό στον οποίο επηρεάζονται τα εμπόδια έναρξης μίας επιχείρησης από την ύπαρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας στην οικογένεια. Από την στατιστική ανάλυση διαπιστώνουμε ότι η υπόθεση H₃ επιβεβαιώνεται σε μεγάλο βαθμό για τις περισσότερες κατηγορίες εμποδίων έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας. Ειδικότερα επίδραση από την ύπαρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας δεν παρουσιάζεται στα εμπόδια που σχετίζονται με την έλλειψη δεξιοτήτων επιχειρηματικότητας και την αποστροφή προς τη σκληρή δουλειά. Ως προς τα εμπόδια που σχετίζονται με την έλλειψη εργασιακής εμπειρίας και αυτοπεποίθησης, το δυσμενές επιχειρηματικό περιβάλλον, τον φόβο για την αποτυχία και την αποστροφή προς τον κίνδυνο διαπιστώθηκε ότι περιορίζονται από την ύπαρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας στον κοντινό περιβάλλον.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, επιβεβαιώνεται η θεωρία σύμφωνα με την οποία η οικογένεια αποτελεί παράγοντα του κοντινού περιβάλλοντος του ατόμου που διαδραματίζει

ιδιαίτερα ρόλο στην ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων και στον τρόπο αντίληψης των υπόλοιπων εμποδίων (Huissoon, Y., 2014). Σύμφωνα με έρευνες του IOBE (2016) και (2018) βασικό χαρακτηριστικό της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα αποτελούν τα υψηλά ποσοστά μικρών οικογενειακών επιχειρήσεων και επιχειρηματιών δεύτερης γενιάς, γεγονός φαίνεται να επιβεβαιώνεται από την επίδραση της ύπαρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας στην οικογένεια στον τρόπο πρόσληψης των εμποδίων επιχειρηματικότητας.

H4: Τα κίνητρα που οδηγούν τους νέους σε έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας μεταβάλλονται σημαντικά ανάλογα με την ηλικία τους.

Στη συνέχεια εξετάστηκε η τέταρτη υπόθεση η οποία αποσκοπεί στη διερεύνηση της επίδρασης της ηλικίας στα κίνητρα έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της στατιστικής που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας η ηλικία φαίνεται να μην επηρεάζει σημαντικά τα κίνητρα για έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας. Υπάρχουν έρευνες που έχουν εστιάσει σε πληθυσμούς φοιτητών και νέων διαπιστώνοντας ότι υπάρχουν παράγοντες η μόρφωση, η ελευθερία, η ευκαιρία να παίρνουν ρίσκα και ο έλεγχος στην εργασία που επιδρούν εντονότερα στις συγκεκριμένες πληθυσμιακές ομάδες (Wang et al., 2001; Sandhu et al., 2011). Παρά το γεγονός αυτό κάτι τέτοιο δεν μπορεί να επιβεβαιωθεί με βάση τα ευρήματα της παρούσας έρευνας.

H5: Η διαθεσιμότητα κεφαλαίου έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας επιδρά θετικά στα κίνητρα έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Η πέμπτη υπόθεση εξέτασε την επίδραση της διαθεσιμότητας κεφαλαίου στη κίνητρα έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας. Διαπιστώθηκε ότι η διαθεσιμότητα κεφαλαίου επηρεάζει θετικά τα κίνητρα που σχετίζονται με την αυτοπεποίθηση του ατόμου και με την αίσθηση της ελευθερίας, ενώ δεν φάνηκε να επιδρά στα κίνητρα που πηγάζουν από τις επαγγελματικές φιλοδοξίες. Αναφορικά με την επίδραση της διαθεσιμότητας κεφαλαίου έναρξης στα κίνητρα δεν εντοπίστηκαν έρευνες που να εξετάζουν τη συγκεκριμένη σχέση. Παρά το γεγονός αυτό υπάρχει ένας αριθμός ερευνών που αναδεικνύουν το κεφάλαιο έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας ως έναν από τους κρίσιμους πόρους που επιδρούν στην επιτυχία μίας νέας επιχείρησης, (Rahmawati et al., 2012; Atieno, R., 2009). Μπορούμε να αντιληφθούμε από το γεγονός αυτό πως η διαθεσιμότητα κεφαλαίου είναι πολύ σημαντική για

να υπάρξει η αίσθηση της δυνατότητας έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας (Esfandiar et al., 2019), κάτι που επιβεβαιώνεται από τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας.

H₆: Η ύπαρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας στην οικογένεια αυξάνει τα κίνητρα έναρξης επιχείρησης.

Η υπόθεση H₆ αφορούσε την επίδραση της ύπαρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας στην οικογένεια στα κίνητρα έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας. Σύμφωνα με τους Franco et al., 2010 η οικογενειακή παράδοση είναι ένας σημαντικός παράγοντας που φαίνεται να επιδρά στην αυτοαπασχόληση. Παρά το γεγονός αυτό η επίδραση της οικογενειακής επιχειρηματικής δραστηριότητας στα κίνητρα δεν φαίνεται να επηρεάζει τα κίνητρα για την έναρξη μίας επιχείρησης σύμφωνα με τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας.

H₇: Τα εμπόδια έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας επιδρούν αρνητικά στη γενική εκτίμηση της σημασίας της επιχειρηματικότητας.

Κατά την ανάλυση, η υπόθεση H₇ δεν επιβεβαιώθηκε παρά μόνο κατά ένα μικρό βαθμό. Συγκεκριμένα, τα εμπόδια που φαίνεται να επηρεάζουν αρνητικά τη γενική εκτίμηση της σημασίας της επιχειρηματικότητας είναι εκείνα που ανήκουν στις κατηγορίες της έλλειψης εργασιακής εμπειρίας και αυτοπεποίθησης και της αποστροφής προς τον κίνδυνο, ενώ οι υπόλοιπες κατηγορίες εμποδίων δείχνουν να μην έχουν σημαντική σχέση με τη γενική εκτίμηση προς την επιχειρηματικότητα. Από τα παραπάνω επιβεβαιώνεται το γεγονός ότι τα εμπόδια που πηγάζουν από το άμεσο περιβάλλον του ατόμου και την κοινωνία σχετίζονται με τη στάση, τις αξίες και τα πρότυπα που διαμορφώνουν την κουλτούρα υπέρ ή κατά την επιχειρηματικής δραστηριότητας (Sandhu et al., 2011). Από το παραπάνω μπορούμε να συμπεράνουμε ότι ενώ τα εμπόδια έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο για τη λήψη της απόφασης για επιχειρηματική δράση, η στάση απέναντι στην επιχειρηματικότητα επηρεάζεται περισσότερο από εσωτερικούς και ψυχολογικούς παράγοντες

H₈: Τα κίνητρα έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας επιδρούν θετικά στη γενική εκτίμηση της σημασίας της επιχειρηματικότητας.

Η τελευταία υπόθεση H₈ εξέτασε την επιρροή των κινήτρων έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας στη γενική εκτίμηση της σημασίας της επιχειρηματικότητας. Τα αποτελέσματα υποδηλώνουν ότι υπάρχει σημαντική σχέση ανάμεσα στα κίνητρα έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας και τη γενική εκτίμηση ως προς τη συνεισφορά της επιχειρηματικότητας. Τα ευρήματα αυτά επιβεβαιώνουν τους Shook & Bratianu (2010), οι οποίοι πρότειναν ότι υπάρχει θετική σχέση ανάμεσα στη στάση απέναντι στην επιχειρηματικότητα και την αντίληψη της επιθυμίας για δημιουργία μίας νέας επιχείρησης. Η επιθυμία αποτελεί ιδιαίτερα σημαντικό κίνητρο για την έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας. Τα κίνητρα έναρξης μίας επιχείρησης σχετίζονται σε μεγάλο βαθμό με τις πεποιθήσεις του ατόμου, οι οποίες διαμορφώνονται υπό την επίδραση του κοντινού και του ευρύτερου περιβάλλοντος τους. Επομένως, τα αποτελέσματα από την ανάλυση της υπόθεσης H₈ επιβεβαιώνουν τη σχέση ανάμεσα στην στάση του ατόμου απέναντι στην επιχειρηματικότητα και την πρόθεση του για ανάληψη επιχειρηματικής δράσης.

9.2 Συμπεράσματα

Κατά τα τελευταία χρόνια έχει αναπτυχθεί εκτεταμένη επιστημονική έρευνα σχετικά με την επιχειρηματικότητα, καθώς έχει αναγνωριστεί η αξία και η συνεισφορά της στην οικονομική ανάπτυξη. Δεδομένης της μεγάλης σημασίας που έχει ο εντοπισμός και η αναγνώριση των εμποδίων ανάληψης επιχειρηματικής δραστηριότητας έχει αναπτυχθεί μεγάλο πλήθος ερευνών που εστιάζει στα εμπόδια αυτά προσεγγίζοντας τα από διάφορες σκοπιές. Παρά την εκτεταμένη σχετική έρευνα δεν είχε αναπτυχθεί ένα μοντέλο μέτρησης των εμποδίων το οποίο να προσεγγίζει συνολικά τους παράγοντες οι οποίοι επιδρούν σε αυτά με θετικό ή αρνητικό τρόπο. Το νέο μοντέλο που αναπτύχθηκε στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας είχε ως αντικείμενο τη μέτρηση των εμποδίων με τα οποία έρχονται αντιμέτωπες κοινωνικές ομάδες, όπως αυτή των νέων ανέργων, στην πορεία τους προς την επιτυχή ανάληψη επιχειρηματικής δραστηριότητας και κατ' επέκταση την εκτίμηση του βαθμού στον οποίο επηρεάζονται τα εμπόδια αυτά από την ηλικία, την ύπαρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας στην οικογένεια και τη διαθεσιμότητα κεφαλαίου έναρξης μίας νέας επιχείρησης.

Μέσω του μοντέλου που αναπτύχθηκε και της διερεύνησης των ερευνητικών υποθέσεων διαπιστώθηκε η σημαντική επίδραση της ηλικίας στους παράγοντες που μπορούν να αποτελέσουν σημαντικά εμπόδια για την έναρξη μίας νέας επιχείρησης. Ενώ τα εμπόδια που προέρχονται από το ευρύτερο θεσμικό πλαίσιο όπως είναι οι φόροι, η πολυνομία, η γραφειοκρατία κ.ά. δείχνουν να μην επηρεάζονται από την ηλικία, οι υπόλοιποι παράγοντες που μπορούν να λειτουργήσουν ανασταλτικά και πηγάζουν κυρίως από το άμεσο περιβάλλον και το ίδιο το άτομο φαίνονται να διαφοροποιούνται σημαντικά για διαφορετικές ηλικιακές ομάδες.

Το κεφάλαιο έναρξης μίας επιχείρησης αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους πόρους που απαιτούνται για την έναρξη μίας νέας επιχείρησης. Η σημασία της διαθεσιμότητας κεφαλαίου είναι ακόμα μεγαλύτερη σε περιόδους οικονομικής ύφεσης κατά τις οποίες η πρόσβαση σε χρηματοδότηση είναι περιορισμένη. Ειδικότερα για τους νέους επίδοξους επιχειρηματίες, για τους οποίους η πρόσβαση σε χρηματοδότηση ενδέχεται να είναι ακόμα πιο δύσκολη λόγω έλλειψης απαραίτητων εγγυήσεων, η διαθεσιμότητα κεφαλαίου αποτελεί ιδιαίτερα σημαντικό παράγοντα προκυμένου να πετύχουν το στόχο τους. Είναι αναμενόμενο η διαθεσιμότητα κεφαλαίου να επηρεάζει τον βαθμό στον οποίο επιδρούν παράγοντες που προέρχονται από το επιχειρηματικό περιβάλλον και το θεσμικό πλαίσιο στην λήψη της απόφασης για ανάληψη επιχειρηματικής δραστηριότητας. Παράλληλα η έλλειψη κεφαλαίου έναρξης μπορεί να επιδράσει αρνητικά στην αίσθηση της δυνατότητας υλοποίησης ενός επιχειρηματικού σχεδίου, επομένως έμμεσα να ενισχύσει εμπόδια που πηγάζουν από την έλλειψη εμπιστοσύνης στις ίδιες ικανότητες. Υπάρχουν βέβαια ψυχολογικοί παράγοντες, οι οποίοι πηγάζουν από το ίδιο το άτομο και το περιβάλλον του και δρουν ανασταλτικά στη λήψη της απόφασης για έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας, ανεξάρτητα από την ύπαρξη κεφαλαίου ή μη, όπως είναι η αποστροφή προς τη σκληρή δουλειά και ο φόβος για την αποτυχία.

Η ύπαρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας στην οικογένεια σχετίζεται στενά με τον τρόπο με οποίο γίνεται η πρόσληψη και η αντιμετώπιση των εμποδίων έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας. Η οικογένεια αποτελεί το κοντινό περιβάλλον του ατόμου το οποίο εκτός από την άμεση επίδραση που μπορεί έχει στα εμπόδια μέσω της στάσης απέναντι στην επιχειρηματικότητα, επιδρά και έμμεσα σε αυτά μέσω της αλληλεπίδρασης του με το ίδιο το άτομο. Η εξοικίωση του ατόμου με τα πλεονεκτήματα και τις δυσκολίες της επιχειρηματικής δραστηριότητας μέσω της οικογενειακής δραστηριότητας, μπορεί να συμβάλει στην διαμόρφωση μίας θετικής στάσης απέναντι στην επιχειρηματική

δραστηριότητα και να δώσει τα απαραίτητα ψυχολογικά και πρακτικά εφόδια για αντιμετώπιση των εμποδίων.

9.3 Πρακτική εφαρμογή αποτελεσμάτων

Τα ευρήματα της έρευνας που πραγματοποιήθηκε σχετικά με τους παράγοντες που μπορούν να αποτελέσουν εμπόδια ή κίνητρα έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν από φορείς διαχείρισης εγχώριων και Ευρωπαϊκών κονδυλίων ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας. Προκειμένου να γίνει αξιολόγηση των κατάλληλων δράσεων και προγραμμάτων που θα οδηγούσαν στα βέλτιστα αποτελέσματα για την ενίσχυση και προώθηση της επιχειρηματικότητας των νέων, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να γίνει μέτρηση τόσο των ίδιων των εμποδίων, όσο και των παραγόντων που επιδρούν σε αυτά άμεσα ή έμμεσα. Εμφαση θα πρέπει να δοθεί τόσο στην παροχή των απαραίτητων πόρων προς τους νέους για την έναρξη μίας επιχείρησης όσο και στη χρηματοδότηση προγραμμάτων που θα φέρνουν τους νέους σε επαφή με πραγματικές επιχειρήσεις νέες ή καθιερωμένες από τις οποίες θα μπορούσαν να αποκτήσουν πραγματική εμπειρία για τις προκλήσεις, τις δυσκολίες αλλά και τα πλεονεκτήματα της έναρξης μίας επιχείρησης.

Είναι πλέον ευρέως αποδεκτό ότι η ανώτερη εκπαίδευση μπορεί να διαδραματίσει ένα ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο για την προώθηση των επιχειρηματικών συμπεριφορών. Στο πλαίσιο αυτό θα μπορούσε να γίνει αξιοποίηση των ευρημάτων της παρούσας έρευνας προκειμένου να βελτιωθεί η καταλληλότητα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων προκειμένου να ανταποκριθούν με καλύτερο τρόπο στις σύγχρονες ανάγκες για τον περιορισμό των εμποδίων και την ενίσχυση των κινήτρων. Τα εμπόδια που επηρεάζουν σημαντικά τους νέους σχετίζονται σε μεγάλο βαθμό με την αυτοπεποίθηση και την εμπιστοσύνη στις επιχειρηματικές ικανότητες, στοιχεία που μπορούν να ενισχυθούν σημαντικά από την κατάλληλη επιχειρηματική εκπαίδευση η οποία θα εστιάζει στην ανάδειξη χαρακτηριστικών της προσωπικότητας και επιχειρηματικών δεξιοτήτων και θα ξεφεύγει από τα όρια της παραδοσιακής εκπαίδευσης.

9.4 Περιορισμοί και προτάσεις για μελλοντική διερεύνηση

Είναι απαραίτητο να οριστούν ορισμένοι περιορισμοί που προκύπτουν από την εμπειρική μορφή της παρούσας έρευνας. Σχετικά με τον πληθυσμό τους δείγματος θα πρέπει να σημειωθεί ότι προκειμένου να διασφαλίσουμε τον επαρκή αριθμό συμμετεχόντων για λόγους αξιοπιστίας του οργάνου δεν εξαιρέσαμε άτομα μεγαλύτερης ηλικίας. Παρά το γεγονός ότι δεν περιορίσαμε το δείγμα αποκλειστικά στους νέους ανέργους εξετάσαμε ιδιαίτερα την επίδραση της ηλικίας στα εμπόδια εξάγοντας συμπεράσματα ειδικότερα για τους νέους. Επιπρόσθετα θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι απαντήσεις προέρχονται από άτομα που κατοικούν σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή, στοιχείο που μπορεί να σημαίνει ότι η γεωγραφική κάλυψη δεν είναι ικανοποιητική για να θεωρήσουμε ότι τα αποτελέσματα είναι εφαρμόσιμα σε καθολικό επίπεδο. Τέλος, έχει σημασία να σημειωθεί ότι μέρος των συμμετεχόντων έχει ως κοινό χαρακτηριστικό την προηγούμενη εργασία στην ίδια επιχείρηση από την οποία και απολύθηκαν λόγω παύσης λειτουργίας της. Το στοιχείο αυτό πρέπει να ληφθεί υπόψη καθώς παρέχει μία σημαντική πληροφορία για την εργασιακή εμπειρία μέρους του δείγματος.

Μία επόμενη μελλοντική έρευνα θα μπορούσε να απευθυνθεί σε νέους ανέργους από μία ευρύτερη γεωγραφική περιοχή προκειμένου να επιτευχθεί καθολική γεωγραφική κάλυψη. Αντίστοιχα θα μπορούσε το μοντέλο που αναπτύχθηκε στην παρούσα να απευθυνθεί σε ευπαθείς κοινωνικά ομάδες που παρουσιάζουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ως προς τα εμπόδια με τα οποία έρχονται αντιμέτωποι στην προσπάθεια τους για έναρξη μίας επιχείρησης. Τέτοιες ομάδες θα μπορούσαν να είναι οι μειονότητες, οι οποίες ενδεχομένως να έχουν περιορισμένη πρόσβαση τόσο σε πόρους όσο και σε επιχειρηματική εκπαίδευση. Τέλος θα μπορούσε να αναλυθούν περαιτέρω οι παράγοντες που επιδρούν σημαντικά τόσο στα εμπόδια όσο και στα κίνητρα έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας και να ενταχθούν στην έρευνα παράγοντες όπως είναι το φύλο, η προηγούμενη εργασιακή εμπειρία ή το μορφωτικό επίπεδο.

Παράρτημα Α

ΠΙΝΑΚΕΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Πίνακας 21: Συντελεστές φόρτισης μεταβλητών σε παράγοντες κινήτρων έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας

1ος Παράγοντας: Επαγγελματικές Φιλοδοξίες	
Ευκαιρίες να γνωρίζω και να συνεργάζομαι με ενδιαφέροντες ανθρώπους	0,810
Η επίτευξη στόχων βάση των ικανοτήτων μου	0,774
Ενδιαφέροντα καθήκοντα και στόχοι και ποικιλία αυτών	0,613
Εισόδημα που βασίζεται στο αποτέλεσμα της δουλειάς μου	0,582
Η πρόκληση και η δημιουργικότητα	0,565
2ος Παράγοντας: Αυτοπεποίθηση	
Οι ικανότητες και τα ταλέντα μου υποδεικνύουν να ασκήσω επιχειρηματική δραστηριότητα	0,762
Η επιχειρηματικότητα ταιριάζει στον χαρακτήρα μου	0,760
Η ευκαιρία να προΐσταμαι και να καθοδηγώ ανθρώπους	0,716
Η επιχειρηματικότητα ενώνει την οικογένεια μου	0,710
Η ευκαιρία να γίνω πλούσιος	0,484
3ος Παράγοντας: Αίσθηση της ελευθερίας	
Η ελευθερία να επιλέγω το χρόνο/διάρκεια της εργασίας μου	0,761
Η ελευθερία να είμαι αφεντικό του εαυτού μου	0,731
Η ελευθερία να επιλέγω τα καθήκοντα και τους στόχους μου	0,516

ΕΜΠΟΔΙΑ

Πίνακας 22: Συντελεστές φόρτισης μεταβλητών σε παράγοντες εμποδίων έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας

Παράγοντας 1: Έλλειψη εργασιακής εμπειρίας και αυτοπεποίθησης	
Δεν ξέρω πώς να διοικήσω και να οργανώσω μια επιχείρηση	0,736
Δεν ξέρω πώς να ξεκινήσω και να λειτουργήσω μια νέα επιχείρηση	0,707
Αισθάνομαι ότι δεν έχω τη κατάλληλη προσωπικότητα για τη λειτουργία μιας επιχείρησης	0,671
Δεν έχω αρκετή εργασιακή εμπειρία για να λειτουργήσω μια επιχείρηση	0,647
Δεν έχω τη γνώση (εκπαίδευση) και τεχνογνωσία στο πεδίο που με ενδιαφέρει να ανοίξω επιχείρησή	0,627
Έχω έλλειψη αυτοπεποίθησης	0,590
Δεν ξέρω τι είδους επιχείρηση θα πρέπει να δημιουργήσω/ποιο θα πρέπει να είναι το αντικείμενο της επιχείρησης	0,566
Τα επιχειρηματικά εγχειρήματα δεν είναι για την ηλικία μου	0,457
Φοβάμαι ότι δεν είμαι σε θέση να πείσω τους άλλους (συνεργάτες, επενδυτές) για την αξία της επιχειρηματικής ιδέας μου	0,420
Παράγοντας 2: Αποστροφή προς την σκληρή δουλειά	
Με φοβίζει το ενδεχόμενο μήπως δεν θα μπορέσω να συνδυάσω οικογένεια και καριέρα	0,760
Η σκληρή δουλειά επηρεάζει αρνητικά τη ζωή μου	0,684
Φοβάμαι το στρες (εξαιτίας της επιχειρηματικότητας)	0,590
Είχα κακή εμπειρία στο παρελθόν	0,503
Η σκληρή δουλειά δεν είναι καλή για την υγεία	0,502
Φοβάμαι ότι δεν είμαι σε θέση να χειριστώ όλα το φόρτο εργασίας	0,482
Αν ανοίξω επιχείρηση δεν θα έχω ελεύθερο χρόνο	0,423
Παράγοντας 3: Δυσμενές επιχειρηματικό περιβάλλον	
Υπάρχει εχθρικό περιβάλλον από την κοινωνία για τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων	0,611
Η ανεύρεση πελατών είναι δύσκολη	0,595

Είναι ανέφικτο να εισέλθει κανείς σε νέες /υποσχόμενες αγορές	0,545
Είναι δύσκολο να βρεθούν οι κατάλληλοι συνέταιροι για να ξεκινήσει κανείς μια νέα επιχείρηση	0,544
Οι έρευνες αγοράς έδειξαν ότι η συγκεκριμένη επιχειρηματική ιδέα που έχω/είχα στο μυαλό μου δεν θα μπορούσε να είναι επιτυχής	0,528
Μου είναι δύσκολο να εκμεταλλευτώ επιχειρηματικά τις επιστημονικές και επαγγελματικές μου ικανότητες	0,437
Παράγοντας 4: Φόβος για την αποτυχία	
Ανησυχώ για το τι θα σκέφτονται για μένα η οικογένειά μου ή άλλοι άνθρωποι σε περίπτωση που αποτύχω	0,851
Φοβάμαι μήπως στιγματιστώ από μια πιθανή αποτυχία	0,845
Με ανησυχεί η πιθανότητα να βρεθώ σε μειονεκτική θέση λόγω του ότι είμαι γυναίκα. (Αφήστε κενό αν είστε άνδρας)	0,594
Παράγοντας 5: Αποστροφή προς τον κίνδυνο	
Φοβάμαι τη δημιουργία υψηλού χρέους	0,699
Φοβάμαι την πιθανή απώλεια της περιουσίας μου	0,656
Το να είσαι επιχειρηματίας, περιλαμβάνει υψηλό ρίσκο	0,590
Τα χρήματα που θα μπορούσα να κερδίσω δουλεύοντας ως υπάλληλος είναι περισσότερα από αυτά που θα κέρδιζα μέσω μιας επιχειρηματικής δραστηριότητας	0,404
Παράγοντας 6: Θεσμικά εμπόδια	
Οι φόροι και τα τέλη είναι υψηλά	0,809
Τα κόστη έναρξης είναι υψηλά	0,757
Οι κανονισμοί που αφορούν την έναρξη μιας επιχείρησης είναι πολύπλοκοι	0,712
Οι σχετικοί νόμοι και οι διατάξεις αλλάζουν συνέχεια	0,663
Παράγοντας 7: Έλλειψη δεξιοτήτων επιχειρηματικότητας	
Έχω έλλειψη δεξιοτήτων Διοίκησης και Χρηματοοικονομικών	0,761
Έχω έλλειψη δεξιοτήτων μάρκετινγκ	0,648

ΠΙΝΑΚΕΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑΣ

Πίνακας 23: Δείκτης αξιοπιστίας Έλλειψης εργασιακής εμπειρίας και αυτοπεποίθησης

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
,863	6

Πίνακας 24: Στατιστικά Επιμέρους Ερωτήσεων της Έλλειψης εργασιακής εμπειρίας και αυτοπεποίθησης

Item Statistics			
	Mean	Std. Deviation	N
Δεν ξέρω πώς να διοικήσω και να οργανώσω μια επιχείρηση.	2,97	1,359	642
Δεν ξέρω πώς να ξεκινήσω και να λειτουργήσω μια νέα επιχείρηση.	3,10	1,363	642
Αισθάνομαι ότι δεν έχω τη κατάλληλη προσωπικότητα για τη λειτουργία μιας επιχείρησης.	2,36	1,301	642
Δεν έχω αρκετή εργασιακή εμπειρία για να λειτουργήσω μια επιχείρηση	2,67	1,437	642
Δεν έχω τη γνώση (εκπαίδευση) και τεχνογνωσία στο πεδίο που με ενδιαφέρει να ανοίξω επιχείρησή	2,65	1,325	642
Έχω έλλειψη αυτοπεποίθησης	2,33	1,321	642

Πίνακας 25: Συνολικά Στατιστικά Επιμέρους Ερωτήσεων της Έλλειψης εργασιακής εμπειρίας και αυτοπεποίθησης

Item-Total Statistics				
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Δεν ξέρω πώς να διοικήσω και να οργανώσω μια επιχείρηση.	13,11	27,131	,713	,830
Δεν ξέρω πώς να ξεκινήσω και να λειτουργήσω μια νέα επιχείρηση.	12,98	28,040	,636	,844
Αισθάνομαι ότι δεν έχω τη κατάλληλη προσωπικότητα για τη λειτουργία μιας επιχείρησης.	13,73	28,287	,657	,841
Δεν έχω αρκετή εργασιακή εμπειρία για να λειτουργήσω μια επιχείρηση	13,42	26,899	,678	,837
Δεν έχω τη γνώση (εκπαίδευση) και τεχνογνωσία στο πεδίο που με ενδιαφέρει να ανοίξω επιχείρησή	13,43	28,049	,660	,840
Έχω έλλειψη αυτοπεποίθησης	13,75	28,826	,599	,850

Πίνακας 23: Δείκτης αξιοπιστίας Έλλειψης εργασιακής εμπειρίας και αυτοπεποίθησης

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
,863	6

Πίνακας 24: Στατιστικά Επιμέρους Ερωτήσεων της Έλλειψης εργασιακής εμπειρίας και αυτοπεποίθησης

Item Statistics			
	Mean	Std. Deviation	N
Δεν ξέρω πώς να διοικήσω και να οργανώσω μια επιχείρηση.	2,97	1,359	642
Δεν ξέρω πώς να ξεκινήσω και να λειτουργήσω μια νέα επιχείρηση.	3,10	1,363	642
Αισθάνομαι ότι δεν έχω τη κατάλληλη προσωπικότητα για τη λειτουργία μιας επιχείρησης.	2,36	1,301	642
Δεν έχω αρκετή εργασιακή εμπειρία για να λειτουργήσω μια επιχείρηση	2,67	1,437	642
Δεν έχω τη γνώση (εκπαίδευση) και τεχνογνωσία στο πεδίο που με ενδιαφέρει να ανοίξω επιχείρησή	2,65	1,325	642
Έχω έλλειψη αυτοπεποίθησης	2,33	1,321	642

Πίνακας 25: Συνολικά Στατιστικά Επιμέρους Ερωτήσεων της Έλλειψης εργασιακής εμπειρίας και αυτοπεποίθησης

Item-Total Statistics				
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Με φοβίζει το ενδεχόμενο μήπως δεν θα μπορέσω να συνδυάσω οικογένεια και καριέρα	14,20	24,890	,657	,739
Η σκληρή δουλειά επηρεάζει αρνητικά τη ζωή μου	14,28	25,548	,666	,740
Φοβάμαι το στρες (εξαιτίας της επιχειρηματικότητας)	13,86	25,015	,590	,752
Είχα κακή εμπειρία στο παρελθόν	14,64	29,013	,285	,809
Η σκληρή δουλειά δεν είναι καλή για την υγεία	13,99	26,511	,543	,762
Φοβάμαι ότι δεν είμαι σε θέση να χειριστώ όλα το φόρτο εργασίας	14,06	26,228	,541	,762
Αν ανοίξω επιχείρηση δεν θα έχω ελεύθερο χρόνο	13,67	27,289	,405	,788

Πίνακας 29: Δείκτης αξιοπιστίας Δυσμενούς επιχειρηματικού περιβάλλοντος

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
,731	6

Πίνακας 30: Στατιστικά Επιμέρους Ερωτήσεων του Δυσμενούς επιχειρηματικού περιβάλλοντος

Item Statistics			
	Mean	Std. Deviation	N
Υπάρχει εχθρικό περιβάλλον από την κοινωνία για τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων	2,75	1,232	625
Η ανεύρεση πελατών είναι δύσκολη	3,00	1,201	625
Είναι ανέφικτο να εισέλθει κανείς σε νέες /υποσχόμενες αγορές	3,05	1,162	625
Είναι δύσκολο να βρεθούν οι κατάλληλοι συντάιροι για να ξεκινήσει κανείς μια νέα επιχείρηση.	3,22	1,368	625
Οι έρευνες αγοράς έδειξαν ότι η συγκεκριμένη επιχειρηματική ιδέα που έχω/είχα στο μυαλό μου δεν θα μπορούσε να είναι επιτυχής	2,35	1,197	625
Μου είναι δύσκολο να εκμεταλλευτώ επιχειρηματικά τις επιστημονικές και επαγγελματικές μου ικανότητες	2,56	1,249	625

Πίνακας 31: Συνολικά Στατιστικά Επιμέρους Ερωτήσεων του Δυσμενούς επιχειρηματικού περιβάλλοντος

Item-Total Statistics				
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Υπάρχει εχθρικό περιβάλλον από την κοινωνία για τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων	14,18	17,509	,433	,703
Η ανεύρεση πελατών είναι δύσκολη	13,93	17,146	,493	,686
Είναι ανέφικτο να εισέλθει κανείς σε νέες /υποσχόμενες αγορές	13,88	17,351	,495	,686
Είναι δύσκολο να βρεθούν οι κατάλληλοι συντάκταιροι για να ξεκινήσει κανείς μια νέα επιχείρηση.	13,71	16,683	,442	,703
Οι έρευνες αγοράς έδειξαν ότι η συγκεκριμένη επιχειρηματική ιδέα που έχω/είχα στο μυαλό μου δεν θα μπορούσε να είναι επιτυχής	14,59	17,849	,417	,708
Μου είναι δύσκολο να εκμεταλλευτώ επιχειρηματικά τις επιστημονικές και επαγγελματικές μου ικανότητες	14,37	16,606	,523	,677

Πίνακας 32: Δείκτης αξιοπιστίας Φόβου για την αποτυχία

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
,826	3

Πίνακας 33: Στατιστικά Επιμέρους Ερωτήσεων Φόβου για την αποτυχία

Item Statistics			
	Mean	Std. Deviation	N
Ανησυχώ για το τι θα σκέφτονται για μένα η οικογένειά μου ή άλλοι άνθρωποι σε περίπτωση που αποτύχω	2,23	1,375	421
Με ανησυχεί η πιθανότητα να βρεθώ σε μειονεκτική θέση λόγω του ότι είμαι γυναίκα. (Αφήστε κενό αν είστε άνδρας)	2,10	1,326	421
Φοβάμαι μήπως στιγματιστώ από μια πιθανή αποτυχία	2,27	1,344	421

Πίνακας 34: Συνολικά Στατιστικά Επιμέρους Ερωτήσεων Φόβου για την αποτυχία

Item-Total Statistics				
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Ανησυχώ για το τι θα σκέφτονται για μένα η οικογένειά μου ή άλλοι άνθρωποι σε περίπτωση που αποτύχω	4,36	5,370	,765	,672
Με ανησυχεί η πιθανότητα να βρεθώ σε μειονεκτική θέση λόγω του ότι είμαι γυναίκα. (Αφήστε κενό αν είστε άνδρας)	4,49	6,622	,550	,884
Φοβάμαι μήπως στιγματιστώ από μια πιθανή αποτυχία	4,33	5,601	,744	,697

Πίνακας 35: Δείκτης αξιοπιστίας Αποστροφής προς τον κίνδυνο

Reliability Statistics		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,764	,766	4

Πίνακας 36: Στατιστικά Επιμέρους Αποστροφής προς τον κίνδυνο

Item Statistics			
	Mean	Std. Deviation	N
Φοβάμαι τη δημιουργία υψηλού χρέους	4,09	1,134	651
Φοβάμαι την πιθανή απώλεια της περιούσις μου.	3,77	1,316	651
Το να είσαι επιχειρηματίας, περιλαμβάνει υψηλό ρίσκο	3,83	1,151	651
Τα χρήματα που θα μπορούσα να κερδίσω δουλεύοντας ως υπάλληλος εί1 περισσότερο από αυτά που θα κέρδιζα μέσω μιας επιχειρηματικής δραστηριότητας	2,75	1,241	651

Πίνακας 37: Συνολικά Στατιστικά Αποστροφής προς τον κίνδυνο

	Item-Total Statistics				
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Φοβάμαι τη δημιουργία υψηλού χρέους	10,35	8,035	,694	,551	,642
Φοβάμαι την πιθανή απώλεια της περιουσίας μου.	10,67	7,428	,644	,519	,661
Το να εισαι επιχειρηματίας, περιλαμβάνει υψηλό ρίσκο	10,62	9,052	,492	,258	,744
Τα χρήματα που θα μπορούσα να κερδίσω δουλεύοντας ως υπάλληλος εί' περισσότερα από αυτά που θα κέρδιζα μέσω μιας επιχειρηματικής δραστηριότητας	11,69	8,936	,445	,199	,771

Πίνακας 38: Δείκτης αξιοπιστίας Θεσμικών εμποδίων

Reliability Statistics		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,798	,804	4

Πίνακας 39: Στατιστικά θεσμικών εμποδίων

	Item Statistics		
	Mean	Std. Deviation	N
Οι σχετικοί νόμοι και οι διατάξεις αλλάζουν συνέχεια	4,06	1,017	650
Τα κόστη έναρξης είναι υψηλά	4,06	1,100	650
Οι φόροι και τα τέλη είναι υψηλά	4,54	,778	650
Οι κανονισμοί που αφορούν την έναρξη μιας επιχείρησης είναι πολύπλοκοι	3,75	1,115	650

Πίνακας 40: Συνολικά Στατιστικά Θεσμικών εμποδίων

	Item-Total Statistics				
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Οι σχετικοί νόμοι και οι διατάξεις αλλάζουν συνέχεια	12,35	6,051	,619	,460	,742
Τα κόστη έναρξης είναι υψηλά	12,35	5,959	,561	,365	,774
Οι φόροι και τα τέλη είναι υψηλά	11,86	7,053	,610	,390	,759
Οι κανονισμοί που αφορούν την έναρξη μιας επιχείρησης είναι πολύπλοκοι	12,66	5,394	,685	,494	,708

Πίνακας 41: Δείκτης αξιοπιστίας Έλλειψης δεξιοτήτων επιχειρηματικότητας

Reliability Statistics		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,832	,832	2

Πίνακας 42: Στατιστικά Έλλειψης δεξιοτήτων επιχειρηματικότητας

Item Statistics			
	Mean	Std. Deviation	N
Έχω έλλειψη δεξιοτήτων μάρκετινγκ	2,79	1,308	657
Έχω έλλειψη δεξιοτήτων Διοίκησης και Χρηματοοικονομικών	3,04	1,340	657

Πίνακας 43: Συνολικά Στατιστικά Έλλειψης δεξιοτήτων επιχειρηματικότητας

Item-Total Statistics					
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Έχω έλλειψη δεξιοτήτων μάρκετινγκ	3,04	1,794	,713	,508	.
Έχω έλλειψη δεξιοτήτων Διοίκησης και Χρηματοοικονομικών	2,79	1,711	,713	,508	.

Πίνακας 44: Στατιστικά στοιχεία δημογραφικών χαρακτηριστικών

Descriptive Statistics						
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	Variance
Ηλικία	661	18	60	37,02	10,202	104,090
Διάρκεια προϋπηρεσίας (σε μήνες)	606	0	444	121,87	103,853	10785,502
Valid N (listwise)	603					

Πίνακας 45: Γραμμική παλινδρόμηση παραγόντων εμποδίων και ηλικίας

Parameter Estimates								
Dependent Variable	Parameter	B	Std. Error	t	Sig.	95% Confidence Interval		Partial Eta Squared
						Lower Bound	Upper Bound	
επιχειρηματικοπεριβαλλον	Intercept	3,214	,118	27,285	,000	2,983	3,445	,532
	Ηλικία	-,011	,003	-3,492	,001	-,017	-,005	,018
φόβοςγιατηναποτυχία	Intercept	2,692	,154	17,426	,000	2,389	2,995	,317
	Ηλικία	-,012	,004	-2,963	,003	-,020	-,004	,013
αποστροφήστονκινδυνο	Intercept	3,105	,135	22,982	,000	2,840	3,370	,446
	Ηλικία	,014	,004	3,871	,000	,007	,020	,022
εμπιστοσύνηστιςικανότητες	Intercept	3,089	,139	22,274	,000	2,817	3,362	,431
	Ηλικία	-,013	,004	-3,681	,000	-,020	-,006	,020
αποστροφήστησκληρήδουλεια	Intercept	2,802	,124	22,579	,000	2,558	3,046	,438
	Ηλικία	-,012	,003	-3,706	,000	-,018	-,006	,021
θεσμικάεμπόδια	Intercept	3,946	,119	33,284	,000	3,713	4,179	,628
	Ηλικία	,004	,003	1,327	,185	-,002	,010	,003
έλλειψηδεξιότητωνεπιχειρηματικ	Intercept	3,657	,178	20,499	,000	3,306	4,007	,391
	Ηλικία	-,020	,005	-4,330	,000	-,029	-,011	,028

Πίνακας 46: Γραμμική παλινδρόμηση παραγόντων κινήτρων και ηλικίας

Parameter Estimates								
Dependent Variable	Parameter	B	Std. Error	t	Sig.	95% Confidence Interval		Partial Eta Squared
						Lower Bound	Upper Bound	
επαγγελματικεςφιλοδοξίες	Intercept	4,107	,095	43,042	,000	3,919	4,294	,738
	Ηλικία	-,001	,002	-,443	,658	-,006	,004	,000
αυτοπεποίθηση	Intercept	3,170	,125	25,424	,000	2,925	3,414	,496
	Ηλικία	8,640E-5	,003	,027	,979	-,006	,006	,000
αίσθησητηςελευθερίας	Intercept	3,975	,116	34,292	,000	3,747	4,202	,641
	Ηλικία	-,002	,003	-,579	,563	-,008	,004	,001

Πίνακας 47: Γραμμική παλινδρόμηση παραγόντων κινήτρων και ηλικίας

Tests of Between-Subjects Effects							
Source	Dependent Variable	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.	Partial Eta Squared
Corrected Model	επαγγελματικές φιλοδοξίες	,083 ^a	1	,083	,196	,658	,000
	αυτοπεποίθηση	,001 ^b	1	,001	,001	,979	,000
	αίσθηση της ελευθερίας	,210 ^c	1	,210	,335	,563	,001
Intercept	επαγγελματικές φιλοδοξίες	784,175	1	784,175	1852,629	,000	,738
	αυτοπεποίθηση	467,136	1	467,136	646,384	,000	,496
	αίσθηση της ελευθερίας	734,515	1	734,515	1175,910	,000	,641
Ηλικία	επαγγελματικές φιλοδοξίες	,083	1	,083	,196	,658	,000
	αυτοπεποίθηση	,001	1	,001	,001	,979	,000
	αίσθηση της ελευθερίας	,210	1	,210	,335	,563	,001
Error	επαγγελματικές φιλοδοξίες	278,516	658	,423			
	αυτοπεποίθηση	475,531	658	,723			
	αίσθηση της ελευθερίας	411,010	658	,625			
Total	επαγγελματικές φιλοδοξίες	11189,873	660				
	αυτοπεποίθηση	7119,751	660				
	αίσθηση της ελευθερίας	10500,583	660				
Corrected Total	επαγγελματικές φιλοδοξίες	278,599	659				
	αυτοπεποίθηση	475,531	659				
	αίσθηση της ελευθερίας	411,219	659				

a. R Squared = ,000 (Adjusted R Squared = -,001)
b. R Squared = ,000 (Adjusted R Squared = -,002)
c. R Squared = ,001 (Adjusted R Squared = -,001)

Πίνακας 48: Στατιστικά t-test παραγόντων εμποδίων και ύπαρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας στην οικογένεια

Group Statistics						
		Υπάρχει επιχειρηματική δραστηριότητα στην Οικογένεια (πατέρας/μητέρα/αδερφή-ος/σύντροφος/καναείς)	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
επιχειρηματικό περιβάλλον	OXI		400	2,8762	,79401	,03970
	NAI		263	2,7371	,81246	,05010
φόβος για τη φτώχεια	OXI		397	2,3293	1,04994	,05270
	NAI		263	2,1312	1,04147	,06422
αποστροφή στον κίνδυνο	OXI		400	3,7377	,86248	,04312
	NAI		263	3,4170	,98277	,06060
εμπιστοσύνη στις ικανότητες	OXI		400	2,6790	,93309	,04665
	NAI		263	2,4777	,95772	,05906
αποστροφή στη κληρονομία	OXI		400	2,3917	,83727	,04186
	NAI		263	2,3105	,86328	,05323
θεσμικά εμπόδια	OXI		399	4,1514	,77871	,03898
	NAI		263	4,0057	,84932	,05237
έλλειψη δεξιοτήτων επιχειρηματικ	OXI		398	2,9548	1,20837	,06057
	NAI		263	2,8498	1,24456	,07674

Πίνακας 49: Αποτελέσματα t-test παραγόντων εμποδίων και ύπαρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας στην οικογένεια

		Levene's Test for Equality of Variances				t-test for Equality of Means			95% Confidence Interval of the Difference	
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	Lower	Upper
επιχειρηματικοπεριβαλλον	Equal variances assumed	.132	.717	2,187	661	.029	,13911	,06362	,01419	,26403
	Equal variances not assumed			2,176	551,557	.030	,13911	,06392	,01355	,26467
φόβοςγιατηναποτυχία	Equal variances assumed	.282	.596	2,382	658	.018	,19817	,08321	,03478	,36155
	Equal variances not assumed			2,385	564,320	.017	,19817	,08307	,03500	,36133
αποστροφήστοκινδύνο	Equal variances assumed	8,931	.003	4,430	661	.000	,32072	,07241	,17855	,46290
	Equal variances not assumed			4,312	508,856	.000	,32072	,07438	,17460	,46685
εμπιστοσύνησικανόντης	Equal variances assumed	.199	.656	2,689	661	.007	,20129	,07486	,05431	,34828
	Equal variances not assumed			2,675	550,328	.008	,20129	,07526	,05346	,34913
αποστροφήστησκληρήδουλειά	Equal variances assumed	.620	.431	1,206	661	.228	,08119	,06729	-,05095	,21332
	Equal variances not assumed			1,199	548,526	.231	,08119	,06772	-,05184	,21421
θεσμικάεμπόδια	Equal variances assumed	5,059	.025	2,272	660	.023	,14572	,08414	,01978	,27165
	Equal variances not assumed			2,232	526,402	.026	,14572	,08529	,01746	,27397
έλλειψηδεξιότητωνεπιχειρηματικ	Equal variances assumed	.869	.352	1,080	659	.280	,10496	,09718	-,08585	,29578
	Equal variances not assumed			1,074	549,393	.283	,10496	,09777	-,08708	,29700

Πίνακας 50: Στατιστικά t-test παραγόντων εμποδίων και διαθεσιμότητας κεφαλαίου

Group Statistics						
Πιστεύετε πως κατέχετε το κεφάλαιο που απαιτείται για την έναρξη της επιχειρηματικής σας δραστηριότητας;						
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	
επιχειρηματικοπεριβαλλον	OXI	585	2,8518	,79610	,03291	
	NAI	33	2,3586	,78076	,13591	
φόβοςγιατηναποτυχία	OXI	583	2,2800	1,04676	,04335	
	NAI	33	2,0934	1,15409	,20090	
αποστροφήστοκινδύνο	OXI	585	3,6440	,89563	,03703	
	NAI	33	3,0076	1,01344	,17642	
εμπιστοσύνησικανόντης	OXI	585	2,6117	,93069	,03848	
	NAI	33	2,4498	1,08299	,18852	
αποστροφήστησκληρήδουλειά	OXI	585	2,3947	,84267	,03484	
	NAI	33	2,1273	,81573	,14200	
θεσμικάεμπόδια	OXI	584	4,1411	,76112	,03150	
	NAI	33	3,5985	,90342	,15727	
έλλειψηδεξιότητωνεπιχειρηματικ	OXI	584	2,9580	1,21858	,05043	
	NAI	33	2,5000	1,21192	,21097	

Πίνακας 51: Αποτελέσματα t-test παραγόντων εμποδίων και διαθεσιμότητας κεφαλαίου

		Levene's Test for Equality of Variances				t-test for Equality of Means			95% Confidence Interval of the Difference	
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	Lower	Upper
επιχειρηματικοπεριβαλλον	Equal variances assumed	.390	.532	3,466	616	.001	,49318	,14230	,21373	,77263
	Equal variances not assumed			3,527	35,857	.001	,49318	,13984	,20953	,77693
φόβοςγιατηναποτυχία	Equal variances assumed	.928	.336	,991	614	.322	,19658	,18025	-,18331	,56648
	Equal variances not assumed			,908	35,045	.370	,19658	,20553	-,23064	,60380
αποστροφήστοκινδύνο	Equal variances assumed	1,736	.188	3,943	616	.000	,63644	,16141	,31946	,95342
	Equal variances not assumed			3,521	24,878	.001	,63644	,18020	,27044	1,00244
εμπιστοσύνησικανόντης	Equal variances assumed	1,765	.182	,963	616	.336	,16188	,16904	-,16813	,49189
	Equal variances not assumed			,841	34,718	.406	,16188	,19241	-,22885	,55261
αποστροφήστησκληρήδουλειά	Equal variances assumed	.098	.754	1,776	616	.076	,26740	,15052	-,02820	,56300
	Equal variances not assumed			1,829	35,961	.076	,26740	,14621	-,02914	,56395
θεσμικάεμπόδια	Equal variances assumed	1,839	.176	3,943	615	.000	,54264	,13763	,27236	,81292
	Equal variances not assumed			3,383	34,615	.002	,54264	,16039	,21690	,86837
έλλειψηδεξιότητωνεπιχειρηματικ	Equal variances assumed	.009	.927	2,101	615	.036	,45005	,21790	,02998	,88612
	Equal variances not assumed			2,112	35,754	.042	,45005	,21691	,01803	,89807

Πίνακας 52: Στατιστικά t-test παραγόντων κινήτρων και ύπαρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας στην οικογένεια

Group Statistics					
Υπάρχει επιχειρηματική δραστηριότητα στην Οικογένεια (πατέρας/μητέρα/αδερφή-ος/σύντροφος/κανείς)		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
επαγγελματικές φιλοδοξίες	ΟΧΙ	400	4,0680	,61736	,03087
	ΝΑΙ	263	4,0598	,69899	,04310
αυτοπεποίθηση	ΟΧΙ	400	3,1441	,87225	,04361
	ΝΑΙ	263	3,2063	,81342	,05016
αίσθηση της ελευθερίας	ΟΧΙ	400	3,9054	,76763	,03838
	ΝΑΙ	263	3,9087	,82433	,05083

Πίνακας 53: Αποτελέσματα t-test παραγόντων κινήτρων και ύπαρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας στην οικογένεια

Independent Samples Test										
		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
		Lower	Upper							
επαγγελματικές φιλοδοξίες	Equal variances assumed	1,361	,244	,159	661	,874	,00822	,05168	-,09325	,10969
	Equal variances not assumed			,155	511,348	,877	,00822	,05301	-,09593	,11237
αυτοπεποίθηση	Equal variances assumed	2,652	,104	-,922	661	,357	-,06219	,06743	-,19460	,07022
	Equal variances not assumed			-,936	587,438	,350	-,06219	,06647	-,19273	,06835
αίσθηση της ελευθερίας	Equal variances assumed	1,333	,249	-,053	661	,958	-,00333	,06276	-,12657	,11991
	Equal variances not assumed			-,052	532,313	,958	-,00333	,06369	-,12845	,12179

Πίνακας 54: Στατιστικά t-test παραγόντων κινήτρων και διαθεσιμότητας κεφαλαίου

Group Statistics					
Πιστεύετε πως κατέχετε το κεφάλαιο που απαιτείται για την έναρξη της επιχειρηματικής σας δραστηριότητας;		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
επαγγελματικές φιλοδοξίες	ΟΧΙ	585	4,0642	,64319	,02659
	ΝΑΙ	33	4,2505	,55378	,09640
αυτοπεποίθηση	ΟΧΙ	585	3,1640	,82989	,03431
	ΝΑΙ	33	3,4909	,88754	,15450
αίσθηση της ελευθερίας	ΟΧΙ	585	3,8983	,78305	,03238
	ΝΑΙ	33	4,2020	,63977	,11137

Πίνακας 55: Αποτελέσματα t-test παραγόντων κινήτρων και διαθεσιμότητας κεφαλαίου

Independent Samples Test										
		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
επαγγελματικές φιλοδοξίες	Equal variances assumed	,167	,683	-1,630	616	,104	-,18635	,11430	-,41082	,03813
	Equal variances not assumed			-1,863	37,044	,070	-,18635	,10000	-,38896	,01627
αυτοπεποίθηση	Equal variances assumed	,244	,622	-2,193	616	,029	-,32689	,14904	-,61958	-,03421
	Equal variances not assumed			-2,065	35,230	,046	-,32689	,15827	-,64811	-,00567
αίσθηση της κύκλισης	Equal variances assumed	,606	,437	-2,187	616	,029	-,30373	,13889	-,57648	-,03098
	Equal variances not assumed			-2,619	37,622	,013	-,30373	,11598	-,53859	-,06886

Πίνακας 56: Πολλαπλή γραμμική παλινδρόμηση γενικής εκτίμησης της σημασίας της επιχειρηματικότητας και εμποδίων

Tests of Between-Subjects Effects						
Dependent Variable: Γενική εκτίμηση της σημασίας της επιχειρηματικότητας						
Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.	Partial Eta Squared
Corrected Model	87,531 ^a	7	12,504	15,867	,000	,145
Intercept	497,241	1	497,241	630,947	,000	,491
επιχειρηματικό περιβάλλον	,103	1	,103	,130	,718	,000
φόβος για τη ναυαγοπλοικία	2,684	1	2,684	3,405	,065	,005
αποστροφή στον κίνδυνο	13,668	1	13,668	17,343	,000	,026
εμπιστοσύνη στις ικανότητες	21,612	1	21,612	27,423	,000	,040
αποστροφή στην σκληρή δουλειά	1,682	1	1,682	2,135	,144	,003
θεσμικά εμπόδια	,004	1	,004	,005	,945	,000
έλλειψη δεξιοτήτων επιχειρηματικών	1,209	1	1,209	1,534	,216	,002
Error	514,620	653	,788			
Total	9186,000	661				
Corrected Total	602,151	660				

a. R Squared = ,145 (Adjusted R Squared = ,136)

Πίνακας 57: Πολλαπλή γραμμική παλιδρόμηση γενικής εκτίμησης της σημασίας της επιχειρηματικότητας και εμποδίων

Parameter Estimates							
Dependent Variable: Γενική εκτίμηση της σημασίας της επιχειρηματικότητας							
Parameter	B	Std. Error	t	Sig.	95% Confidence Interval		Partial Eta Squared
					Lower Bound	Upper Bound	
Intercept	4,893	,195	25,119	,000	4,510	5,275	,491
επιχειρηματικοπεριβαλλον	,022	,061	,361	,718	-,098	,142	,000
φόβοςγιατηναποτυχία	,080	,043	1,845	,065	-,005	,165	,005
αποστροφήστονκίνδυνο	-,199	,048	-4,164	,000	-,293	-,105	,026
εμπιστοσύνηστιςικανότητες	-,290	,055	-5,237	,000	-,399	-,181	,040
αποστροφήστησκληρήδου- λεια	-,084	,058	-1,461	,144	-,198	,029	,003
θεσμικάεμπόδια	,004	,051	,069	,945	-,096	,103	,000
έλλειψηδεξιοτήτωνεπιχειρη- ματικ	,044	,036	1,239	,216	-,026	,114	,002

Πίνακας 58: Πολλαπλή γραμμική παλιδρόμηση γενικής εκτίμησης της σημασίας της επιχειρηματικότητας και κινήτρων

Tests of Between-Subjects Effects						
Dependent Variable: Γενική εκτίμηση της σημασίας της επιχειρηματικότητας						
Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.	Partial Eta Squared
Corrected Model	229,116 ^a	3	76,372	133,674	,000	,378
Intercept	3,515	1	3,515	6,152	,013	,009
επαγγελματικεςφιλοδοξίες	10,604	1	10,604	18,560	,000	,027
αυτοπεποίθηση	82,675	1	82,675	144,707	,000	,180
αίσθησητηςελευθερίας	4,355	1	4,355	7,623	,006	,011
Error	377,077	660	,571			
Total	9252,000	664				
Corrected Total	606,193	663				

a. R Squared = ,378 (Adjusted R Squared = ,375)

Πίνακας 59: Αποτελέσματα πολλαπλής γραμμικής παλινδρόμησης γενικής εκτίμησης της σημασίας της επιχειρηματικότητας και κινήτρων

Parameter Estimates							
Dependent Variable: Γενική εκτίμηση της σημασίας της επιχειρηματικότητας							
Parameter	B	Std. Error	t	Sig.	95% Confidence Interval		Partial Eta Squared
					Lower Bound	Upper Bound	
Intercept	,474	,191	2,480	,013	,099	,848	,009
επαγγελματικές φιλοδοξίες	,262	,061	4,308	,000	,142	,381	,027
αυτοπεποίθηση	,492	,041	12,029	,000	,412	,572	,180
αίσθηση της ελευθερίας	,131	,048	2,761	,006	,038	,225	,011

Βιβλιογραφία

Atieno, R. (2009), “Linkages, Access to Finance and the Performance of Small-Scale Enterprises in Kenya”, *United Nations University, World Institute for Development Economics Research*, Research Paper No. 2009/06.

Καραλή, Α. (2017), “Η Επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα: Προσδιοριστικοί Παράγοντες και Οικονομικές Επιδόσεις του Επιχειρηματικού Γίνεσθαι”, Διδακτορική διατριβή, Τμήμα οργάνωσης και διοίκησης επιχειρήσεων, Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

IOBE-Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών (2016), “Επιχειρηματικότητα 2014-15: Η Δυναμική του Επιχειρηματικού Συστήματος στην Ελλάδα της Κρίσης”, *Global Entrepreneurship Monitor*.

IOBE-Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών (2018a), “Επιχειρηματικότητα 2017-2018: Λιγότερα νέα εγχειρήματα, βελτίωση στις προοπτικές απασχόλησης”, *Global Entrepreneurship Monitor*.

Kostoglou, V. and Siakas, E. (2012), “Investigating higher education graduates' entrepreneurship in Greece”, Alexander Technological Educational Institute of Thessaloniki, Department of Informatics, Thessaloniki, Greece.

EC-European Commission (2016), “National Reform Program 2016”, April 2016, Prepared by the Council of Economic Advisors, Ministry of Finance in collaboration with the Ministry of Interior and Administrative Reconstruction, the Ministry of Culture, Education and Religious Affairs, the Ministry of Reconstruction of Production, Environment and Energy, The Ministry of Economy, Infrastructure, Maritime Affairs and Tourism and the Ministry of Labour.

Franco, M., Haase, H. and Lautenschläger, A. (2010), “Students' entrepreneurial intentions: an inter-regional comparison”, *Education + Training*, Vol. 52, No. 4, pp. 260-275.

Eurobarometer (2012). Entrepreneurship in the EU and beyond, Flash Eurobarometer 354, available at:

file:///C:/Documents%20and%20Settings/Jim/My%20Documents/Downloads/fl_354_en.pdf (accessed May 3, 2019).

ΣΕΒ-Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών (2018), “Ο Σφυγμός του Επιχειρείν”, Πανελλαδική Έρευνα σε Επιχειρήσεις, MRB HELLAS, Παρατηρητήριο Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος, ΣΕΒ.

Executive Agency, Education, Audiovisual and Culture (2014), “ELIEMENTAL: Breaking down barriers to enterprise”, Progress Report, Public Part, Lifelong Learning Program.

Kirchhoff, B.A. (1994), “Entrepreneurship and Dynamic Capitalism, the Economics of Business Firm Formation and Growth”, *Preager publishers*, Westport, CT (1994)

Nicolaides, A. (2011), “Entrepreneurship: The role of higher education in South Africa”, *Educational Research*, Vol. 2, pp. 1043-1050.

Esfandiar, K., Sharifi-Tehrani, M., Pratt, S. and Altinay, L. (2019), “Understanding entrepreneurial intentions: A developed integrated structural model approach”, *Journal of Business Research*, Vol. 94, pp. 172–182.

IBM (2019), “KMO and Bartlett's Test”, available at: https://www.ibm.com/support/knowledgecenter/en/SSLVMB_24.0.0/spss/tutorials/fac_telco_kmo_01.html (accessed on May 8, 2019).

Yaghoubi, J. (2010), “Study barriers to entrepreneurship promotion in agriculture higher education”, *Procedia Social and Behavioral Sciences*, Vol. 2, pp 1901–1905.

Sandhu, M.S., Sidique, S.F. and Riaz S. (2011), “Entrepreneurship barriers and entrepreneurial inclination among Malaysian postgraduate students”, *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, Vol. 17 Iss 4 pp. 428 - 449.

ΙΟΒΕ-Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών (2018), “Εκπαίδευση και αγορά εργασίας στην Ελλάδα: Επιπτώσεις της κρίσης και προκλήσεις”, Ιούλιος 2018.

Shook, C.L. and Bratianu, C. (2010), “Entrepreneurial intent in a transitional economy: an application of the theory of planned behaviour to Romanian students”, *International Entrepreneurship and Management Journal*, Vol. 6, pp. 231–247.

Ajzen, I. (1991), “The theory of planned behaviour”, *Organizational Behaviour and Human Decision Processes*, Vol. 50, pp. 179–211.

Krueger, N. F. (2009), “Entrepreneurial intentions are dead: Long live entrepreneurial intentions”, *Carsrud A., Brännback M. (eds) Understanding the Entrepreneurial Mind. International Studies in Entrepreneurship*, Vol 24, Springer, New York, NY.

Krueger, N. F., Reilly, M. D., & Carsrud, A. L. (2000), “Competing models of entrepreneurial Intentions”, *Journal of Business Venturing*, Vol. 15, Iss (5–6), pp. 411–432.

Igor Prodan, I. and Drnovsek, M. (2010). “Conceptualizing academic-entrepreneurial intentions: An empirical test”, *Technovation*, Vol. 30, pp. 332–347.

Singh, R., Hills, G., Hybels, R. and Lumpkin, G. (1999), “Opportunity recognition through social network characteristics of entrepreneurs”, *Frontiers of Entrepreneurship Research*, Babson College available at: https://fusionmx.babson.edu/entrep/fer/papers99/X/X_B/X_B%20Text.htm#Top (accessed on May 11, 2019).

Wang, C., Wong, P.K. and Lu, Q. (2001), “Entrepreneurial intentions and tertiary education”, paper presented at the Conference on Technological Entrepreneurship in the Emerging Regions of the New Millennium, Singapore, Reference No.: WP2001-01.

Luo, Y (1997), “Guanxi: Principles, Philosophies, and Implications”, *Human Systems Management*, Vol. 16, pp. 43-51.

Fairlie, R.W. and Holleran, W. (2012), “Entrepreneurship training, risk aversion and other personality traits: Evidence from a random experiment”, *Journal of Economic Psychology*, Vol. 33, pp. 366–378.

Bonilla, C. and Vergara, M. (2013), “Credit rationing or entrepreneurial risk aversion? A comment”, *Economics Letters*, Vol. 120, pp 329–331.

Cramer, J.S., Hartog, J., Jonker, N. and Van Praag, C.M. (2002), “Low risk aversion encourages the choice for entrepreneurship: an empirical test of a truism”, *Journal of Economic Behaviour & Organization*, Vol. 48, pp 29–36.

Moreira Ferreira, A., Loiola, E. and Guedes Gondim, S.M. (2016), “Motivations, business planning, and risk management: entrepreneurship among university students”, *RAI Revista de Administração e Inovação*, Vol. 14, pp. 140–150.

Almobaireek, W. and Manolova, T. (2012), “Who wants to be an entrepreneur? Entrepreneurial intentions among Saudi university students”, *African Journal of Business Management*, Vol. 6, Iss. 11, pp. 4029-4040.

Khayri, S, Yaghoubi, J. and Yazdanpanah, M. (2011), “Investigating barriers to enhance entrepreneurship in agricultural higher education from the perspective of graduate students”, *Procedia Social and Behavioral Sciences*, Vol. 15, pp. 2818–2822.

Hvide, H. and Panos, G. (2014), “Risk tolerance and entrepreneurship”, *Journal of Financial Economics*, Vol. 111, pp. 200–223.

Choo, S. and Wong, M. (2006), “Entrepreneurial Intention: Triggers and Barriers to New Venture Creations in Singapore”, Singapore Institute of Management.

Robertson, M., Collins, A., Medeira, N. and Slater, J. (2003), "Barriers to start-up and their effect on aspirant entrepreneurs", *Education + Training*, Vol. 45, Iss 6, pp. 308 - 316.

Rahmawati, F., Hasyiyati, A. and Yusran, H.L. (2012), “The obstacles to be Young Entrepreneur”, The 2012 International Conference on Business and Management, 6 – 7 September 2012, Phuket - Thailand.

Ekpoh, U.I. and Edet, A.O. (2011), “Entrepreneurship Education and Career Intentions of Tertiary Education Students in Akwa Ibom and Cross River States, Nigeria”, *International Education Studies*, Vol. 4, Iss. 1.

Zamore, S. (2014), “Motivations for business start-up: are there any differences between disabled and non-disabled people?”, Master’s Thesis, School of Business and Law, University of Agder.

Ebewo, P.E. (2013), “Effects of entrepreneurship education on students’ entrepreneurial intentions: A case of Botswana”, Department of Management and Entrepreneurship, Tshwane University of Technology.

Huissoon, Y. (2014), “From nascent entrepreneur to entrepreneur-A case study in the Philippines”, Universiteit Utrecht, School of Geosciences.

EY (2015), “Η επιχειρηματικότητα μέσα από τα μάτια των νέων: κάτι αλλάζει”, Νοέμβριος 2015.

Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J. and Anderson, R.E. (2010) *Multivariate Data Analysis*. 7th Edition, Pearson, New York.

Christmann, A. and Van Aelst, S. (2006), “Robust estimation of Cronbach’s alpha”, *Journal of Multivariate Analysis*, Vol. 97, pp. 1660 – 1674.

Ίσερης, Γ. (2016), “ Στατιστικές μέθοδοι ελέγχου εγκυρότητας και αξιοπιστίας ερωτηματολογίων. Η περίπτωση του CiGreece”, Ένα βήμα προς την επαγγελματική αυτονομία, ΤΕΙ Ηπείρου.

Leech, N.L., Barrett, K.C. and Morgan, G.A. (2005), “SPSS for Intermediate Statistics; Use and Interpretation”, Second Edition, University of Colorado at Denver.

Grech, V. (2018), “WASP (Write a Scientific Paper) using Excel – 8: t-Tests”, *Early Human Development*, Vol. 121, pp. 58–61.

